

UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 01650656 0

Tromdamh Guaire
Guaire

PB

1397

T86

1900z

cuid 2

From the Library
of
PÁDRAIG Ó BROIN

Ṣuairé

AN T-ÁDAR PEADAR NA LAOĠAIRE
CANÓNAĆ, S.P.

OO ṢṢNÍOB Ó'N REANA-ṢṢÉAL
"IMTHEACHT NA TROMDHÁIMHE."

CURD A
II

(CONALL CEARNAC OO ĊUR 1 N-EAGAR.)

B

397

36

000Z

id 2

n AGUS Ó NÓLÁIN, TEON.,
le ÁTA CLIAĆ 1 mbéal feirste
SCORCAIS 1 SPORTLAIRGE.

**Works of CANON O'LEARY, Etc., Published by
BROWNE & NOLAN LIMITED**

**IRISH PRIMERS, PHRASE BOOKS, IRISH COMPOSITION,
PHONETICS, ETC.**

CEACHTA BEAGA SAEBHUISE. By NORMA BORTHWICK.

Book I. First Half, 1d. net; by post, 2d.

Book I. Complete, 3d. net; by post, 4d.

Book II. 3d. net; by post, 4d.

Book III. 4d. net; by post, 5d.

Also in Simplified Spelling. Book I., 2d.; Book II., 2d.; Book III., 3d.
míon-CAINT. By CANON O'LEARY. An easy Irish phrase book

(with English). Part I, 4d. Part II. On the use of Verbs. 4d.

Part III. On the use of Prepositions, 6d. net; by post, 7d.

AN CONGGAR. Irish Simplified (Part I.). Compiled by the Rev.
R. O'DALY, OSBORN BERGIN, and SHAN O CUIV. An elementary
reading book and direct method book in Irish, with an introduc-
tion dealing fully with the sounds of the Irish Language. 8d.
net; by post, 10d.

AN CONGGAR. Lessons I.-XXII. of "An Conggar" turned into the
old spelling. 4d net; by post, 5d.

AN CONGGAR. CHUN NA GALUINGI D'OULUIM. In Simplified Spelling.
By SHAN O CUIV, 4d.; by post, 5d.

AN MACLEÁRGINN. By FEARGUS FÁINBÉIT (Dermot Foley). First
Head Master of the Munster Training College, Ballingeary.

TEACHER'S EDITION.—AN MACLEÁRGINN. CURR I., complete with
instructions and criticisms. 6d. net; by post, 7d.

SCHOOL EDITION.—Lessons I. to XIV. 2d. net; by post, 2½d.

SCHOOL EDITION.—Lessons XV. to XXIV. 3d. net; by post, 3½d.

LEABAR NUA AR ÁIREAMH. CURR I. & II., 6d. net; CURR III., 7d.

CAINNTE NA nDÁOINE (IRISH DIALOGUES). An Irish-English phrase
book, in Four Parts. By Very Rev. PATRICK CANON O'LEARY,
P.P., Cork. Each Part 6d.; complete, in cloth binding, 2s. 6d.

PAPERS ON IRISH IDIOM. By CANON PETER O'LEARY. Edited
by T. F. O'RAHILLY, M.A. Cloth, 1s. 6d.

NOTES ON GAELIC WORDS AND USAGES. By AN t-ÁSTAIR
PEADAR Ua LAOCHAIR. (*In the Press.*)

CRUINNÉAS CAINNTE. Chúig Céad Abairt ó'n Athair Peadar
féin agus a miniú sa Bhéarla. Dónal Ó Mahúna, 1s.

SGÉALTA A FILL NA RÓMA. (Domhnall Ó Matghabhna.) 1s. 6d.

EOLAIS AR ÁIREAMH, 3d.

IRISH NUMERALS, AND HOW TO USE THEM, 3d.

THE SOUNDS OF IRISH. By SHAN O CUIV, with Preface by
OSBORN BERGIN, Ph.D. Cloth, 2s. 6d.; by post, 2s. 8d.

PHONEOLOGY, OR THE SCIENCE OF PHONETICS. By the Rev.
RICHARD O'DALY, D.D., Ph.D. 6d. net; by post, 7d.

IRISH PRONUNCIATION. Practice and Theory. By Rev. W.
HAYDEN, S.J. 6d.

**IRISH TEXTS FOR NATIONAL AND INTERMEDIATE
SCHOOLS.**

CAC RUIS NA RÍ FOR BÓINN. 52 pp. and 14 pp. notes. By
CANON O'LEARY. 1s. 6d.

DON CLOICÉTE. Part I. of Canon O'Leary's translation of "Don
Quixote." Edited by Rev. F. W. O'Connell, D.Litt., with notes
and vocabulary, 1s. Text only in Simplified Spelling, giving
key to the pronunciation, 1s.

Complete Work, Cloth Boards. 5s.

Guaire
Suaire

AN T-ÁDAIR PEADAR UA LAOGAIRE
CANÓNAIC S.P.

GO R-ÉIRIÓB Ó'N REANA-RÉISIL
"IMTHEACHT NA TROMDHÁIMHE."

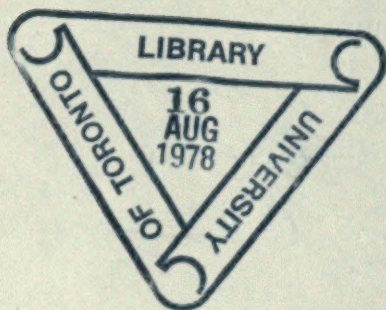
cuid 2
cuid A
II

(CONAILL CEARNÁC GO ÉIRIÓB I N-ÉAGAR.)

DRÚN AGUS Ó NÓLÁIN, TEOR.

I mbaile áda cliaic :: I mbéal feirste
I gcearcais :: I bportláinge

ප්‍රදර්ශන පද සඳහා ඇතුළත්

PB
1397
T86
19002
cuid 2

INTRODUCTION

GUAIRE is a modernization of the old tale, *Imtheacht na Trom-dháimhe*, which was edited with a translation by Professor Owen Connellan in 1860 for the Ossianic Society, and was published in volume V of the Society's Transactions. The story has also been designated as "The Introduction to *Táin Bó Cuailgne*" because it purports to account for the origin of that composition. It is a satire upon the satirists, and is severe enough to have produced the traditional "three blisters of reproach" on the faces of the entire Bardic Assembly. The present modernized version, owing to its judicious amplifications and its omission of scarcely intelligible poems, is a decided improvement on the old version which sorely needs revision. The notes are mainly aids to translation, but incidentally they touch upon etymology and historical grammar. The vocabulary has been made as comprehensive as was considered feasible.

CONTENTS

	PAGE
INTRODUCTION	iii
ΣΥΛΛΟΓΗ	
XVII. μιαν σεναδάιν	125
XVIII. αν ήλεαό, αςυς τormaς σεναδάιν	130
XIX. αοιραό na luc αςυς na ζκατ	136
XX. σεναδάιν αςυς ιorusán	141
XXI. cuairu marbáin	145
XXII. uioǵaltas marbáin	154
XXIII. uaoi uoileao αςυς casmáol cruitire	161
XXIV. αν τιompánuióe, αν file αςυς seanaóán crónánuióe	169
XXV. "táin-bó-cuailgne!"	172
XXVI. imteact na tromóáime	178
XXVII. "pós to béal lobáin"	186
XXVIII. caillín naomta	193
XXIX. αν lobán bréise	199
XXX. "ας masao fúinn αταοι!"	204
XXXI. trosao na tromóáime	209
SYNOPSIS OF CHAPTERS	215
NOTES	223
VOCABULARY	230
INDEX OF PERSONAL NAMES	255
INDEX OF PLACE NAMES	256

ḠUAIRE.

CAIBIDÍOL A SEACHT-DÉAG.

mían sheanaóáin.

Sa bhuile agus sa bfeirs do, do ceap Seanaóáin go
tiocfao do féin mían ná féarfao Maibán a foláatar
agus do déanfao ran am céana clú na Triomóáime
do cup ruar aísir i meaf agus i mbreiteamantar
na poiblídeácta. Táinig an t-am, nar leir, cuise 5
rin. I lár na h-oirde do cup ré ologón ar. Siúo
cuise an Triomóáim go léir agus rannarfao oíca, agus
iaó ag baint toraó na bfoal o'a céile 'sá fiafraige
de cao a bí aísir, nó cao fé nveár do a leicéio
o'ologón do cup ar.

10

"Mían a táinig dom, a clann ó," ar reirean, "agus
mura bfaao mo mían tá veireao liom san a cuilleao
pígnir."

"Cao é an mían é, a pígn-ollam?" ar ríao go léir
i n-donfeáct.

15

"Tá," ar reirean, "mo fáit a o'fáail dom féin
agus dom' cléir, agus do maítib Connáct uile, de
fáit muice nár ruao fóir, agus de cuirm don
sraíne cruíneáctan; agus mura bfaao an mían
ran ran a mbeir do an tráct ro iróirde amáireao 20
oim, ní beao beo!"

Bí Ḡuaire ar a leabao, 'n-a pígnéaglaó. Táinig
cuise, agus é ar a leabao, meanma na buaóaríca a
bí i oteaglaó na Triomóáime. Píreao fé 'n-a fúirde

25 ASUR tÁINIS RÉ SAN RÍGNEAR SO TEAGLAÓ NA TRÓM-
 DÁIMHE. FUAIR RÉ AN CLÉIR CRUINNIGTE RAN AIT 'N-A PAIB
 SEANACÁN, ASUR IAD AS MEARGAÓ AR A CÉILE, ASUR AS
 BRÚT AR A CÉILE, ASUR NÁ FEIDIR DOINNE ACU CAO BA
 CEART DÓ RÉIN NÁ D'DOINNE EILE A D'EANAMH.

30 "CONUR ATÁCAR AS AN MUINTIR MÓIR MÁIT REO
 ANOCT?" AR REIREAN.

"O, A RÍ," AR RIAO, ASUR IAD SO LÉIR AS CAINT I
 N-DONFEACHT, "TÁIMÍD RÉID AR FAD ANOIR."

"CONUR RAN, A CLANN Ó?" ARRA SUAIRÉ.

35 D'INNFEADAR DÓ. DO TUIT A LUZ AR A LAS AS SUAIRÉ
 NUAIR AIRIS RÉ AN MIAN A BÍ TAGAITE DO SEANACÁN
 SEANFÍLE. DAR LEIR NÍ PAIB DON DREIT AR AN DÁ NÍD
 RIN D'FÁGAIL, .i. MAITE ASUR MÓR-UIRLE CONNACHT DO
 FÁRAMH LE CUIRIM DON SRÁINNE CRUITNEACHTAN, ASUR LE
 40 FAILL MICE NÁR RUGAÓ FÓR; ASUR SAN D'AIMRIR CÚN
 AN DÁ NÍD RIN DO FOLÁCAR AC SO DÚÍ AN TACA RAN
 IRDOIRDE AMÁIRIAC A BÍ CÚGAINN! SIÚD RÉ DÉIN
 MARBÁN É. NÍ FADA CUARÓ RÉ NUAIR A DUAIR MARBÁN
 UIME.

45 "TÁIM RÉID RÉ D'EIREAD, A BRÁCAIR!" ARRA SUAIRÉ.

"CAO 'TÁ OPAID ANOIR, A RÍ?" ARRA MARBÁN.

D'INNIR RÉ DÓ.

"NÁ BÍOD CEIRT ORT, A RÍ," ARRA MARBÁN, "TÁ AN
 DÁ NÍD RIN LE FÁGAIL SAN RÍGNEAR ASAM-RA I NGLÉANN
 50 AN SGÁIL."

"AIRIÚ, A BRÁCAIR A' DHOIRDE 'RUIS, CONUR RAN!"
 ARRA SUAIRÉ.

"SUAIRÉ MÓR-OINIS' A TUGTAR ORT-RA, A RÍ," ARRA
 MARBÁN, "ASUR TÁ REACTAIRIÉ ASAT ASUR 'SUAIRÉ
 55 BEAG-OINIS' A TUGTAR AIR."

"TÁ RAN MAR RIN, A BRÁCAIR," ARRA SUAIRÉ.

"TÁ, A RÍ," ARRA MARBÁN, "ASUR TÁ RO MAR REO,"

ar reirean. “Lá t’á raib an ‘Suaire beas-oinis’ rin
as ceacht ó beir as cur ríl do motuis ré aró éigin
iréis ‘n-a bpróis, ioir an bprós asur bun a coire. Cuir 60
ré a lám ríor ‘n-a bpróis, asur fudair ré tíor spráinne
cruiteaéctan.

Bí an spráinne ana móir, cóim móir, ba dóic leat, le
dearcu fordaiaige, .i. le cnó daiaige. Cus ‘Suaire
beas-oinis’ an spráinne ran cúgam-ra. Cuiréar-ra 65
i scalam é i n-icir ré leir, asur túsar aipe maic dó.
D’fár ré asur ra bpróimhar a bí cúgaimn do bí ceacht
bpríom-viara fícto tásaité ar, asur ceacht bpaon-viara
fícto. Do cuiréar, an bliadain a bí cúgaimn, an méir
cruiteaéctan a bí inr na ceacht ppríom-viara fícto rin, 70
asur d’fár ré ar an gcuma scéadna. Tá don bliadain
béas ó fin anoir, ó cuiréar an spráinne cruiteaéctan
ran. Níor leogar don arbar eile trío i scaitéam na
h-aimprie rin, asur tá ceacht bpríom-éruaca de torad
an don spráinne rin asam. Do ceapar féin flead 75
móir do déanam i ngleann an sgáil de cuirm an
arbar rin: déanfar an flead anoir do Seanacáin
asur, tá cléir asur do maicir Connacht, asur ir dóic
liom go mbeir breir asur a ndóicín ann.” •

“Beir breir asur ar ndóicín de’n cuirm asaimn 80
gan ampar, a bpráir. Ba móir an cuimneam dúit
an spráinne rin do cur, asur aipeadár cóim maic do
tadaire dó. Mura mbead ran bead an rseal go
h-ole asam-ra anoir. Déanfar an tpríomdám asur
uairle Connacht éirlead uatbárad as ite asur as ól, 85
nó beir breir asur a ndóicín le págail acu a’ torad an
don spráinne rin. Ac cá bpráirfar ríall na muice nár
rugaó fóir?” arfa Suaire.

“Nac cuimín leat an corp fionn, a rí?” arfa
Mairbán.

"Ír cuimhin go maic. Ac ar n-óin tá faill an cuirc
fínn agus feoil an cuirc fínn ite faoi," arsa Suairé.

"Ná cuimhin leat, a ní," arsa Márbán, "go
n-óidáir leat go faoi trí naoi n-óir breásta móra
93 fíreanna eile ag an gcáin úr 'n-a faoi an t-óir fíonn
aici? Do bí, agus bíodáir cóm maic cóm dea-óir-
eac ran gur márbuigear óir ná faoi i n-aon óir
cóm maic leó agus do bí ag cáin eile, agus gur
tugáir do'n cáin rin iad le tógaint. Do tóg ní iad,
100 agus d'fáradáir go h-áluinn, agus bí an ríac óir.
Táir ríac agam anois i n-óir an Sgáil, trí naoi
gcinn de t-óir-óir breásta móra car-fíacla, agus gac
t-óir-óir cóm ríac le rón. Saill muice náir ríac
fóir íreáil faill gac cuirc-óir ran, a ní, agus mura
105 b'fíreáir an t-óir-óir, agus Seanacán Seanfíle, agus
a b'fíle d'uaireáir i gConnacáir, faill a n-óir-óir
na trí naoi t-óir-óir rin, leogfaid-rá do'n t-óir-óir
mé d'aoir-óir."

"Ní baogal duit, a b'fíleáir!" arsa Suairé.
110 "Tugáir féin fé n-óir-óir iad go minic agus mé ag
gacáil trí an n-óir-óir. Ní d'óir-óir liom go b'fíle
ríac muice cóm móir leó ná cóm ríac leó. Ír
feairr gan iad do márbuigear ac fé mar a bíod gac
leó. Mar rin ní h-é mo cuairim go márbuigear a
115 leat. Cáin a d'fíleáir an fíleáir?"

"Óir féin cun cuireáir t-óir-óir duit-ré, a ní, agus
do maic Connac, annró go n-óir-óir an Sgáil, agus
cun na fíleáir do c-óir-óir annró d'aoir-óir; ac b'fíleáir
go mbeáir fé cóm maic a ríac le maic Connac a
120 d'fíleáir-óir de Seanacán agus de'n t-óir-óir ce'cu ír
feairr leó t-óir-óir annró cun na fíleáir, nó go n-óir-óir
an fíleáir do cun ag cuairt óir-óir cun a t-óir-óir féin,"
arsa Márbán.

"Tá go maí, a bhrátaí," arsa Suidne. "Labairfidh le cur de maítib Connact, agus déarfad leó an 125 fiarraige rin do déanamh."

Do rgar an beirt. Táinig Suidne go tís na Tromdóime, agus ácar móir ari, agus dubairt ré leó go raib a mian as Seanacán le fágail gan piúgear; ná beaó de piúgear ac an fleaó d'ollmúgaó agus 130 maite Connact do éruinniúgaó cúici.

Di iongnaó a éiríde ar Seanacán conur a féadaó cuirim an don gráinne d'fágail cómh tapaid rin, agus rail na muice náir rugaó fóir, ac níor leos ré don níó ari. Di 'fíor aise go maí náir d'féirí don búin- 135 táirte do bheir ar an rgeal; go scaití an dá coin-
gíoll do cómlíonaó go fíor, nó náir d'féirí do Suidne dul ar gan a doirad. Níor deim ré ac éirteacé, agus iongnaó ari.

Cuir Suidne teacáirteacé as triall ar triúr deir 140 na maítib ba mó agus ba éirdeamnaise de maítib Connact. Táinig an triúr uairle rin go teaglaó na Tromdóime. D'fiarraigeaóar de Seanacán agus de'n Tromdóim ce'cu ba roga leó, dul go Gleann an Sgáil cun na fleirde do cáiteam, nó Suidne do 145 tabairt na fleirde cúca cun a dteaglaíse féin.

Cóm luac agus d'airis Seanacán an ceirt rin d'éiríse ré ar buile.

"Ó," ar seirlean, "ir triuas an rgeal é! A náó gur rug ré im' deatairí oim a leicéirí d'earonóir fágail 150 ó maítib Connact! Níor rugaó a leicéirí de marla nam poimíse reo dom féin ná dom' éleir!"

Do leac a fáile agus a déal ar gac uaral de'n triúr nuair airiseaóar an cáint rin.

"A piú-ollam," arsan fear corais a bí oirca; "ca 155 bfuil an earonóir? Ca bfuil an marla?"

"Marla mór," arsa Seanacán, "agus earrónóir mór ipeadó a cuimíneam i n-aon éor i n-úr n-aighe, ní dírimim an éirte rin do cup, go bráðfadó an Tromóaim 160 a tteaglaó féin cun fleirde do cáiteam i tteaglaó iapaéta! Ní foláir maite Connáct t'aoiradó mar seall ar cuimíneam ar a leicéir!"

Le móran úmhuigeáda agus e.milt baife ipeadó do cuairt an triúr ar san a n-aoiradó!

CÁIBTIOIL A H-OCT-DEÁG.

AN FLEADÓ, AGUS TORMAS SEANACÁIN.

Do n-ollhuigeadó an fleadó, agus do ruadó go teaglaó na Tromóaimé i. Táinig uairle Connáct go léir agus bíodair féin agus an Tromóaim ag ite agus ag ól agus "ag doibnear," mar a veir an reana leabair. 5 B'i Seanacán ar a mór-fápaét, ag maradó gac don ruota, agus ag cup gac don tuine 'n-a fuirde ran áit 'n-ar éarpt do beir, do péir a dána agus a uairleáda. Do lean an t-ól agus an t-aoibnear ar feadó trí lá agus trí oirde. Fé veirpeadó tug Seanacán fé nteara 10 go raib giollanraó agus bíogair-fluag Connáct ag ól na uige agus ag ite an bíó níba iomadóamla go mór 'nád mar a cáitn leir. Táinig doiceall air. Táinig doiceall mór air agus fearg. Do readó fé t'áon níó t'ite ná t'ól. B'i fé ag tormar. Do érom 15 na daoine a bí i n'aice ar beir ag cáitn air an bíadó do cáiteam, agus an deó a t'ól. Ní raib don maic

dóid ann. Ní iorppaó ré biaó, agus ní ólpaó ré deoc,
 agus ní tabairfaó ré freagair ar doinne do labairfaó
 leir. Níor b'fada go raib an cuiteadta go léir tré
 n-a céile agus ar imearatal. Do labair tuine de 20
 maith Connact.

"A níg-ollam," ar seirlean, "cao tá ar do foilre
 ná h-iteann tú biaó agus ná h-ólann tú deoc. Tá
 an biaó go maith, agus tá an deoc go maith, a níg-
 ollam, agus is tura fé nveár iad a deit againn le 25
 n-ite agus le n-ól. Is cruas linn ná feicimid tú
 ag ite agus ag ól i n-ár vteannta."

"Is mire fé nveár iad a deit againn le n-ite agus
 le n-ól," arsa Seanacán, "agus is ró-olc an viol
 oraid iad a tabairt daoib le n-ite agus le n-ól!" 30

"Conur san a níg-ollam?" arsan fear a labair.

"Féac," arsa Seanacán, "búr ngiollanraó agus
 búr noirgair-fluas, an rseanrair acá acu 'a véanam
 de'n biaó, agus a bfuil de cuirim acu v'a rsgaoilead
 uada fé n-a scoraib sa luadair, san tráct ar a bfuil 35
 acu v'a flogaó irteac 'n-a scorp de ioir biaó agus
 deoc!"

"A níg-ollam," arsan fear a labair, "níor cánga-
 mair annro go vici go bfuaramair cuiread! Cú
 bíó agus vige v'fágail a cángamair, agus ní cú 40
 earonóra v'fágail!"

Do buail tuine eile bar láirneac ar béal an fir
 fin, le h-eagla go nveappaó ré a cuillead agus go
 n-aoirpaó an Tromdám maith Connact.

"Glanaib uaim amac ar an vici reo láirneac!" 45
 arsa Seanacán go h-árto agus go feargac. "Sgrior-
 aib ar mo raðare ioir uaral agus freal againn! Ní
 iorppaó biaó agus ní ólpaó deoc go vici go mberó
 rib amac ar an vici uaim agus amac ar an mbaile."

50 D'éigean dóib iméad. Annpán féin ní iorrad
Seanaacán biað agus ní óirad ré deoc. Cúg ré an
lá ran go léir as tormar, agus an oirde. D'airis
Suaire an rgeal. Dob' oic le Suaire an Tromdám
go léir a beic as ite agus as ól, agus Seanaacán 'n-a
55 tiorrad. Glaoir ré cuise dalta a bí aige, buacail
breas datamail glan a bí timceall reat mbliadna
deas d'aoir.

"féac, a buacail bháin," ar seiréan, "tabair leat
bion rada pionn-cuill agus cuir gé air, agus bíod dá
60 trian an beara rómát asat, agus an trímá trian
de id' diair, agus éirís cun na h-aite 'n-a bfuil
Seanaacán, agus féac an bpeatrá é meallad cun
bláire de'n gé d'ite."

Dein an buacail fé mar a duirad leir a déanam.
65 Táimis ré cun na h-aite 'n-a raib Seanaacán. Connaic
Seanaacán an bion agus an gé air.

"Cao ab' áil leat de'n gé rin a macaoin?" arpa
Seanaacán.

"Cun é d'ollmúrad duit-re, a rís-ollam," arpan
70 buacail.

"Cao cuise gur cuiread tura leir?" arpa
Seanaacán.

"Da maic le Suaire an t-é ba glaine agus ba
datamla d'a raib aige do cup cúgat-ra le d'cuir, a
75 pí," arpan buacail.

"Ír dóic liom-ra," arpa Seanaacán, "nár d'féidir
dó dume eile d'fágail ar an mbaile ba neam-glaine
agus ba mí-ríamaisé 'n-a tura."

"Conur ran?" arpan buacail.

80 "Dí aicne asam-ra ar do mácair-re," arpa Sean-
acán, "agus bí pí meill-ingneac, agus bí do feana-
mácair meill-ingneac, leir. Ní féirpáin-re bia

do caiteam ar do lámhaib-re. Ní féidir dóib beic glan."

Táinig an buacail boct tar n-air ag triall ar 85
 Suidre, agus é ag sol, agus d'innir ré do cao dub-
 airt Seanacán. Do cuir ran buaidirt agus brón ar
 Suidre.

Bí Suidre go buadarta agus go brónac, agus bí a
 cúir aise. Bí 'fíor aise go raib buaidte aise féin 90
 agus ag Marbán ar Seanacán agus ar an gcuid de'n
 Trombáin a bí ar a tí. Bí 'fíor aise dá bpiis rin, go
 raib árd-fearg ar Seanacán mar gheall ar gur fuarad
 raill na muice náir rugad, agus dóitín uairle Connact
 de'n traill rin agus de cuirm an don ghráinne ardair. 95
 Bí 'fíor aise gur b'i an fearg ran a cuir an tormar
 ar Seanacán, agus náir b'é an rgeanfairt a bí 'a
 téanam de'n diad. Bí 'fíor aise nác gan fáct aoub-
 airt Seanacán go raib mátair an buacalla meill-
 ingneac. Agus bí rgeannrad air le n-eagla go 100
 n-aoirfad Seanacán é, mar gheall ar mac na mná
 meill-ingnise do cuir le n-a cuid bíd cuise. Bí
 buaidirt agus brón air, agus bí a dóitín de cúir
 aise cuise. Cuir ré an rgeal i gcómairle Marbáin.

"Nác dalta duit, a pí," arsa Marbán, "an óighean 105
 áluinn rin a cím id' teaglac, an ingean ran beag
 bainise?"

"Iread ceana," arsa Suidre.

"Cuir i rin ag triall ar Seanacán cun a cotha
 d'ollmúgad dó," arsa Marbán, "ní raib doinne a 110
 bain léi rin siam meill-ingneac, ar caob a n-atar ná
 ar caob a mátar. Ní féadfad rúil don duine i
 n-Éirinn, uasal ná ireal, don loct a d'feirgint innti
 féin. Ní'l cailín ir áilne 'nád i i n-Éirinn, agus tá
 pí muinte beapac, beag-cabarta ruar. Ní féidir dó, 115

agus a díceall a déanam, don locht fágáil uirthi féin
 ná ar a rinnear. Bí aithe agam ar a sean-atair.
 Duin'uaral cneúeamhnae, diaða, carcanac ab ead
 é. Ní raib don teóra le n-a tugaó ré de déine
 120 uaid do doctaid Dé. Ní baogal go raib ré meill-
 ingneac. Níor éar doinne nam fóar don aracán leir,
 agus ní dóic liom-ra go bréatpáir Seanacán don
 aracán do éarab le n-aoinne d'á élainn, ná de élainn
 a élainne. Má éarann ré aracán bréagac leó, ir do
 125 féin ir meara. Tuigfeair an bréag cóim luat agus
 do labarpar i. Agus féac, a ní," ar reirean, "ir eól
 dóim-ra ná fuil biaó ar bit ir fearr a taitneann le
 Seanacán 'ná arán déanta de plúr cruinneactan
 agus d'iuépaib bratáin, agus iad fuinte ar a céile.
 130 D'féitir, nuair a taitnead an biaó leir go n-imteóacó
 an fearg de."

Do glaoir Suairé cuise an cailín. "féac, a 'nóin
 ó," ar reirean, "beir leat iucra bratáin agus plúr
 cruinneactan, agus fuil i látar Seanacáin iad cun
 135 aráin a déanam díob, agus féac a' bréatpá é
 meallacó cun an aráin d'ite."

D'imtís an cailín, agus deir sí fé mar a tuitpáir léi.
 Do rug sí léi an plúr agus na h-iucra, agus éarab sí
 cun na h-aite 'n-a raib Seanacán, agus é ag torpar,
 140 agus an t-ocpar go dian air. Do fliuc sí an plúr
 agus do mearg sí na h-iucra a air, agus érom sí ar iad
 d'fuinte le n-a lámhaib. Bí na lámha go geal agus
 go deag-cúmta aici, agus bí Seanacán ag féacant
 oíra, agus uirthi féin.

145 "Cad ab' dil leat de rin, a ingean?" arfa
 Seanacán.

"'Sá ollmúgacó duit-re acáim, a nís-ollam," ar
 sí.

"Cao uime 'n-ar cuireadh tura 'gá déanamh ran?"
 apra Seanacán. 15

"Suaire a duhairc, a ní," ar ríre, "nár b'foláir
 do féin an t-é ba glaine agus ba daicmla o'd
 raib aise do cup annro cúsac-ra, cun do cota
 o'llmhúgao duit."

"Iré ir dóic liom-ra, améac," apra Seanacán, 155
 "nár b'fuirpce do Suaire uime o'fágail ar an
 mbaile seo ba neam-glaine ná ba spráinne 'nár tura,
 ac amáin, b'féidir, an t-é a táinig annro pómat."

"Cao 'n-a taob go n-abrann tura ran, a níg-ollam?"
 apran cailín. 160

"Tá cúir mo dóicín agam leir," apra Seanacán.
 "Ói aicne agam ar do fean-atair agus bíod ré
 anáirde ar capraig, agus é ag teagarz éoluir do
 lobraib. Le linn an eolur do teagarz dóib do, do
 fineadh ré a lám 'n-a tpeod. Conur ir féidir dóm-ra 165
 biaid do glacad a fuineadh leo' lám-re, agus go
 mbíod lám do fean-atar o'd fineadh ar an gcuma
 ran cun na lobair palac úo!"

Táinig an cailín boct abaille ag triall ar Suaire,
 agus i ag bpiread a cpoide ag sol. 170

"Cao tá ort a 'ngin ó?" apra Suaire.

O'innir rí do, agus an sol ag baint a n-andla oí
 mar geall ar an marla a tugad oí féin agus o'd
 fean-atair.

"Suidim-re don níó amáin anoir," apra Suaire. 175

"Nár fágair Seanacán bár coirde go dtugair ré
 póg le n-a déal do déal lobair!"

CAIBIÓIOL A NAOI-DEAS.

DOIRADÓ NA LUÍ AGUS NA SCAT.

D'innir Suairé do Mairbán ar puo a tudaire Seanacán leir an gcailín.

"Dubhair, a brácair," arsa Suairé, "ná féachfaid ré loct d'fágail uirthi. Féac féin sup féad. Nác s deacaírl toul uairó!"

"Ír fíor, a ní," arsa Mairbán, "sup deacaírl toul uairó. San ámhár ír fíor go mbíod réan-atair an cailín rin as teagair na lobair, agus go mbíod ré 'n-a fuidé ar an scarpais 'd déanam. Ac ír as 10 múinead an éreirim dóid a bíod ré. Le grádo do Dia agus do'n cómharrain a deinead ré an obair rin. Tá luac raotair anoir aige d'a bárr, agus ír cuma dó cad a déanfaid toirmar Seanacán. Ac nác fada ó baile a cuaird Seanacán cun loct fágail ar an 15 gcailín!"

"Ír baogal go n-doirfid ré mé mar geall ar í cúp as ollmúgadó bíd dó, agus mar geall ar mac na mná meill-ingnise do cúp as ollmúgadó bíd dó. Déanfaid ré an donur orm mar geall ar an mbeirt, agus 20 mar geall ar an ngé, agus mar geall ar iucra an bradain," arsa Suairé.

"Ní déanfaid ré don níd d'a fóro, a ní," arsa Mairbán. "Tá 'fíor aige go maic cad í an éreideamaint a bí as réan-atair an cailín rin, agus sup marla 25 d'a éreideamaint féin don puo a déanam a cadarfad marla d'i féin ná d'a réan-atair. Ní aipeócair a cuillead mar geall ar an ngé, ná mar geall ar iucra an bradain, ná bíod blúipe eagla ort, a ní. Ní baogal

duit. Ní aipeócair puinn eile d'ar na miantaib ó'n
 o'romóidm, ac b'féidir nár b'fada go n-aipeóca 30
 puó éigin eile. Fan leat go fóil."

B'fior do mharbán é. Níor táinig a tuillead
 d'ar na miantaib. Do lean Seanacán ag déanam an
 corrair, bíod go raib an t-ocrair 'gá rraacá, agus
 go raib r'gannraó ar an o'romóidm le n-easla go 35
 t'adarracá fé an bár d'ó féin.

Fé deiread do labair b'púig le n-a mnaoi f'rioc-
 álmá.

"Imtís," ar riri, "agus beir leat m'fuidleac-ra,
 agus tabair do'n píg-ollam é féacaint a' n-ioppa 40
 fé é."

Beaogill ag ainim do'n mnaoi f'riocálmá. Táinig
 rí i lácair Seanacán.

"Dubairt an píogan liom, a píg-ollam," ar riri,
 "a fuidleac féin do tabairt cúgat agus go n-ioppa 45
 é."

"Cad é an fuidleac acá fágta aici?" arsa
 Seanacán.

"Ud cipe, a pí," arsan bean.

"Is beag ná gur b'é mo fáit é," arsa Seanacán, go
 "agus ní beag liom é an cupur ro. Imtís agus
 tabair cúgam é."

D'imtís rí, agus d'imtís p'oinnt aimpire agus ní
 raib rí ag teac. Cuip Seanacán teacaire 'n-a
 diaib féacaint cad a bí 'gá cimead. Táinig rí agus 55
 ní raib an t-ud aici.

"Do teip orm é d'fágail, a pí," ar riri.

"Ní veipim ná gur b'ámlaib a d'icir féin é," arsa
 Seanacán.

"Níor itear, a pí," ar riri, "ac d'ic na lucais é." 60.

"Níor cóir d'ar na lucais a leicéir do déanam!"

agra Seanaicán. "I r minic ceana a daineadar a leicéir,
 agus tob' oile an gníomh le déanamh dóib é. Níl si
 ná flait d'a uairleacht ná d'a doiríde nác maic leo
 65 pian a bfiacal do cup ar a gcuir. I r tpoóc-múinte an
 obair dóib gníomh de'n tpoóc ran a déanamh. I r
 ambfiorac an obair dóib é, mar an biaó 'n-a mbeir
 pian a bfiacal ran air, ní ceart é cup ór cómair
 doimne, ipeal ná uapal. Tá doiríad cuillte acu mar
 70 geall ar an ub ran a d'ite, agus doiríad-ra iad
 anoir."

Éom ré ar na lucais d'aoiríad, agus i r dóca gur
 dein ré an obair go h-ana dian agus go h-ana géar.
 * B'i an fearg air, agus b'i an t-ocpar air, agus b'i an
 75 fíliúeacht go millteac aige, agus do díol na lucais
 ar. Ní raib ré abrad as labairt na n-aoirí, nuair a
 rit luc éuige amac a' poll agus tuic si marb asá
 coraib. Comáin ré leir agus an fearg as éirge ann,
 agus an caint as dul i ngeirge agus i neimneacht. Do
 80 rit luc eile amac éuige, agus tuic si marb asá coraib.
 B'i ré as labairt na cainte, agus na lucais as teacht
 éuige amac ar na pollaib agus as tuicim asá coraib,
 gan anam ionta, go dtí go raib deic geinn acu ann
 pinte. Annsan tudaire ré focal éigin leó a b'i níba
 85 géirge 'nád don focal d'a raib ráirte fóir aige, 7 le
 n-a linn rin do rit luicín agus a h-ál go léir amac a'
 poll agus cángadar i n-aice a cor, agus cuiteadar
 marb ioir mácair agus ál. Táinig catúgar air agus
 do ríad ré.

90 "I r easal liom, a luca," ar reirean, "go bfuil
 éagóir déanta agam oraib. Ní ríu-re acá ciontae
 ac an muinín ar a bfuil d'ur gcóir, .i. tuaca cat."

"I r truaig éiríote," ar reirean, "nár cuimnígear
 ar an méirí rin rap ar aoirí na lucais boeta ro.

Iriadó na caite atá ciontaí, agus iriadó ir cearte d'oiriadó. 95
 Tá nveineadó na caite an ghnó atá oirí a véanam, ní
 forfadó na luíais fuidleac b'riúoe, mar ní beirir
 ann cuise. Iriadó na caite ir cearte d'oiriadó agus
 doirfadó-ra go maite anoir iadó. Agus ó'r 'gá n-oiriadó
 dom i n-aon cor, tá ré cóm maite agam an ní atá oirí 100
 d'oiriadó. Tá aithe maite agam air, agus tá 'fior
 agam cá gcómnuidéann ré. Iorupán ir ainim dó agus
 i n-uaim Cnóóda atá ré 'n-a cómnuide, lartoir de
 Cluain mic Nóir naomh-Clapáin. Arupán ir ainm
 d'a átair; agus Riácall Rinnfiacalac, ingean Clab-aite- 105
 inne, a bean. Tá beirt oiríar aise i n-aon-tigear
 leir i n-uaim Cnóóda, .i. an Cnóánac a' Cruacain agus
 Spuamán Sarp-fiacalac. Agus tá ingean aise agus
 Reang Séar-fiacalac, ir ainim di. Tá nveinroir
 rin a ngnó mar ba cearte d'óid a véanam ir ró-beag 110
 na luíais a beadó i n-éirinn agaimn. Cainte ana móra,
 ana láiríe ireadó iadó. Iré Iorupán mac Arupáin ir
 ní ar cátaib na n-éiréann go léir agus dá nveineadó
 ré a dualgar níos do cómlionadó, agus olighe na
 scat do cup i bfeidm, níor gáó dóm-ra beir ag 115
 véanam doir éun na luí ro do marbúgadó. Doirfadó-
 ra anoir é féin agus a bean agus a mhuintir."

Annran do érom Seanaacán ar an doir a véanam
 dor na cátaib, agus do níg na scat, go móir móir.
 "Atac ingneac" a tug ré ar Iorupán. Tug ré a lán 120
 eile ainmneac tarcuirneaca air. Tug ré "fuidéall
 Uoiríe" air. Dubairt ré go raib pinreap na scat
 lá 'n-a córlaó ar bpuac loca agus go d'áinís an
 doirán, .i. an maíra-uirge, amac ar an loc, agus
 gur ic ré barr a dá cluar de pinreap na scat, agus 125
 gur b' finé a beir na caite go léir gearb-cluapac ó
 fin i leir. Cómain ré leir ar an gcuma ran, ag

tabairt sae aracáin agus sae tapcuirne ba meara 'n-
céile do nís na scat, agus doir na caite go léir, mar
130 geall ar nár coirgeadair na lucais ar fuidleac
briogae v'ite.

Táinig meánma na n-aoir ran v'loiparán agus é
i n-uaim Chótha. Do labair pé le n-a muinir.

"D'aoir Seanaacán mipe" ar seiréan.

135 "Ní mór dom dul agus díogaltar a déanam aip."

"Dob' fearr linn," arsa Reang Seap-fiaclaí.
"Go dtabairfá Seanaacán cúgáinn annro 'n-a beatair,
i dtreo go bfeadfaimid go léir díogaltar a déanam
aip."

140 "Tá go maí, a laos," arsa loiparán. "Tabairfá
cúgaib' n-a beatair é. Deir 'fíor aise annran ce'cu
ir treire na n-aoir nó na caite," agus do gluaip pé.

Do n-innfead do Seanaacán go raib loiparán mac
Aiparán, ní na scat, as teact cuise cun é marbúgá
145 mar geall ar na n-aoirib. D'iarr Seanaacán ar
Suairé agus ar níosraí Connact teact agus é cor-
aint ar loiparán. Táinig Suairé agus níosraí Connact
go léir, agus cuireadar Seanaacán i lár bail eacarta
iríis, agus do noct sae fear a cláideam. Diodar
150 'n-a fearam as seiteam leir an námaí. Ba gearr
sup aipgeadar an brúe agus an foctam as teact
'n-a dtreo. Dar leó ba cuma an foctam ran nó
an búirteact a déanfaí "bunne teine mipe mór-
béne as meap-logáí." Annran do connacadar
155 loiparán féin. agus ní mife a ráí ná sup cuip an
raíre as cuí 'n-a seioiceann iad. Uí se níba mó
'n-á an tairí ba mó v'a bfeacadar riamh! Seo mar
aveir an seanaledar:

"I r ámlaí bóir-eom a. loiparán agus é rón-
160 maí, rantaí, réirfead, baile, ceapb-éluarí,

cliaib-leatán, inshin-ghéar, ríon-bearnaic, ghéar-fiaclaic, garb, suib-neamhar, taob-leatán, fuarceaic. Rí-mhicneac, mear, crónánac, crón-rúileac, agus rin mar a táinig ré cúca."

Do buail ré tríota irteac san ionga ná fiacal do 16 cup i n-aoimne acu. Do buaileadar é ac níor cuairt faodar ná rinn i bfeidm air. Níor deim ré don díoghbáil dóib. Níor deim ré ac bualaib tríota, cómh maic agus ná beidir ann, go dtí go dtáinig ré mar a raib Seanacán. Annnan níor deim ré ac breic 170 ar leat-láim ar Seanacán, agus é caiteam cuige ar a muin, bíreac mar a béanraib an mada ruab an gairtal do caiteam cuige ar a muin. Do gluar ré amac air, tríot an rluag, bíreac mar a táinig ré tríota irteac, san don trum a cup 'n-a n-airm, agus Seanacán ar a 17 muin aige, bíreac mar beaib an gairtal ag an mada ruab.

Dí iongnab agus alltaic ar ghuair agus ar níograb Connac nuair a connacadar Seanacán ag imteac ar gualainn an caic, agus náir féadadar é coraint. 180

Annnan ireab adubairc gac aoimne go n-aoirraib an Tromdám ghuair, agus ná féadraib Marbán féin é tabairc raor, toirg náir coraim ré Seanacán ar an gear.

CAIBIDÍOL A FICE.

SEANACÁN AGUS IORUSÁN.

Do gluar Iorusán amac ó flóigrib Connac, agus Seanacán ar a muin aige, agus speim dainscán aige ar leat-láim air, bíreac mar a beaib speim ar ríruag

5 a5 an ma0a puat0 ar an 5an0al. 0i a leite0u rin
 5 u'ion5nat0 a5ur u'uat0ar a5ur de r5annrat0 ar na
 fl0igti0 nár c0puig doinne acu ar an ait 'n-a raib
 ré 'n-a fearam. 0o fearuigeat0ar annrú0 a5 féac-
 aint ar an ra0ar0—an cat a5 imteact a5ur Seanacán
 ar a muin aige, 5o uti 5o raib ré imti5te ar a ra0ar0
 10 a5ur níor c0puig doinne acu ar feat0 a0rat0 'n-a 0ia0
 ran.

Nuair a connait Seanacán nár u'adon maic 0ó beic
 a5 brat ar 5uaire ná ar fl0igti0 Connact cun ó
 u'fuar5ailt ar an n5eibinn 'n-a raib ré, 0arraig ré
 15 cuige reift eile. 0rom ré ar lopurán 0o mola0.
 "Ó," a0eipeat0 ré, "nác cómaectac an pí lopurán!
 Níl beann aige ar 5uaire ná ar fl0igti0 lionmara
 Connact! 0o mar0úcat0 ré féin, i n'adonar, 5uaire
 a5ur a fl0igte 5o léir i n-aonfeact!" Nuair a
 20 léimeat0 lopurán 0ar clai0e nó 0ar adainn, "Ó,"
 a0eipeat0 Seanacán, "nác ion5antac an léim act a5
 lopurán! Rí i 5cómaect ipeat0 lopurán! León i neart
 ipeat0 lopurán mac Aruráin. Ir mó oineac lopuráin
 'nád oineac 5uaire. lopurán an oinig! Ar 5rat0 a
 25 oinig ipeat0 0o leogfir0 uair0 mé!"

Comáin ré leir ar an 5cuma ran a5 mola0 a5ur a5
 plámár ar lopurán, ac níor cuip lopurán don truum
 'n-a mola0 ná 'n-a plámár, ac comáint leir roip
 i 0rpeó 0nó0a. Nuair a connait Seanacán nár
 30 u'adon maic 0ó beic a5 plámár ná a5 mola0 0o cuim-
 ni5 ré ar 0ia.

"A0paim-fe 0ia roip mé a5ur tó!" ar reipean.
 "Tá caillte a5 5uaire a5ur a5 fl0igti0 Connact oim.
 0ia le m'anam! 0ia le m'anam!" 0o lean ré
 35 a5 rat0 an focail rin 5an a cuilleat0 cainte 0éanam
 leir an 5cat, 'a mola0 ná 'a cámeat0. 0i an cat a5

cup na rliše roir de go tiuḡ, agus bí a mhuintir coir
 ag feiteam leir go tnuṡac, agus iad ag cuimneam
 ar an rporṡ a beaṡ acu ag rṡḡraṡ le Seanacán ar
 feaṡ tamailṡ rār a n-iorraioir é, mar ir ḡnaṡ le cat 40
 beir ag rṡḡraṡ le luicín. Comáin Seanacán leir
 agus "Dia le m'anam! Dia le m'anam!" aise.
 ḡaib an cat tar doirar ceáirṡcán Ciapáin Naomṡa.
 Bí Ciapán ra ceáirṡcáin ag obair. O'airṡḡ ré an
 focail, "Dia le m'anam! Dia le m'anam!" O'féac 45
 ré amac. Connaic ré iorurán agus an duine ar
 a muin aise. O'aitin ré iorurán agus o'aitin ré
 Seanacán.

"Ó! a cneac láirṡir é," ar reirean, "iorraio
 iorurán an rṡḡ-ollam agus doirṡar ḡuaire agus cat 50
 a déanraimṡ! Cat a déanraimṡ!"

Do tárla go raib caoir iarainn i mbéal na teana-
 cáire aise ar deairḡ-laraṡ. Nior deim ré ac an tean-
 acáir do cáraṡ agus an caoir do cáiteam leir an ḡcat.
 Ba díreac an t-urcár é! O'airṡḡ ré an cat 'n-a 55
 taob, agus cuairṡ an caoir iarainn trearna tré n-a
 cábaíl agus tré n-a éirioṡe agus amac ar an tcaob eile,
 agus do tuit iorurán marṡ. Do bog an bār ḡreim an
 cáit de láimṡ Seanacáin agus o'éirṡḡ ré. Cat a deim
 ré, áh, cóim luac agus bí ré éirṡḡṡe 'n-a fearam, buir- 60
 eacár do ḡabáil le Ciapán mar ḡeall ar é raoraṡ
 o'n ḡcat? Ní n-eaṡ i n-aon cor. Ir amlaio a díṡḡḡ
 ré ar rṡirioṡcán go dian agus go ríocmar agus go
 fearḡac ar an láimṡ a cáit an t-urcár ran!

"An é rin do buirdeacár orṡ?" arṡa Ciapán. 65

"Iré rin díreac mo buirdeacár orṡ!" arṡa
 Seanacán. "Ir neamcúramac a bír. Ba éirṡe tuit
 go móir aipe cábaire uoṡ' ḡnó féin agus mire do
 ḡḡaileacṡ tont!"

70 Bí iongnadh ar Ciarán. “Ní folaí, a piú-ollamh,”
 ar reirean, “nó tá cúir éigin agat leir an gcaint rin
 atá páirte agat. Bí ag glaothac go cruaidh ar Dia
 nuair a caitear-ra an t-urcár a máirb iorupán. Bí
 ‘gá iarraidh ar Dia tú o’fuarthait o’n mbár. Do
 75 rúirpúis Dia m’urcár-ra, agus fuartha tú. Cao
 eile a bí uait?”

 “Bíor ag glaothac ar Dia, ac ní cun mé o’fuar-
 thait o’n mbár é, ac cun m’anam do bheic raop go
 flaitheamhar. Ní raib don loig agam ar dul o’n
 80 mbár. O’fearr liom go mór go n-iorradh an cat
 mé, mar annran o’doirradh an Triomóidm Suairé, agus
 cuirtheadh ran veirtheadh le h-oinead Suairé. Siné a
 bí uaim. Do cuirp-re ar neamniú an puo a bí uaim,
 agus nár cúitigtheadh do faotar leat!” arsa Seanacán.
 85 Do rgharadar. Táinig Seanacán abailé go tici an
 Triomóidm. Bí Suairé agus uairle Connacht, agus a
 rlóigthe, poimir ran áit ‘n-ar fás ré iad nuair a rug
 iorupán cun riubail uata é. Bí átar mór oirca nuair
 a connacadar ag teacht é. Cuireadar liús ruar ag
 90 páitirúgadh poimir. Táinig Suairé agus na h-uairle
 cuige cun labairt leir, agus cun é pógadh, agus cun a
 fiarraige conur féad ré teacht raop o’n gcac. Níor
 dein ré ac féacaint oirca go feargac agus imtheadh
 irtheadh gan oirtheadh agus focal do labairt le h-aoimne
 95 adu.

CAIBIDÍOL A H-AON A'S FÍCE.

CUAIRD MARBHÁIN.

Cuairt gac aon fuot cun fuaimhíir fá Trombóáin ar
 fead tamail mait. Níor táinig aon mian eile o' fear
 ná do mnaoi acu. Bíodan go léir go díceallac,
 gac doinne as tabairt aipeacáir o'a d'an féin agus
 o'a gnó féin, san cup irceac ná cup amac a déanam
 ar d'an ná ar gnó doinne eile. An uile fasar puot
 a bíot i n-earnam opta, bíot Suairpe 'a cup as triall
 opta, i ttreó, an fuot a bíot uata go mbíot ré tag-
 aite cúca rap a motuigtoir uata é. Tagad Suairpe
 féin gac maidion agus an ceirt céadna úo aise .i.
 "Conur acácar annro inoiu as an muintir móir
 mait reo?" Ní h-innrtí dó, 'gá fpeasra, go mbíot
 mian ná mór-úil tagaithe o' doinne, ac do h-innrtí
 dó go mbíot gac níó 'n-a ceart agus an uile dúine
 fáta.

Tar éir ponnit mait aimpire beic caitte acu go
 léir ar an gcuma ran, táinig maectnam do mharbán
 i ngleann an Sgail. "Sead!" ar feirean i n'aigne
 féin, "ir micio dom uil agus an tope fionn do
 bíogait ar an oTrombóáin reo, fé mar a geallar."

Do gluair ré agus táinig ré fé déin teaglais na
 Trombóáine. Níor b'é an bócar dípeac a táinig ré.
 Táinig ré cómgar éigin náir gnát le daoine teact.
 Tug ré tpeó air féin a cimeatopad é san Suairpe 'gá
 feirsint as teact. Oa bpeicead Suairpe as teact é,
 agus go mbead 'fior aise cat é an fuotar a bí féi,
 do cupreac ré coris leir an mbíogaitar. Nuair a
 táinig mharbán i gcómgar do tís na Trombóáine

connait ré cuibíodh na mnáibh uairle agus tobair a bhí 30 ann, agus iad agus inge a lámh. Do labhair ré leo:

"Dia 'r Muire dáoiibh, a mná uairle," ar seircean.

"Dia 'r Muire dúit agus pádrais, a dhúine macánta," arsa bean acu, agus tob' i bean i ná méibh, ingean Seanacáin.

35 "Ar b'é búir ocoil a d'innpint dom cá bhfuil teaghlac na Trombóimhe?" arsa Marbán.

"Océon!" arsa Méibh, "airiú, a dhúine macánta," ar riri, "cao é an t-útais iardaicta ar a bhfuilir tagaite!"

40 "Níor éanag ó don t-útais iardaicta, a bean-uairle," ar seircean. "I gcómgar na h-áite seo do rugaó agus do tógadó mé."

"Má 'readó," ar riri, "ní foldair nó ir i n-áit éigin uaisneac atá cónnuide oir, tréar ná fuil 'fíor agus 45 ca bhfuil tigh na Trombóimhe. Níor mearar go bfeadófaó doinne beir puinn aimpire 'n-a cónnuide ra tír seo gan 'fíor a beir aige cá bhfuil tigh na Trombóimhe, agus áitne ar an t-Trombóimh féin agus ar a ngnócaibh móra léiginn agus ealaóan."

50 "Muicróaict ireadó mo óán-ra, a bean-uairle," arsa Marbán, "agus ní fágaím an baile ac go h-annam. D'airigeas go dtugann an Trombóimh a roga ealaóda do'n t-é a tagann a d'iarraidh ealaóan oirca, agus éanag féin cun a d'iarraidh oirca poinne 55 ealaóan do tabairt dom."

"Ir fíor," arsa Méibh, "go dtugann an Trombóimh a roga ealaóda do'n t-é a tagann 'gá iarraidh oirca, ac ir ar coingill é."

"Cao é an coingill, a bean-uairle?" arsa Marbán.

60 "Ní foldair dó," ar riri, "gaol nó cómgar éigin a beir aige le h-éiribh nó le luict ealaóan."

"Tá ran agham-ra, a bean-uasal," arsa Marbáin.

"Conur ran?" ar riri.

"Tá siolla agham," ar reirean, "agus inígean mic inígene file ab ead reana-mátair a mhá." 65

"Seana-mátair mhá do siolla inígean mic inígene file doob ead il" arsa Méib. "Dar fiaid, a mhic ó," ar riri, "ir fada amac go leor an saol é. Ac, ir dóca go scaitfead é d'adomáil. Tá ré 'n-a saol agus 'n-a cómgar aghat, ac ní'l cuir aghat-ra de'n saol ná de'n cómgar. Ir leor' siolla a baineann ré ior saol agus cómgar." 70

"Ac ir liom-ra an siolla," arsa Marbáin.

"Tá go maic," arsa Méib. "Téanam," ar riri, "agus tairbeánfaid an teaghlac duit." 75

Tairbedin ri an teaghlac do. Lá fuar rgaloidéac ab ead é. Bí ceitíre dóirre ar an tuis; doirur as féacaint ó-tuaid, agus doirur as féacaint ó-dear; doirur as féacaint soir, agus doirur as féacaint siar. Adtuaid a bí an saol an lá ran, agus bí na dóirre go léir dúnta ac an doirur a bí as féacaint ó-dear. Ní h-ar an doirur a bí ar orgailt a tug Marbáin aghat, ámtac; ná ar don ceann eile acu, ac ar an doirur a bí as féacaint ó-tuaid. D'orgail ré an doirur ran, agus má dein do féir an saol, 'n-a lán neart, an doirur irteac; i tpeo gur cuir ri brat Marbáin féin fuar timceall a cinn, agus gur gluar ri mór-timceall an tise. agus gur cuir ri fionacrit fuacta ar an uile duine d'a raib irtis. Preabadar go léir 'n-a ruidé. 80

"Ó!" arsa Seanacán, "cé h-é reo a táinig cús- 90 ainn i n-aghaid na saolte!"

"Sin caint gan ciall," arsa Marbáin. "Ní h-i n-aghaid na saolte a tánaas-ra ac leir an nsaolte. Ir an saol do féir annro irteac mé."

95 "Ír veir-béalac an duine tú!" arsa Seanacán.

"Do péir mar a d'airisim," arsa Marbán, "ní beaó don ghnó as duine ná beaó veir-béalac go maíť as teacť annro."

"Asur ar airisir cao d'ímtígeann ar an t-é a
100 tagann annro asur a bionn ró-veir-béalac?" arsa Seanacán.

"D'airisgear go dtugtar a fáit veir-béalaise do," arsa Marbán.

"Tugtar asur breir," arsa Seanacán.

105 "Tairbeánfaó ran go bfuil muintir an tíge reo ró-veir-béalac," arsa Marbán.

"Cár gabair cúgaim?" arsa Seanacán.

"Tánaas amiar-avtuaid oraid," arsa Marbán.

"Tugair mórán gaoite leat," arsa Seanacán.

110 "Ní bfuairar-ra don píoc d'a duaid cun i tabairc liom," arsa Marbán.

"Conur ran?" arsa Seanacán.

"Táinig sí uaidi féin," arsa Marbán.

"Océon!" arsa Seanacán, "as dul i ngeire ataoi!"

115 "Tá an éloc go maíť," arsa Marbán.

"Cao i an éloc?" arsa Seanacán.

"An éloc atá as cur an faobair orm," arsa Marbán.

"Asur cao i an éloc atá as cur an faobair ort?"
120 arsa Seanacán.

"Tura," arsa Marbán.

"Míre! Ó tuigim," arsa Seanacán. "Má'r éloc faobair mé, an bfuil 'fíor asac gur féidir dom faobair do maolúgaó, leir?"

125 "Ní veirim," arsa Marbán, "ná gur fearr tú cun faobair a baint anuair 'ná cun faobair a cur ruar."

"Ná eol duit, an cloic is fearr cun faobair do
saoilúgadh sup b'i is fearr cun faobair do maoil-
úgadh?" arsa Seanaclán.

130

"Déanfaid aon trasgar cloicse faobair do maoilúgadh,"
arsa Mardán.

"Meafaim sup cun aighnir a déanamh a táinig anseo,
asur sup ar an incinn rin a leogair irtead oirlead
saoite," arsa Seanaclán.

135

"Ní mire do leos an gaoth irtead, ac is i an gaoth
do leos mire irtead. D'orgail si an dorur dom asur
comáin si irtead mé. Da dóic le duine uirtí go mba
lei féin an tís reo. Má'r leir an nsgaoit an tís, ná
mór an iongnadh ná 'Tís na gaoite,' atá mar ainm
ar an ucis? 'Tís na Tromdámhe,' ainm an tise.
Meafaim sup éirte mar ainm air 'Tís na Mór-
sgaoite,'" arsa Mardán.

"Ní mire atá as cur an faobair anoir ort," arsa
Seanaclán.

145

"Tú féin nó an gaoth," arsa Mardán, "is cuma
cé'cu."

"An cun aighnir a táinig?" arsa Seanaclán.

"Iread má tá doinne abalta ar aighnear a déanamh
liom," arsa Mardán.

150

"An bfuil 'fior asat cao é an céad puo siam a
cuir aighnear ar riubal?" arsa Seanaclán.

"Ueir a lán sup 'dá gé' é. Ueir a lán eile sup
'cao a cam ríon fírin?' é. Ní h-aon cao acu ran
é. Na chos fearga iriad do cuir ar riubal an céad
coimrsgar siam," arsa Mardán.

155

"Cao é an coimrsgar a cuir an dá gé ar riubal?"
arsa Seanaclán.

"Lánamh póirta a bí as teact abaille ó tís an
trasairt. Connacadar dá éan ar páipe.

160

"Iz b'edg an t'á g'é iad ran," arsan bean.

"Ní'l ann ac don g'é amáin," arsan fear.

"Deirim-re go bfuil t'á g'é ann," arsan bean.

"Ní'l, go deirim, ac don g'é amáin," arsan fear.

165 Do leanadar ag áiteam ar a céile. Do éir an bean i féin ar an mbótar.

"Óirig," arsan fear, "agus téanam oir abailé."

"An bfuil an t'á g'é ann?" ar riri.

"Ní'l," ar reirean, "ac don g'é amáin."

170 Dún sí a rúil, agus do leos sí uirtí deit marb.

D'imtí reirean agus tug sé leir a h-atair agus a mátar. Do ruga abailé an corp, mar o'ead.

Táinig na cómpairín cun an córraí. Amac ran oirde táinig an fear ór cionn an cuip ag sol, mar

175 o'ead. Tug sé cogar oi.

"Óirig ar ran," ar reirean, "agus bíod ciall agat!"

"An bfuil an t'á g'é ann?" ar riri.

"Ní'l," ar reirean, "ac don g'é amáin."

180 D'fan sí mar a raib aici. Gluair an trocrair ar maidin. Do tángadar cun na poilge. Bí an uais ar leatad. Do léig an ragar na paitreaca.

Do cuiread an cómpa rior ran uais. Do caitead rluarad epe anuar ar an gcómpainn. Do r'pnead

185 an bean.—"A tairóg! a tairóg!" ar riri, "leos amac ar ro me! Ní'l ann ac don g'é amáin nó t'á g'é, pé

'cu iz maic leat-ra!" Do pit na daoine ar an poilig. D'orgail an fear an cómpa. Tóg sé aníor an bean

agus i leat-múcta. Cuip sí cúpla pantaí oi. Táinig

190 sí cúici féin. Tugadar agaid ar an mbaile. Ba gearr go bfeacadar ar an bpaire céadna an t'á g'é

céadna.

"féad, a tairóg!" ar riri, "ac iz cuma liom. O

deirim-re ná fuil ann ac don g'é amáin, deirim-re ná fuil ann ac don g'é amáin."

195

"Don g'é amáin," ar reisrean—"aSur don g'andál amáin."

"Ó—Ó—Ó!" ar riri. aSur ó'n lá ran go lá a báir níor labair ré focal náir géill rí d'ó ann, pé 'cu bí an ceart aise nó ná raib."

200

"Níor deim an 'd'á g'é' puinn díogbála. Ir mó an tairbte 'ná an díogbáil a deimeadair. Cao é an coimrgar a deim 'rion fipin'?" arsa Seanaán.

"Deirt reana-dan a bí 'n-a g'óimnuide i d'á mboán deasa i n-aice 'céile, aSur Méibín ab ainm do mnaoi acu, aSur Mupainn do'n mnaoi eile. Deim Mupainn ruo éigin náir tairn le Méib. Ceap Méibín é aSairt uiréi. Cagaó Méibín irteac aS tpiall ar Mupainn go minic, cun deit aS caint. Céidead Mupainn go minic irteac aS tpiall ar Méibín ar an intinn g'céadna. Bí mairipín aS Méib, aSur fipín ab ainm d'ó. Nuair a cagaó Méib irteac i mboán Mupainn, cagaó fipín le n-a coir. Annran díob Méib ar caob de'n teine, aSur Mupainn ar an dcaob eile, aSur fipín eatarca 'n-a fuide ar lic an tinteáin 'gá g'orad réin."

Lá, nuair a bí an fearg ar Méibín, cáinig rí réin aSur fipín irteac i dtig Mupainn. Do fuir rí cun na teine ar aSairt Mupainn anonn, aSur do fuir fipín ar an lic ar aSairt na teine amac. Bí Méib aS cup 'r aS cúiteam 'n-a n-aighe péadaint conur a t'orndéad rí an t-aighear. Pé deiread d'féad rí ar r'óin an mairipín, aSur tug rí pé n'eara go raib an t'pion cam."

"A Mupainn!" ar riri.

225

"Teact, a Méib," arsa Mupainn.

"Cao a cam rrón Fírin?" arsa Méib.

"D'éad Murrainn ar an rróin. "Ní caime anoir a rrón 'nád mar a bí sí don lá riam aise," ar sí.

230 "Deirim-re go dtuair d'éitead!" arsa Méib.

"Deirim-re go dtuair-re t'éitead!" arsa Murrainn,
"Aur tú ir fearr aise!"

Síú i scoall a céile iad, as rseadais, asur
Fírin as amrtaraig. Táinig bean irtead. Saib sí
235 páirt le duine acu. Táinig bean eile irtead. Saib
sí páirt leir an mnaoi eile. Bailis na cómarraín go
leir irtead. Sac duine, fé mar a tagad, gabad ré
páirt le duine éigin de'n beirt. Da gearr go raib
an baile go leir páirte ra cóimrgar; leat na nnaime
240 ar taob Murrainn, asur an leat eile ar taob Méibin.
Tar éir poimnt aimpire bí an páirte go leir páirte
ra bhuigín. Do lean an cóimrgar. Ní tagad donad
nád marcad gan an dá taob ann as éirge cun a céile,
as marbad a céile. Annran, nuair fiarraigead
245 duine iaraicta éigin cao fé ntear an bhuigean, "Cao
a cam rrón Fírin" a tugti mar fheadra air."

"Conur do rtao an troio?" arsa Seanaacán.

"Tá an troio ar riubal fóir, a nís-ollam," arsa
Marbán. "Aur," ar seirean, "tá an ceirt céadna
250 d'a cur fóir, asur an fheadra céadna d'a cadairc
uiréi, .i.

"Cao fé ntear an t-árpán?"

"Cao a cam rrón Fírin?"

"Níor d'é Fírin a vein an céad aigneas riam,"
255 arsa Seanaacán.

"Níor d'é, a nís-ollam," arsa Marbán. "Cnóda
rearsa do vein an céad coimears riam."

"An bfuil ríor asat-ra conur a veineas an
coimears?" arsa Seanaacán.

"Tá 'fíor, a ní," arsa Marbán. "Do éiríod beirt 260
mar gheall ar na cnóib. Do mairb an beirt a céile.
Ar ball, nuair a h-ordalaíod na cnóda do fuairíod
folamh iad. Ní raib ionnta ac na plaoirí. Cnóda
reargá ab ead iad. Annpán duhairt gac domne
sur baot an gúo do'n beirt a céile do marbúgáod 265
mar gheall ar cnóib reargá."

"Ír fíor do éaint," arsa Seanacán, "agus meaf-
aim go bfuil 'fíor agam-ra um an dtaca ro ce h-é tú.
An tú Marbán Muicrío, Príom-fáid neamha agus
talmhan?" 270

"Ír mé céana, a níg-ollam" arsa Marbán.

"Céad míle fáilte rómat!" arsa Seanacán.
Táimis an Trombáim go léir, agus cuireadar na
mílte fáilte roimh Marbán. Nuair a bí an méirí rin
véanta do labair Marbán. 275

"A níg-ollam agus a uairle na Trombáime," ar
reirean. "D'airígear go dtugann sibre a roga
ealaíod do'n t-é a tagann agus d'iarrann oiríod é."

"Tugaimíod, a Príom-fáid," arsa Seanacán, "ac
ír ar don coingíoll amáin é." 280

"Cad é an coingíoll é rin, a níg-ollam?" arsa
Marbán.

"Ní foláir dó," arsa Seanacán, "a gáol nó a
cáiríod do beir le h-ealaíodam."

"Tá mo cáiríod-ra le h-ealaíodam, a níg-ollam," 285
arsa Marbán.

"Conur ran, a Príom-fáid?" arsa Seanacán.

"Íar-ua fáil ab ead reana-máirí mna mo gíolla,"
arsa Marbán.

"Tá gáol agus cómgar ann," arsa Seanacán, "ac 290
eáid ríad araon ríad amac go léir. Sé glúine
gáol, agus don glúin amáin cómgar, agus san cuir

“Aisat-ra de’n gaoil ná de’n cómhgar. Is leov’ gíolla
iad araon, iomr gaoil agus cómhgar.”

295 “Ac is liom-ra an gíolla, a níg-ollam,” arsa
Marbán.

“Is fíor,” arsa Seanaacán, “ac is cuma ran. Ní
foláir do’n Trombáim do roga ealaída tábairt
duit-re, a púom-fáir, deov’ bícin féin, san bac do
300 gaoil ná do cómhgar ná do caraíoraí. Iarr do roga
ealaída agus geóbaí i.”

“Ba maíe liom, a níg-ollam,” arsa Marbán. “Go
nóeapad an Trombáim seo mo fáir crónán dom.”

“Dóeapar ran duit,” arsa Seanaacán.

CAIBIDÍOL A DO A’S FÍCE.

DÍOGALTAIS MARBÁN.

“Nár cóir, a púom-fáir,” arsa Seanaacán, “sur
d’fearr leat ealaída éigin a beaío níb’ fearr ná
crónán a d’fágail uainn? U’féarfaimid a lán
ceólta tábairt duit, a lán filitíeácta, agus ríeal-
sáitíeáct, agus speann, agus pult, agus cantainn
cliairíeácta do cóspad an ceó deov’ éiríde. Iarr
rud éigin is fearr ná crónán, a púom-fáir.”

“Is amháir mar adá an ríeal agam, a níg-ollam,”
arsa Marbán, “ó tráctair ar ceó do cógaint de
10 éiríde dúine, rá ceó ar mo éiríde-re anois le camall
maíe, agus ní féidir liom teáct ar don níú do cóspad
dem’ éiríde é. Bí níú agam camall ó roin a cóspad

an ceó dem' ériúde, agus ír le crónán a deinead ré
é. Tasaó an ceó ar mo ériúde go minic agus go
cróm. Annpán do déintí an crónán dom, agus do 15
tósad an crónán ran an ceó dem' ériúde. Do
hainead díom rár an crónáin rin a déanam. Do
rásad san crónán mé. Do rásad mé san rár an
crónáin a déanam dom; san rár an ceóir a haint
dem' ériúde. Do h-innread dom go n-déanrad an 20
crómóidín reo do duine don ealaóda ba maic leir a
d'iarrad óra déanam. Do focarui gear ar teact
agus ar a iarrad ar an crómóidín mo fáit crónáin
a déanam dom, féadaint a tósdad ré an ceó dem'
ériúde. Taim anoir 'sá iarrad oraid-re, a uairle 25
ealaóanta na crómóidín reo, mo fáit crónáin a
déanam dom."

"Tá go maic, a príom-fáir," arsa Seanacán.
"Ní'e ealaóda ír ura do'n crómóidín reo a déanam
duic 'ná crónán; agus ó íré an crónán an ealaóda 30
ír ura dóid a déanam, meairim-re supab é ír lúga
ír sann dóid do fáit de rin a déanam duic. An
'mó duine ba maic leat beic ag déanam an crónáin
duic, a príom-fáir."

"D'a méir daoine a beir 'á déanam, a rís-ollam," 33
arsa Mabán, "iread ír rairde agus ír ceolmaire
beir ré, agus iread ír túirge tósdad ré an ceó dem'
ériúde, ír dóca."

"Tugtar annro na crónánuide," arsa Seanacán.
Do tugaó ann iad. Trí naonbair aca a bí ann. Bí 40
dó rásar crónáin ar eólu ar acu, ceart-crónán agus
crónán rnasac.

"Ce'cu an ceart-crónán nó an crónán rnasac ba
maic leat a déanfi duic, a príom-fáir?" arsa
Seanacán.

"An crónán rnaḡaḡ íré ír maic liom a déanfi dom, a ríḡ-ollam," arsa Marbán, "mar íré a déinici dom rár ar baineað d'iom rár a déanta."

Íré cúir, ámtaḡ, 'n-ar coḡ Marbán an crónán
50 rnaḡaḡ, mar b'é ba deacra a déanam, aḡur b'é ba
dóime ar an rḡórnaḡ; aḡur bí Marbán ceapaitḡ ar
éinnear do cúir inr na rḡórnaḡaib acu.

Do cuireað Marbán 'n-a fuíḡe ar cáḡaoir, aḡur do
fuíḡ na crónánuíoḡe, na trí naonbair díob, ar a
55 aḡairḡ amaḡ.

Do coḡnuḡ an crónán. Do dún Marbán a dá
fúil, aḡur do leoḡ ré riar a ceann, aḡur bí ré aḡ
éirḡeaḡḡ leir an ḡcrónán i coḡreḡ ḡur díḡ le duine
nár aḡrḡ ré riam ceól ba bḡeaḡḡa 'nā é. Bí an dórḡ
60 cóm bḡeaḡ, cóm boḡ; cóm ruairḡ rin ḡur deacair
d'aoinne éirḡeaḡḡ abḡaḡ leir ḡan cuicim 'n-a coḡlaḡ.
Bí a fúile dúnta aḡ Marbán, aḡur é aḡ ḡlaḡaḡ
ruairḡeir an crónán. Ceap na crónánuíoḡe ḡur
'n-a coḡlaḡ d'áirírib a bí ré. Do rḡaḡaḡar. Do
65 léim ré 'n-a rḡearam:—

"Deinteap mo fáic crónán dom!" ar rḡeiran,
ḡo cúir. Do cómáineaḡar leo aḡir. D'réaḡ ré
'n-a timḡeall oḡḡa rḡeaḡaint a' rḡaḡaḡar ḡo léir aḡ
déanam an crónán. Díḡar. Do fuíḡ ré aḡir, aḡur
70 dún ré a fúile aḡ éirḡeaḡḡ leir an ḡcrónán, aḡur
aḡ ḡlaḡaḡ an truarḡeir aḡur an doibnir, ḡar leir.

Íhoḡuḡ ré an dórḡ aḡ laḡuḡaḡ. D'orgail ré a
fúile. Bí cúir aca 'n-a rḡaḡ, aḡur a láma le n-a
rḡórnaḡaib acu, aḡur uirḡe le n-a rúilib.

75 "Deinteap mo fáic crónán dom!" ar rḡeiran,
"ré mar a ḡeallatḡ dom!"

B'éigean díḡ cúir cúir aḡir, díḡ ḡo rḡaib na
rḡórnaḡaḡe d'ā mbḡireað acu, aḡur a nḡlór aḡ teir

orpá. Comáineadar leo ar feadh tamaill eile agus
 iad leat-táctaithe, agus Marbán a5 éirteacht leo 80
 agus a dá fúil dúnta; agus a fíor acu go maic náe
 'n-a córlaib a bi ré, ac 'n-a lán-úirteacht, agus é a5
 faise orpá féadaint an rtaofaíoir de'n óróndán.

Fé theipead do cuir tuine acu carachtac ar.
 D'orgail Marbán a fúile, agus o'féac ré ar an bfeap 85
 ran a deim an carachtac. "Deintear mo fáit óróndán
 dom!" ar seipean. D'éigim do'n feap ran víriúgáth
 ar an gcóndán ariir, agus ir amlaib a bíod gac re
 rnas óróndán aise agus gac re rnap carachtai5e, agus
 r5annraib ari le h-eagla go labairraib Marbán ariir. 90

Do lean an obair ar an gcuma ran go dtí go raib
 oipead carachtai5e ar riubal agus a bi de óróndán 'a
 déanamh, agus go raib cuir der na óróndánuib
 gan don gút i n-don cóir acu, agus náe óróndán ceapc
 ná rnasgac a bi acu 'a déanamh, ac gaoit gan fuaim 95
 gan gút, a5 teacht ar na r5órnacuib acu.

Bi Marbán 'n-a fuidhe agus é ar a fuaimhneap agus
 a dá fúil dúnta aise agus é a5 éirteacht leir an gceól,
 agus é a5 maectnamh i n' aigne ar an gcruaibéar 'n-a
 raib na óróndánuibte aise. Do réir na dlige bi ré 100
 ceangailte orpá a ro5a ealaib cadairc do. U'e
 an óróndán a ro5a ealaib. D'iarr ré orpá a fáit
 óróndán a cadairc do. Dá theipead ran orpá beaó
 Seanaicán agus an Tromóidh i bpúnc a5 Marbán,
 i bpúnc a beaó cóim cruaid víreac agus beaó an 105
 púnc 'n-a mbeaó gairne acu-ran dá theipead ari-
 pean don ceann der na miantaib úo do folácar
 uóid. Tuig na óróndánuibte an méio rin go h-álunn.
 U'd bpi5 rin do focairuigeadar a n-aigne cun gan
 ealliamaint ar an gcóndán do cadairc uata dá 110
 gcaillíoir an t-anam leir. Comáineadar leo a5

déanamh an éiríocháin, agus 'sá glacadh dóim péirí agus
 ab péirí é, agus iad as bhrat, i n-ádhair an neómaic,
 ar go ndéanfaid Marbáin leó ríad mar go raib a
 115 fáit fáilte aige. Ní baoghal go ndubhairt. Ní
 cuige rin a bi pé. Di tri ríad ceoil aige ar ball.
 Di éiríocháin aige, agus é as lagúgáil. Di carachtar
 ar ríad, agus i as neartúgáil. Agus bi fearuioil
 saoiúe ar ríad, agus i as neartúgáil go mór.
 120 Nuair a mearaí Marbáin go mbíod na éiríocháin
 as cuimneamh ar ríad, d'orgailaí pé a fáilte agus
 d'féadaí pé 'n-a timcheall oirí agus "Deintear
 mo fáit éiríocháin dom!" aiveirí pé.

Pé aiveirí ní raib aon éiríocháin i n-aon cor d'a
 125 déanamh, ac carachtar agus fearuioil ar fáil. D'orgail
 Marbáin a fáilte. "Deintear mo fáit éiríocháin dom!"
 ar veirí, go n-áirí agus go fearúgáil.

Táinig Seanaíochán iríad.

"Táir ríad go buailte amac, a Íríocháin," ar
 130 veirí. "Cógáil uair iad agus cuiríad cúgáil
 iríad ann go éiríocháin neamh-cuiríad."

"Tá go maic, a Íríocháin," arí Marbáin. "Ir
 cuma liom-rá ac go ndéanfaí mo fáit éiríocháin dom,
 pé mar a sealláil dom agus pé mar acá ceangailte
 135 ar an d'Íríocháin seo a déanamh dom."

"Déanfaí ríad uair, a Íríocháin, go maicí,"
 arí Seanaíochán.

Do tugáil iríad cuilíe eile éiríocháin a bi
 neamh-cuiríad. Ní raib ann, amíad, ac aon naoníoch
 140 amíoch díod. Do cuiríad 'n-a fáilte iad mar a raib
 na trí naoníoch a cuiríad agus a bi imíúe amac.
 Do coruig an t-aon naoníoch amíoch rin ar an
 éiríocháin do déanamh. Coruigeann go bpeáil péirí.
 Níor cuiríad puinn níre eile leir an d'Íríocháin

i dtrped zo mba fiave a fearócað a nglór. D'fheac 145
Marbân ra timceall oíca. Tuig ré an nio a bi ar
aighe acu agus cuir ré gáire beas ar. "Caoirna mór
an t-uain abrad," ar reirean. Ún ré a fáile agus
do leos ré riap a ceann, mar a dein ré i dtorac na
h-oibre, as glacað an doibhir mar 'd'eað. 150

Do lean an crónán. Níor d'fada sup tuig cuir
de rna crónánuirte, dar leo, zo raib an rnas, ra
crónan ireal, níba cruaða ar an rgorraig 'ná mar a
beaó ré dá gcurtaí poinnt nirt cléib leir an ngut.
Do neartuigeadar é. D'orgail Marbân a fáile. 155
"Ir maic é rin!" ar reirean. "Ir ana maic e rin!
Deintear mo fáit de rin dom."

Tar éir poinnt aimpire dein duine der na crón-
ánuirte caractac. Bí ré tamall maic a d'iarraid na
caractaige do coris. Iré ruo a táinig ar ran do 160
ná zo dtáinig an caractac d'a aithdeoin, agus nuair
a bhir rí amac air d'a aithdeoin sup teip air rtao di.
Cuir duine eile acu rraeo ar, agus d'iméig an cleap
céatna air. Do coirg ré an trraeo an fáit ab
féidir do i coris. Annran, nuair a táinig rí d'a 165
aithdeoin ní féatfao ré rtao i n-aon cor ac as
rpaetartaig, agus é as lúbað le gac rraeo, i dtrped
sup dóic le duine zo dtuitfao an t-anam ar. Da
seapp sup cuir duine eile rraeo ar, agus sup dein
duine eile caractac. Neite cógalaca ireaó rpaet- 170
artaó agus caractac. Fé deireao bíodar zo léir
as rpaetartaig nó as caractaig, agus san doinne as
deanam an crónán. D'orgail Marbân a fáile agus
d'fheac ré 'n-a timceall oíca.

"Aililiú!" ar reirean. "Ainú cao é an raga 175
calaðan é rin acá ar riubal agaib anoir! Caractac
agus rpaetartaó!" (Do neartuig ar an gcaractaig

agus ar an rraetairteais.) "Fásaim le h-uacht,"
 arsa Marbán, "sur dóic liom go bfuil an éraob
 180 agusíó ran ealaíóaim rin. Ní caractac ná rraet-
 airteac acá uaim-re, áhítac, ac éróndán rnasgac! Deim-
 tear mo fáit éróndán dom, fé mar a seall Seanaacán
 agus ar an Tromóáim reo dom!"

CAIBIDÍOL A TRÍ A'S FÍCE.

DAOL DUILEADH AGUS CASMAOL CRUITIRE

Táinig Seanaacán irceac. "Cao é reo opaid, a
 príom-fáir?" ar reirean.

"Do seallad dom go n'éanfi mo fáit éróndán
 dom, a níg-ollam," arsa Marbán, "agus níltear 'a
 5 déanam dom."

"Tánsaóar ro annro, a príom-fáir cun an éróndán
 a déanam duic, agus ir mór an iongnad liom san
 10 a deit 'gá déanam," arsa Seanaacán.

"Táimís ag déanam ar nioicill!" arsa duine der
 10 na éróndánuicid, agus níor labair re ac i scozar
 mar bí a glór imitigte.

"Ir fearr íad a bheit leat amac, a níg-ollam,"
 arsa Marbán, "agus daime do cup cúgam annro a
 deit ábalta ar éróndán a déanam dom. Tá fiasaint
 15 ar an Tromóáim reo mo fáit éróndán a déanam
 dom-ra, agus ní foláir dóid é déanam dom. D'éigean
 do'n níg, do Shuaire, na mianca úd do foláir do
 gac duine ra Tromóáim 'n-a ucagad mian dó. Do

DAOL DUILEAD AGUS CASMAOL CRUITIRE IÓI

foláirpuiḡeas na mianca go léir. Ní féidir do'n
 Trombóidín a páo sup páḡas mian don duine acu san 20
 páráin. Tá fíacaint ar an Trombóidín a roḡa ealaḡa
 a déanamh do'n t-é a ḡasann 'ḡa iarrasó oḡa. Má
 cailleann an Trombóidín ar an nḡualḡar san tá
 veirias le n-a réim, veirias le n-a ḡclú, agus le
 n-a ḡcáil, ór cómair fear éiréann. 25

"Ní cailḡear ar an nḡualḡar san, a ḡríom-fáir,"
 aḡra Seanacáin, "ac ealaḡa ana deacair le déanamh
 ar fear abas irias crónán, go mór mór crónán
 rnasac. Na tḡi naonḡair úo a bí annro ar tḡúir as
 déanamh an crónáin rin tuit, táir rias go léir 'n-a 30
 luise anoir agus ias tinn, bḡeóirte go maic. 'Sé
 mo tḡairim go bḡuil cuit acu ná déanḡair don
 trasar crónáin a tḡilleas an dá lá 'r an fáir a mair-
 riu rias. Tá cḡuic inḡ na ḡḡórnacáir as cuit acu
 agus tá riu éigin i bḡuim leicimise ar cuit acu. 35
 Tá beiric nó tḡúir acu agus ir easal liom ná cuirḡir
 rias díod an trasar bḡeóirteasḡa acá oḡa. Ir easal
 liom go tḡiocḡair ré cun éasḡuair do cuit acu,
 rlan beo mar a n-innḡear é!"

"Ir ríor, a ríḡ-ollam," aḡra Marḡán, "go bḡuil 40
 crónán rnasac deacair a déanamh. Ní díic liom-ra,
 ámtac, go bḡuil ré cóm deacair a déanamh agus acá
 ré peata cuairc do cun as ceileabḡas ar ḡéis ioir
 dá nḡolais."

"Díod an crónán deacair a déanamh nó ná díod, 45
 a ḡríom-fáir, ní folái ré déanamh tuit-re go tḡi go
 mberó do fáic asat de."

An fáir a bí an caint rin ar riuḡal táimis duine
 de'n Trombóidín irias.

"Déanḡar-ra ealaḡa tuit, a ḡríom-fáir," aḡran 50
 fear a táimis.

"Cé n-é túra, leó' toil?" arsa Marbán.

"Ollamh laigean mire, a phríom-fáirí," arsan fear,
"ásur Daol Duileadó ir ainim dom."

55 "Cao i an ealaída a déanfaí-ge dom, a Daol,"
arsa Marbán.

"Ceartaínnac maít íreadó mé," arsa Daol.

"Táim-ge féin maít go leór ar an gcéirí rín,"
arsa Marbán. "Cuirfeadó ceirt cúgac-ra anoir má'r
60 maít leat é."

"Cuir cúgam i, a phríom-fáirí," arsa Daol.

"Innir dom, a Daol," arsa Marbán, "cao é
an níó a fuair duine ar talamh ásur ná fuair
Dia?"

63 "Ní mearaím," arsa Daol, "go bfuil don níó ar
talamh a fuair duine ásur ná fuair Dia, óir íré Dia
féin do éiríuigí gac níó d'a bfuil ar neamh ásur ar
talamh."

"Ir fíor, a Daol," arsa Marbán, "sur d'é Dia
70 do éiríuigí gac níó d'a bfuil ar neamh ásur ar talamh,
ac mar rín féin do fuair duine níó ar talamh ná
fuair Dia."

"Cao é an níó é, a phríom-fáirí?" arsa Daol ásur
iongnadó air.

73 "A fáirí de tígearna, a Daol," arsa Marbán.
"Ní'l don duine, a Daol," ar reirean, "oic ná maít,
íreál ná uapal, ná fuair a fáirí de tígearna i nduine
éigin eile, nó mura bfuair ré a fáirí de tígearna
i nduine ní baogal ná go bfuair ré a fáirí de tígearna
80 i nDia féin, (molaó go deó leir!), ásur ní bfuair Dia
riamh a fáirí de tígearna, ar neamh ná ar talamh, óir
íré Dia tígearna na dtígearnaí go léir."

"Mo comairce oir, a phríom-fáirí," arsa Daol.
"Ná cuir oim ásur ní cuirfeadó oir a cuilleadó."

"Ni cuirfead, céana," arsa Marbán, "ac deimtear 85
mo fáit crónáim dom."

"Da maic liom-ra ceirt do cup dúgac, a pólóm-
fáir," arsa duine eile.

"Cuir i," arsa Marbán.

"Cad é an deitídeac, a pólóm-fáir," arsan fear, 90
"sur b'é a deata é cup ra teine, agus sur b'é a lor-
gadh é baint ar an deime?"

"Salamanóar ainm an deitídis rin anoir, a fir
maic," arsa Marbán, "agus tegillur an céad ainm a
bí air." 95

"Mo comairce ort, a pólóm-fáir," arsan fear
ran, "ná cuir orm agus ní cuirfead ort a tuillead."

Do ladair duine ra Tromóaim. Duine dob' ead
é a meaf go bfeadfaid ré ruo a déanam ná feadfaid
Marbán don loct d'fágail air. Cruitime dob' ead 100
é agus ceap ré náir bfeoir do duine a bí, da dóid
leir, gan eolur ar cruitimead, loct d'fágail ar an
scuma 'n-a ndéanfi an cruitimead.

"Déanfaid-ra ealaída duit, a pólóm-fáir," ar
reiréan. 105

"Cad í an ealaída a déanfaid-re dom," arsa Marbán,
"agus cé n-é tú?"

"Ollam maic ir ead mé, ar mo céirí féin, as
Seanaacán," arsan fear, "agus Carmáol Cruitime ir
ainm dom." 110

"Má tá eolur cómh maic agus adeirir asac ar an
scruitimead, a Carmáol Cruitime," arsa Marbán,
"ir dóca go bfuil eolur asac ar gac nío a baineann
le cruit."

"Níl don nío a baineann le cruit ná fuil eolur 115
asam air, a pólóm-fáir," arsa Carmáol.

"Má 'reád," arsa Marbán, "fiarraigim-re díot-ra

anoir, a Carmáol Cruitire, cad é an níó ar a bfuairtú
an cruitireadú ar dtúir, agus conur a beinead an
120 céad cruir?"

"Do rtao an cruirire. D'féac Marbán air.
"Freaasair," arsa Marbán, "má tá an t-eóluir asat."

"Ní'l an t-eóluir ran asam, a Bhríom-fáir," arsa
Carmáol, "agus beinn ana buideac díot-ra ac an
125 t-eóluir do tabairt dom."

"Tá go maic," arsa Marbán, "Tabairt-ra dúit
an t-eóluir. Lánma a bí ann i dtorac ainmire,
agus Macuel ab ainm do'n fear, agus Cana Clúmhór
ab ainm do'n mhaol. Do tárla go dtug an bean ran
130 fuat fíochmar d'a fear agus sup iméis sí uair. Do
lean ré i agus é go croide-bhirte, mar do bí áro-cion
aige uiré i n-ainmdeoin an fuata a bí aici dó. Do
tárla go raib riri as riubal ar tráig mara Cámar
'Connaic sí ar an dtaráig cleatrac míolmóir. U
135 tear na gréine tar éir an cleatrac do triomúat
i dtreó ná raib ann ac na cnáma, agus na lúitreacha.
Go tirim agus go cruair agus go caol, rinne go fáir-
site agus go teann, ó cnám go cnám. Bí an bean
as féadaint ar an gcleatrac agus i as déanam iong-
140 naó de, agus as déanam iongnad de'n neart a bí
i dtear na gréine do triomúis an cleatrac ar an
scuma ran. Le n-a linn rin do féir gaot maic láirir
irteac ó'n bfaraise, agus cornúis na lúitreacha caola
teanna tiorma ar ceól breas do déanam fé féirteac
145 na gaoite. Do fuir an bean ar an dtaráig as éir-
teac leir an gceól. Bí an fosar cóm breas cóm
binn rin sup tuit an bean 'n-a coiblad ó beir as éir-
teac leir. Le n-a linn rin cé tiocfao cun na n-áite
ac a fear agus é go buairt ar a lorg. Fuair ré
150 ann i agus i 'n-a coiblad. Tuig ré i n'áigne sun b'e

binnear agus doibnear an ceól do chúir fiadaint uirici tuitim 'n-a coislaó. D'imtigh ré irteac ra coill, agus deim ré gléar domair, i muict cleatrais an míolmóir, ac é beic níba lúga, agus dam ré na lúit-peaca riopma de'n cleatraic agus focruitigh ré iad ar 155 an ngléar a deim ré féin. Annpán do buail ré na lúit-peaca le n-a méipeannaib, agus deim ré ceól bpeaig. Ar ran amac, nuair a tagaó an fuac ag an mnaoi dó deimead ré an ceól, agus do díbpead an ceól an fuac, i dtreó go raib raogal ruairc ag an 160 lánamain rin ar ran amac. Sin agat, a Cármaoil, conur mar a deimead an céad cruic piam."

"Táim ana buideac díot, a Páim-páir," arsa Cármaoil Cruicire. "Iz náipeac an rgeal dom a ráó gur mire an cruicire, agus tura d'innir dóm-ra 165 conur a deimead an céad cruic piam, i n-inead mire 'ga innirint duit-re!"

"Cimead an t-eóluir anoir a Cármaoil, ó tá ré agat, agus ná bíod earnam an eóluir rin le caraó leat arís. Ac deintear feara mó páit epónáin 170 dóm-ra. Do geallaó dom go ndéanfaó an Trom-dáiríí seo mo páit epónáin dom. Níl don ealaóa iz lúga a d'iarriann d'éirim aigne 'ná epónán a déanamh. Féadair na beaca epónán a déanamh, agus na caic. Dá mb'é an trúmpalán féin é, ná fuil do éiall aige 175 gan a éeann do bualaó i gcoinnib na gcrann agus i gcoinnib na gclóc, féadann ré epónán bpeaig déanamh. Iz aic an rgeal é ma teipeann ar an tTrom-dáiríí uaral, eólgairic, ealaóanta ro ealaóa déanamh ná teipeann ar an ttrúmpalán mboct gan éiall. Iz 180 móir é ainm na Trom-dáiríí seo ar fuio na h-éipeann. Iz móir an uirrim acá ag fearaib éipeann do'n Trom-dáiríí seo. Dá dtagaó mian do duine acu agus

50 uceirpeadh ar an rís an mian ran do foláir,
 185 u'aoirpeadh an Trombáim an rís, agus do ghéadaí fí
 Éireann páirt na Trombáime ra ríeal. Cao a beir
 le pád as fearaib Éireann nuair a beir 'fíor acu ná
 fuil ar cumar na Trombáime mo fáit crónáin do
 uéanam uóim-ra? Níor iarrar don níos ba deacra
 190 'ná an crónán, mar bí 'fíor asam ná beadh don maic
 dom ann. Níor iarrar ac an crónán, an puo a
 uéineann an cat nó an trúmpalán, agus tá as teip
 oraib an puo ran a uéanam dom."

CAIBITIOIL A CEATAIR A'S RÍCE.

An tiompánuiúe, an ríle, agus seanaacán
 crónánuiúe.

Bí Seanaacán agus an Trombáim as éirteacht le
 marbán agus é as pád na cainte rin i ucaob an crónáin
 a uéineann an beac, agus an crónáin a uéineann an
 cat, agus an crónáin a uéineann an trúmpalán;
 5 agus i ucaob an focail a beadh i mbéalaib fear
 Éireann go léir nuair a 'neorfi uóib gur teip ar an
 uTrombáim an crónán a u'iarr ré orca do uéanam
 do mharbán féin. Tá n-iarradh ré orca puo éigin
 a uéanam a beadh deacair nó trioblóideac, nó puo
 10 a u'iarrpeadh éirim aigne nó oirteacht lámh nó géipe
 intleacra, beadh leatrgéal éigin acu dá uceirpeadh
 orca. Ac crónán! Agus annran a beir le pád ar
 puo na h-Éireann gur teip an crónán féin orca!

Óiódar go cráðóte agus go fearb óíob féin agus go lán d'fheirg cun Marbáin.

15

Do labair tuine acu. Tiompánuiðe ab ead é. Connaic ré cad d'imtíis ar an scrúitire, agus ba deacair leir labairt; ac bí an Triomdám i scontadairt náire d'fásail, agus cáitfead tuine éigin labairt.

"Déanfao-ra ealaða dúic, a púiom-fáid," ar 20 reirean.

"Cad í an ealaða a déanfaoi-re dom, a fírmait?" arfa Marbáin, "agus ce n-é tú?"

"Cairce Ceóldinn ír ainm dóm-ra, a púiom-fáid," ar reirean, "agus ír ollam ceóil do Seanacán agus 25 do'n Triomdám reo mé, agus ír ar an ttiompán a feinnim an ceól."

"An dfeadófa-ra a d'innínt dom, a Cairce Ceóldinn," arfa Marbáin, "ce'cu ír túirge a veinead an tiompán nó an éruic?"

30

Níor labair Cairce.

"D'féoiir go 'neórfá dom," arfa Marbáin, "cad 'n-a caob sup tugad tiompán naoim ar an ttiompán."

"Ír dóca," arfa Cairce, "sup tugad tiompán 35 naoim ari mar sup daoine naoiméa do feinn ar tóir ari."

"Ní dóca don nío d'á fóru, a Cairce," arfa Marbáin. "Ní'l don baint as an ainim le naoim ná le daoiméa naoiméa."

40

"D'féoiir, a púiom-fáid," arfa Cairce, "go 'neórfá féin dúinn cad 'n-a caob sup tugad tiompán naoim ari."

"Níor tugad tiompán naoim riain ari, a Cairce," arfa Marbáin. "Tiompán naoi an ainim ceart le 45 caóairt ari. Nuair a bí naoi agus a clann as dul

fan airc do ruagadair gléara ceoil leó ircead innce. Tiompán ab ead gléar díob fan. Nuair a bítad aís teadé ar an airc doib' dil le duine de thacaib 50 naoi an tiompán do cimead aise féin."

"Ni béarfaí leat é," arsa naoi, "san lóg tabairc dóm-ra."

"Cad é an lóg a beir uait, a acair?" arsan mac.

"Ni iarrfao," arsan t-acair. "Ac go tabairfa 55 m'ainm féin ar an ttiompán."

"Tá go maic," arsan mac, "ir 'tiompán naoi' é fear-ra."

"Ac ríd-re," arsa Marbán, "i ndúr n-ainbrior, do tug tiompán naoim aip, ainm acá san dunúr."

60 "Mo comairce ort, a ppiom-fáir," arsa Cairce Ceólbinn. "Ná bí liom agus ní beir mé leat níor mó."

"Ni beir," arsa Marbán, "ac veintear mo fáic eionáin dom."

Do labair duine eile. "Déanfao-ra ealaída 65 duic, a ppiom-fáir," ar reirean.

"Cad í an ealaída a déanfaí-re dom?" arsa Marbán.

"Fíle ircead mé," arsan fear, "agus déanfao 70 pann duic."

"Má'r fíle tú," arsa Marbán, "ir dóda go bfuil 'fíor agus conur a veinead an céad pann siam."

"Anois ní fearad, a ppiom-fáir," arsan fíle.

"Neorfao-ra duic é," arsa Marbán. "Bí beir mac as Lámiaé, agus saba ab ead mac díob, agus 75 túbal Caoim ab ainm do'n mac fan. Bí fé as ohair lá 'n-a ceartúcam, é féin agus an fear conanta a bí aise, agus bí ód óro acu agus iad as bualaí an iarrainn ar an inneoin. Bí túbal Caoim as éircead le bualaí na n-oro, agus cuig fé gur labair na buill

rin toímar rann, agus deim ré rann do réir mar a 80
labbair na h-úirí. B'riné an céad rann a veinead
riam."

"Ca b'fíor uóth-ra an fíor é rin?" arsan file.

"Ír fíor dúit an méid rin, a mhic ó," arsa Marbán.

"Ní feadaraí an fíor an níó aoirim. An bfead- 85
araí an fíor don ruo! Nó an bfeadaraí don níó
i n-don éor!"

Dá méid cancar a bí ar Seanacán agus ar an
uTromóidín do rgearcadar go léir ar gáirí.

"Mo comairce ort, a Bhríom-fáir," arsan file, 90
"ná h-abair a tuillead liom!"

"Ní déarfao, ná bíod eagal ort," arsa Marbán,
"ac deimtear mo fáit crónáin dom. Déanfaíó gac
domne agaid an uile fagar ealaúna dom ac an ealaúda 95
atá uaim. Ní h-é an ruo a tairneann lib féin a déanam
atá ceangailte oraib a déanam, ac amáin an ruo a
h-iarrtar oraib a déanam. An ruo a d'iarrar-ra
oraib a déanam dom ní'l ar búir gcumar é déanam, ír
uóic liom. Na ruodá a ceapabair féin a déanam dom
do ceirtigear ríó ortá agus ní feadaraibair cad a 100
dameann leó. Ní'l ro ná ruo ar eólu agaid mar a
meafaim. Ír eagal liom gur b'ole an gú atá ag an
ríó 'a déanam ag coúgáó búr leicéirí."

Do gearr an focal ran, go cnám agus go cróíe,
an uile duine de'n Tromóidín. Do gearr an focal 105
ran Seanacán niba domne 'ná mar a gearr ré don
duine eile d'a raib ar an uTromóidín. Bead an
donar ar fad déanta nuair a leatfao an rgeal ar
ruo na h-Éireann gur ceip ar an uTromóidín a fáit
crónáin a labairt do Marbán; agus annsan, gac 110
ealaúda eile dár tapaisgear a labairt uó, nár fead-
adar fheadra labairt air nuair a ceirtig ré iau 'n-a

TAOb. Ní rabáthar ábalta ar an gcronán a déanamh,
 agus na n-ealaúna a meapáthar féin a déanamh do
 115 cairbeáin Marbáin ná faib fíor ná eóluir acu ar cío a
 baim leó. Cío a beaó le fáó acu nuair a ríaoileadó
 Marbáin an méio rin ríeíl ar fuio na n-éireann!
 Cío í an coraint a beaó acu le déanamh oíca féin!
 Bí an crónán ceiríte oíca, an fuio ná ceireann ar an
 120 gcat ná ar an tcrúmpalán, agus nuair a ceirtegeaó
 iad i ttaob na n-ealaúna a cairtegeaóthar féin a déanamh
 ní faib focal i n-aoimne acu! Cío a beaó le fáó
 acu nuair a déarfadó Marbáin, i láthair fear éireann,
 ná faib ra trombáin de trombáin bréise, trom-
 125 báin gan eóluir gan ealaúna; agus gur d'ólc an gnó
 a bí as Suairé 'a déanamh as foláthar bíó agus díge
 dóib, agus as páraí na mian mí-réarfúnta a tagaó
 dóib! Bíodar i scrúad-cár. Bíodar 'n-a fearaí
 annró, cuio aca irteig i láthair Marbáin, agus cuio
 130 acu i n-áiteannaib eile ar fuio an teaglaig, agus gan
 focal as teac ar aoimne acu. Bí Marbáin as féac-
 aint 'n-a timdeall ar Seanacáin agus ar an méio acu
 a bí i tteannta Seanacáin, irteig, agus áthar
 ari nuair a connaic fé an púnc 'n-a rabáthar
 135 aige. "Seadó!" ar reirean, i n'áigne féin. "Ní
 ceirim ná go mb'fearr dáob an tórc fionn do
 ríaoileadó tairib!"

"An fáda a cimeáthar annro mé, a ríe-ollam, gan
 mo fáic crónáin a déanamh dom, fé mar a sealladó
 140 dom, agus fé mar aca fíacaint oíab a tábairt
 dom?" ar reirean.

"Nuair ná déanfadó aoimne eile an crónán duit,
 a phíom-fáir," arsa Seanacáin, "déanfadó-ra féin
 duit é."

145 "Tá go maic, a ríe-ollam," arsa Marbáin. "Ír

fearr linn uait-re é 'n-á ó don duine eile. Is fearr
go mór."

Do fuir Seanacán i n'-aonair ar aghair Mairbáin
amaic. Do leos ré riap a ceann. D'éirig a curó
feadóige ruar ó n'-uict go dtí go raib sí 'n-a fearam 150
anárúe, roir é aghur aghair Mairbáin, go bpedg mór
ápo mochalac, 'n-a rghuib úbalta, mar beaó ód
eirball ma-da-ruair, ac i beir liac i n-ineao beir
ruar. Do cornuig ré ar an gcrónán a úeanam.

Do tóin Mairbáin a ód fuil aghur do leos ré riap a 155
ceann, ag éirteact leir an gcrónán aghur ag glacaó
an doibnir, mar d'eao, díneac mar a úeineao ré aghur
é ag éirteact leir na crónánuióití eile, ac gur
b'fuirirte a aithe air gur d'aoibinne leir go mór
beir ag éirteact le crónán Seanacán 'n-á le h-aon 160
crónán eile. Do lion an Tiompáin go léir irteac
aghur bíodair ag féacaint ar an mbeir, aghur rghannraó
orta le h-eagla ná féarfaó Seanacán an obair do
fearam ábraó aghur le h-eagla go n'óeanraó feiðm
aghur ruar na h-oibre rin, um an taca ran ód aoir, 165
ólogbail rláinte ód.

Do lean an crónán. Do lean an féarós 'n-a
fearam anárúe go bpedg, aghur i ag cuit aghur ag
luarfaó aghur ag preabarnais le rnafaó an crónán.
Ar ball ambara, bí an crónánuióe ód cuirriúgaó. 170
Bí Dmíro aghur cuilleao ver na mnáí ag ríleaó.
Do lean an crónán. Do lean an cuirriúgaó. Cor-
nuig an féarós ar cuirim i n'oiráir ar n'oiráir go dtí
go raib raóare ag Seanacán ar ghuir Mairbáin.
Connaic ré an ód fuil aghur iao tóinca. Do rtaó ré. 175
Míear ré gur 'n-a coitlaó a bí Mairbáin. Com luac
aghur go rtaó an crónán ó'orgail an ód fuil go
h-aibig.

"Deintear ar fáil epónám tuinn!" arsa Márbán.

180 Suar leir an bfeáróis arís, agus riú ar riubal an
epónán arís, agus Seanacán boct i moct tuit i laige
le cuirre agus le h-earba anála agus le cinnear 'n-a
múineál agus 'n-a rsgórnais agus ruar 'n-a ceann.

Uim an taca ran bí na mná go léir as rileaó agus
185 as fárgaó a lámh, agus ná leogfaó eagla dóib lab-
airt ná a leogaint oíca go rabhadar as sol.

CAIBITHIOL A CHUIG A'S RÍCE.

"Cáin—bó—cuailgne!"

Bí Seanacán o'd cuirriúgaó go tiug. Connaic na
mná go raib, agus bí na deóraca as teacé uata go
bos, agus iad as ornúiol agus as cneadóis agus as
fárgaó a laóar. Connaic na fir, leir, go raib fé
5 o'd cuirriúgaó. Níor b'féirir dóib don focal do
ráó, ac bí as duadaó agus as sonmúgaó acu, agus as
bánaó, do péir an cúma 'n-a raib an rgeal as bpeic
ar éiríde ar gac fear acu fé leir. Comáin an rean-
tuine leir as véanam an epónám, ac dob' fúirirce
10 a aicint ná raib ann leanamaint pulinn nída fia air.
Bí paicirir as teacé 'n-a ceann agus cpeatán as
teacé 'n-a glór, cpeatán nár d'ionann agus rnaógaó
an epónám, agus bí na bpaonaca alluir as cruinnúgaó
ar a éadán agus ar a ghuadónaib, agus iad as tuitim
15 irteacé ra bfeáróis aise. Fé veiréad cáinis gearr-

análaise air, agus éait ré ríad. D'orðail Marbán a dá fáil.

"Deintear mo fáil crónáin dom!" ar reirean, go géar.

Do éait Seanacán a ceann riap air agus éait ré 20 an féarós anáiríoe agus bain ré fársad ar a ríórnais. Tug ré ríeangad ró-ceann ar a muineál nuair a bí an ríad aise 'a déanamh, agus le déine an tríeangta rin ríeinn fáil leir amac ar a ceann, i dtreó go raib an tríil ar a sruad ar ríead leir. Nuair a donnaic 25 Marbán an tríil ar sruad an duine, táinig ríannrao air le h-eagla go mbead fearis ar an ríis cuise. Níor déin ré ac a páirir do ráo iríead 'n-a láim deir féin, agus annran an lám dear ran do cur fé'n fáil, agus an tríil do cur tar n-air 'n-a h-iníead ceart. Cíead 30 ré an lám ar an fáil go dtí go raib rí rocair 'n-a h-iníead. Níor d'fada go raib rí cóm maic a'r bí rí ríamh. Nuair a bí, d'féad Marbán 'n-a tímíeall ar an dtromdámh.

"Deintear mo fáil crónáin dom!" ar reirean. 35 "Ír náiríead an obair daoid," ar reirean, "agus ríó cóm h-ós, cóm láirí, déanamh an crónáin reo d'fásáil ar dár ríis-ollam! Deiníó mo fáil crónáin dom-ra láiríead nó díolraio ríó ar!"

Do labair duine acu. "Déanrao-ra ealaída duit, 40 a rííom-fáio," ar reirean.

"Cé h-é túra, leó' coil?" arra Marbán.

"Fíor Mac Focmaire ír ainm dom, a rííom-fáio," ar reirean.

"Agus cad é do dán, a fíor Míe Focmaire?" arra 45 Marbán.

"Sgéalaídeact ír dán dom, a rííom-fáio," arra fíor Mac Focmaire. "Ír míre an ríealaíoe ír

fearr i n-Éirinn, agus is mé rígeál uíde na Tríomóidíne
50 seo. 'Do ceap Seanaclán féin mé cun na n-óibre rin."

"Agus cao i an ealaída a déanfaí vóm-ra anoir,
a fíor mhic foémaíre?" arfa Marbán, "nó an
amlaíó a 'neorfaí rígeál vóm?"

"'Neorfaí rígeál vuit, a príom-fáíó," arfa fíor
55 Mac foémaíre.

"Cao é an rígeál a 'neorfaí vóm?" arfa Marbán,
"nó b'féoió go 'neorfaí mo roga rígeál vóm nuair
ná déintear mo fáit crónáin vóm."

"'Neorfaí vó roga rígeál vuit, a príom-fáíó,"
60 arfa fíor Mac foémaíre, "agus is ana maíó liom
mar a labraí," ar feirean.

"Cao 'n-a táob gur b'ana maíó leat gur labraí,
a fíor?" arfa Marbán.

"Mar tá fáil agam nuair a 'neorfaí-ra cuir vóm'
65 rígeáltaíó b'eadáta maíó vuit ná fanfaíó a tuillead
vúil agat ra crónáin," arfa fíor Mac foémaíre.

"Mo fáit crónáin a v'iaíraí ar an vTríomóidíne seo,
a fíor," arfa Marbán, "agus mo fáit crónáin a
caítear a tádaíre vóm rap a rígaráí líó. Ac ó
70 tádaí go léir óm tuirfead de'n crónáin, ní mairte
liom tamall a tádaíre vaoíó ar ealaíóam éigin eile
an fáit a deíó ríó ag cur tuirre an crónáin víó.
Nuair a deíó an tuirre curta víó agáíó fillfímíó ar
an gcrónáin. Is vóda go bfuil éadé de rígeáltaíó
75 agat-ra le h-innirte a fíor."

"Is fíor," arfa fíor. "Ní vóíé liom gur h-innreáó
ríam don rígeál ná fuil agam."

"San amraí tá príom-rígeál Éireann agat," arfa
Marbán.

80 "Tá go deímhí," arfa fíor. "Ní'l don rígeál
v'ár h-innreáó i n-Éirinn ríam ná fuil agam."

"MÁ 'reab, a fíor," arsa Mairbán, "suiré annsan anoir agus innir dóm-ra príom-rséal éireann, 'ré rin Táin Bó Cuailgne."

"Táin—Bó—Cuailgne!" arsa fíor, agus a fúile 85
as leatad aip. "Táin—Bó—Cuailgne!" ar seirean
apir, agus lán a éiríde d'ionsnaó agus d'alltaó as
teacó aip.

"Táin—Bó—Cuailgne," arsa Mairbán, as achna
aip. "Suiré annsan, a fíor," ar seirean, "agus 90
innir 'Táin—Bó—Cuailgne' dúinn!"

"Táin—Bó—Cuailgne," arsa fíor.

"Táin—Bó—Cuailgne," arsan cruicne.

"Táin—Bó—Cuailgne," arsan tiompánurde.

"Táin—Bó—Cuailgne," arsa Seanaacán. 95

Da gearr ná raib i mbéal sac domne ra teaglac
ac, "Táin—Bó—Cuailgne." b'finé an céad uair
iamh acu as aipeactaint an focail.

"Cao é seo oiaib?" arsa Mairbán. "Cao 'n-a
taob ná tagann duine éigin asaid annro agus an 100
rséal ran a d'innirint dom? Suiré annro, a fíor mic
focthaire, agus innir Táin Bó Cuailgne dom. Ir
tú an rséalurde ir fearr i n-éirinn. Níor n-innreab
i n-éirinn iamh rséal ná fuil asat. Ir tú rséalurde
na Triomóidhe seo. Do ceap Seanaacán féin tú cun 105
rséalurdeacta na Triomóidhe déanam. Suiré annro
ar m'asaid amac agus innir Táin Bó Cuailgne dom!"

Níor labair an rséalurde. Do lap ré ruar 50
dun na scluar. Annran do bánuis aip, 50 ucl 50
raib dact an báir aip. Annran do lap ré ruar apir. 110
Dí ré as lapaó agus as bánaó mar rin ar feab tam-
aill. Do labair Seanaacán leir.

"Cao 'n-a taob ná n-innreann tú an rséal do
Mairbán, a fíor?" arsa Seanaacán.

115 "Cao 'n-a t'aoib ná n-innrim an r'géal do mharbán!"
 ar'ra fíor. "Conur ír féidir dom r'géal ná ariúgear
 féin m'ám a d'innrim do mharbán ná d'aoimne eile!"
 ar'ra fíor Mac Fochmaire. "Níor ariúgear-ra r'géal
 na t'ána ran m'ám," ar' reirean, "ná ní feadair cár
 120 tusaó an t'áin rin, cé'cu i n-Éirinn a tusaó i nó
 i ndútaig éigin i'aracra. Ní dóig liom sur i n-Éirinn
 a tusaó i. Dá mb' ead níor d'féidir dom san eóluir
 éigin a beit agam uiréi."

"Ír i n-Éirinn a tusaó i, a fíor," ar'ra mharbán,
 125 "agus ír a' t'riúca céad Cuailgne do tusaó i. Agus
 p'riom-r'géal na n-Éireann r'géal na t'ána ran, agus
 t'áin bó Cuailgne ainm an p'riom-r'géal rin. Agus
 ír lag an obair do'n t'promóaim reo, tar éir a b'uil
 caillte ag Guaire leó, 'gá gcoitusaó agus ag roldar
 130 na mian éisciallaíde úo dóib, a beit le n-aoimáil
 acu ná ariúgearar m'ám r'géal na t'ána úo! Agus
 anoir, a fíor m'ic Fochmaire, cuirim-re ve gearaib
 oir-ra agus ar an t'promóaim reo san r'ib a beit dá
 oirde i n-aon baile go ndéimr r'ib t'áin bó Cuailgne
 135 d'fásail agus é d'innrim do'm-ra. Agus cuirim
 geara eile oirib. Ní'l ré ceart ná oleag'ac cead a
 beit ag d'aoimib ambriopaca mar r'ib cun beit ag
 déanam aoir, ná ag déanam d'án molta, do r'ig'ib
 ná do ró-t'aoir'eadair. D'á b'rig rin, cuirim ve
 140 gearaib anoir oirib san a beit ar b'ur gcomar aoir
 ná d'án a déanam go uir go b'faisir r'ib an r'géal ran,
 agus go t'usaó r'ib lib é, agus go n-innrir r'ib
 do'm-ra é."

"Ír cruair na geara iad ran, a p'riom-fáir," ar'ra
 145 Seanaacán. "Ní fíor an mór ve talam an domain a
 beir r'ibalta agam ran a t'iofair linn an r'géal
 ran d'fásail."

"Ír fíor a ríḡ-ollam," arsa Mairbán, "ac má'r cnuairt iad na geara, agus má'r fada iad na cúrraí a beir oirib, tíoceairt cairbhte d'aoib arca." 150

"Cao é an cairbhte a d'féadfaí teacht arca d'úinn, nó conur ír féidir d'úinn corraí na ríḡe d'fágaíl, agus gan ar ár gcumar d'an molta d'éanam do ríḡ ná do ró-taoirdeac a tabairfá tuairgoal d'úinn ar, nó aoir a d'éanam do námaí a mearfá corraí do 155 cur le n-ár gcuaruac?" arsa Seanaacán.

"Tíoceairt cairbhte d'aoib arca," arsa Mairbán, "mar cuirfid ríad ag maectnam ríó."

"Conur ran? Cao é an maectnam a tabairfá ríad d'úinn?" arsa Seanaacán. 160

"An maectnam ro," arsa Mairbán, "sur triuag náe ar príom-ríḡeal éireann a bíodair ag cuimneam an uair úo a bí na mianca éagrámlača ag teacht cúgaib, a. an peata cuaiče roir an dá noolaig agus na rméara roir noolaig agus inio, agus an plead a' cuirm an 165 don ḡráinne, agus ríall an cuirc fínn náir ruḡad, agus na neite eile úo de'n tróro ran."

"Agus má teipeann oirinn an ríḡeal a d'fágaíl a príom-fáir," arsa Seanaacán, "cao a d'éanraimio?"

"Cairfir ríó an cúro eile d'búr raogal do cáiteam 170 ag cuaruac an ríḡeíl go dtí go bfaḡaí ríó e. Má tagann an bár oirib ran a bfaḡaí ríó é, raorfaí an bár ríó ór na gearaí reo acá curra agam-ra oirib anoir. Ní'l don nio eile cun ríó a raoraí ór na gearaí ac an bár, nó teacht ruar leir an ríḡeal agus 175 teacht annro agus é d'innrinc dóm-ra," arsa Mairbán.

"Ír cnuairt an bneit acá tabairta agat oirinn, a Mairbám!" arsa Seanaacán.

"Ní'l an bneit leat cómh cnuairt agus ba ceart i beir," arsa Mairbán. "Mura mbeaí le n-eagla poim 180

Suaire do tadharrainn-re bpeit opaid a deað níba
 éruaidhe go mór 'nà i: búr leitéirí de floisirs gan
 ciall gan meabair gan eólar gan cuirsiné gan léig-
 eann gan upladrá, agus sup deacra go mór ríd a
 185 cup cun ruidte agus ppiotálam opaid 'nà daoine
 'n-a mbead tabairt ruar opta agus léigean agus
 upladrá acu do cup cun ruidte agus ppiotálam opta!
 Nuair a déanpad ní a díceall do'n Tromóaim ba
 cóir sup b'é ba luza ba gann dóid beit buideac de.
 190 D'a méid a deimead Suaire daoid-re iread ba luza
 búr mbuideacar air, agus iread ba mó an t-olc a
 deimead ríd air. Díoir ag macctnam anoir ar na
 neitib rin."

D'iompuis ré uata agus d'imctis ré amac agus
 195 abailte go Gleann an Sgail cun a tíge féin, agus
 d'fág ré annsan iad.

Níor labair doinne acu ar fead tamail. Annran
 do éromadar ar an milleán do cup ar a céile.

"Stadair," arsa Seanacán. "Tair na geara
 200 opainn go daingean. Annro iread cóulamair aréir.
 Ní foláir dóinn imteact agus cóulad i n-aic éigin
 eile anoct."

CAIBIDIOL A SÉ A'S FICE.

IMTEACT NA TROMÓAIME.

Cóm luac agus do h-aiisgead ar fuid teaghlais na
 Tromóaimhe an focal ran ó Seanacán, .i. "annro ir
 ead do cóulamair aréir. Ní foláir imteact agus

coúlao i n-áit éigin eile anocht," éadimis oclán bróim
 'ar an uile dúine de'n tRomóidm. Annpán ipadó 5
 tuisgeadair i gceart an díogaltair a bí déanta as
 marbán oíca mar gheall ar an dtóir pionn, agus an
 dearmad a deineadair féin nuair a tarraingeadair oíca
 fearg marbáim. An fáid a bíodair focair ar a fuaim-
 neas sa nís-éadlae bpedg san a cuip tuisge ruar 10
 dóib, níor tuisgeadair ead a bain le beic ar fán. Tuit
 a lúg ar a lág acu nuair a tuisgeadair náir b'foláir
 dóib go léir éirge amac agus tuit cun bócair, agus
 beic glan ar an mbaile rin san a dtiocfaid an oíche
 oíca, nó go mbead col déanta acu ar na gearaib a 15
 bí curta as marbán oíca, dá mbeidís dá oíche i
 n-aon imead go dtí go mbead an tÁin fágalta acu.

"Ní foláir dúinn imtheacht, a clann ó," arsa
 Seanacán leó. "Tá éadgaib móir 'a déanam oíann,
 ac ní'l leigear agaimn air rin. Tá fuat as a lán 20
 daoine dúinn, agus gráim acu oíann. Meartaig gur
 tRomóidm ana coitaraíail rin. Ní fíor san i n-aon
 cor, a clann ó. Bíod go bfuil móirán agaimn ann,
 ní móir é ar fáid de biaid agus de díg. Is ró-fuirpce
 ar ndóicim le n-ite agus le n-ól do tábairt dúinn. 25
 Is i mo deán-ra féin, bpiro ingean Oiméceirne,
 dúine is mó goile ar an tRomóidm, agus ní iteann
 sí ac ud eirce o'aon béile; agus bíod ná h-iteann
 sí ac an méir rin o'aon béile, tugann an tRomóidm
 "bpiro móiraid" uirce mar gheall ar méir an béile 30
 a o'iteann sí!" "Ní gá do marbán, o'a bpiro rin,
 ná do daoine o'a fóir, beic 'gá carad linn go mbio
 nísce agus uairle na h-éirneann eirécta agaimn nuair
 a tugaimis ponnit aimpire ar ar gearaib acu."

"Ac bíod ná cuipimís puln coitair ar na nísceib 35
 ná ar na h-uairleib 'n-a uiréimís ar ar gearaib

céad, bímid éom buirdeac díob agus dá gcuirimir. Táimid go léir buirdeac de Shuaire anois mar gheall ar an dtíis seo do cuir ré ruar dúinn san áit seo. 40 agus mar gheall ar na miantaib úr do folácair ré de gae duine againn 'n-a dtáinig mian dó."

"Ni foláir dúinn imteacht, a clann ó, agus íre céad ruar atá againn le déanam ná dul i n-donfeacht i látair Shuaire agus ar mbuirdeacar do gabáil leir. 45 agus a d'innpint dó cad iad na geara ro atá curta as Marbán opainn; conur mar náe féoir dúinn, san ar ngeara do cailleadaint, coolaó dá oirde i n-don ionad cun go bfaigimid an tÁin."

Do ghuairteadar go léir láitreach, ior ollam agus 50 ánpaó, ior file agus éigear, ior fear agus mnáoi, ior éoin agus siolla, ior ós agus rean, agus tángadar cun na h-áite 'n-a paid Shuaire. D'éirig Shuaire agus táinig ré 'n-a geonnib. Bí iongnad air nuair a donnaic ré cuige iad ar an bfaicce. 55 ré trí póga do Seanacán agus cuir ré fáilte coiticiann rómpa go léir.

"Cad é an rgeal é, a níg-ollam?" ar seiréan le Seanacán, "Nó cad a ghuair ó ndúr mbuigín féin ríó?"

60 "Tá d'roic-rgeal againn duit, a ní," arsa Seanacán. "Táinig Marbán Muicrde as triall opainn as díogailt an tuirce fínn opainn."

"Níor aicnigimair é ar dtúir, agus ní paid don éomne againn go paid don feara aige cúgaimn, ná 65 gur cúgaimair cuir dó cun seirge beic aige cúgaimn. Uíarr ré a póga ealaída agus aiprideacht opainn. Do tugad san dó. Anurpan, íre póga a tos ré ná go nuéanpí a fáic epónáin dó, agus íre ragar epónáin a ceartúig uaró ná epónán rnagae. Cuairó trí

naonbair a g déanamh an éiríocháin rinne dó. Nuair a bhí 70
na trí naonbair rinne d'á dtuairiú, agus go gceap-
aíodh ríocht, d'iarraíodh ré go tuar agus go teardlaíde
a fáil éiríocháin a déanamh dó. Do thuairiú iad go
léir, i dtreo ná raib doimne cun an éiríocháin a déanamh
dó. Annsan do cuadar-ra féin agus déanamh an 75
éiríocháin dó, agus nuair a mearaínn ríocht, le neart
tuairpe, 'Deintear ar fáil éiríocháin dúinn!' d'oiriú
ré, 'mar a gceallabair dúinn!' Do leanar ar an
gceiríocháin go dtí, le rianú ríocht-leana d'á dtuair
orm féin, gur cuirínn mo leat-fáil a d'áir ar mo 80
ghraí. Cóm luath agus conaice seiríocháin san d'fáil
ré mé tré cómaíocháin Dé. Annsan d'éirí ríoch-
aíocháin a d'áir, agus d'oiriú ré go n'oiriú ré
ríochlaíocháin dó; a d'áir seiríocháin ríoch ná raib
aige air, .i., Táin Dó Cuairíoch. D'oiriú an ríoch- 85
aíocháin ná raib an ríocháin san aige. Annsan do cuir
seiríocháin rinne, agus an ríochlaíocháin, fé gceiríocháin san
aon rianú d'áir n'áir d'fáil, agus san beir d'áir oiríoch-
aíocháin inaíocháin, cun go dtuairínn an Táin dó. Sa baile
reo a bliomaíocháin, a pí, agus ní beiríocháin an, 90
mar gceall ar an ngeiríocháin."

"Agus cén é an t-oiríocháin 'n-a dtuairíocháin ceiríocháin
a d'áir a d'áir do ríochlaíocháin anoir, a píocháin?" arsa
Suairíoch.

"Go n-Albain, a pí," arsa Seanaíocháin.

91

"Ná céiríocháin go n-Albain, a píocháin," arsa Suairíoch.
"Ír i n-Éiríocháin a tuairíocháin an Táin agus ní ír i n-Albain,
agus d'áir dtuairíocháin ír i n-Albain ír lúchá a gceiríocháin ríoch
aon tuairíocháin uiríocháin. Tá 'fíocháin agus-ra," ar seiríocháin
"céiríocháin ceiríocháin a d'áir."

100

"Cén ír ceiríocháin dúinn a d'áir, a pí," arsa
Seanaíocháin.

"Na bacadh Marbán, ná an Tán," arsa Suairé,
 "ac fanadh annro asam-ra asur an onóir a
 105 fuairadair uaim-re asur ó fearaid Éireann so
 uci ro, seodaid sib ar ro amac i, i n-éagmuid búr
 nódán."

"Ní beadh ac maid uéirce ra nío rin, a sí," arsa
 Seanacán.

110 "Ir mór an cruas, a síg-ollam," arsa Suairé, "búr
 mná asur búr nsiollanrao as gluairead, i n-don-
 fead lib-re, tré dútaigib iaraeta, fé hac fóro roim-
 inne asur doiminne! Cao a coctócaid iao? Tioc-
 faid bheidótead asur búr oíca, asur tuicfid raod ar
 115 an rúige oíaid leir an oícar asur le tuipre. Ní l
 ciail ná meadair leir mar rgeal!"

"Ní l leigear air, a sí," arsa Seanacán. "Sinn
 féin a carraing oíainn an cruadcan, caicfimid an
 cruadcan a d'fulang anoir."

120 "Tá so veimín, leigear air," arsa Suairé. "Do
 cuir Marbán na geara oíaid-re, ar búr n-ollamhaib
 asur ar búr bfilid asur ar búr luét ceoil asur air-
 fíthead. Níor cuir fé don geara ar búr mnáib
 ná ar búr nsiollanrao. Ní l fíadaint oíca ran uol
 125 i n-donfead lib as lops na Tána. Ní congnam
 daoib iao cun na Tána d'fágail, ac a malairc. Imcís-
 ead an Tromóaim féin, na n-ollamain asur na filí
 asur na h-éigre asur riubluigóir an doimán ar lops
 na Tána, ac fanad na mná asur na siollal asur an
 130 t-aor ós 'n-a nuaid ra baile."

"Asur cá bfanfaid raod, a sí?" arsa Seanacán.

"Cá bfanfaid, a síg-ollam," arsa Suairé, "ac
 ra tís rin a cúgar-ra daoib-re? Fanaid ra tís
 rin ar a fuaimhear asur coctócao-ra iao so ucaid
 135 sibre car n-air. Veid an cóir deatna oíca, an raod

a beir ríó amuic, a bí orda féin agus oraib ó tángadair cúgam annro."

Do rocaruigeaó ar an gcómaire rin. D'fíll na mná agus na siollai tar n-air cun ríó-tesglais na TPromódáine, agus bí átar móir orda. Bíodair 50 140 léir as sol go fúideac nuair a bíodair as imteacht; tpiomuigeaódar a rúile nuair a fuaradair ceao teacht tar n-air agus fanamaint. D'fás Marbán ceao as an tTPromódáin don dán amáin do sabáil nuair a beirir as rgaramaint le Suairne, as fásáilc plán 145 aise. Do gaid Seanaacán an t-don dán amáin rin. Síde an céao bearra de:—

"Tpiallam uait, a Suairne glain
fásmaio asat beannaectam,
bliadain agus ráite ir mí
ácam asat, a áropi."

150

Dán gan maic ireao é. Níl ann ac go ndointear maorídeam ar an gcóir a cuir Suairne orda; agus, mar seall ar an gcóir rin, go nsealltar teacht arís as tpiall air.

155

"Ca bfuil ceapaité asaid rtao i gcóir na n-oióce anoct, a ríó-ollam?" arar Suairne.

"I Nár na ríó, má fpoirimín é, a rí," arar Seanaacán, "i ndún ríó Laisean."

"Tátaoi as dul as tpiall ar ríó fósanta," arar 160 Suairne. "Níl ní cúise ná áropi ir fearr 'nd Connra Caoc."

"Ir fearr Suairne 'nd é! Ir fearr Suairne 'nd é!" araran TPromódáin go léir o'aon gut.

"Go tóeici plán!" arar Suairne.

165

"Glán beo asat, a rí!" ar rtao go léir.

Comáineadair leó go dtángadair go Nár. Nuair

a bíodair ag teacht i gcómgair do'n baile, do cápla
lobair ar lár an bótair móipa. Do labair ré leir
170 an gcéad duine a táinig chuige:—

"Cao é an áit ar a dtáinig an fian mhór baclaí
meirgead úr?" arsan clám.

"Ní fian baclaí ná fian meirgead iad ran," arsan
feap 'n-ar cuipead an ceirt chuige, "do Seanacán
175 Seanfíle agus a t'promóaim uasal."

"Tá aithe agam oraib," arsan clám, "agus ar an
ainim mhór fada atá oraib, agus bíod sup ainim fada
i ní h-ainim fóganta i. Is fearr do an tír ar a
dtáingadair ríó beir tagaite ar, agus an tír 'n-a
180 bfuilci ag dul ann ní maic an bail air é. An fada
ceapann ríó dul anocht?" ar reirean.

"Go dún Connra Caolc, ní Laisean," arsan feap
eile. Bí Seanacán agus maic na t'promóaim tag-
aite ruar um an dtaca ran. Cóm luat agus d'airis
185 an clám sup go dún níos Laisean a bíodair ag dul,
cuir ré r'gearrad gáire ar, i dtreó sup dóic le
duine ná fagad ré a anál.

"Cao 'tá do' cuir ag gáiri, a fíir maic?" arsa
Seanacán.

190 "Cao a bead am' cuir ag gáiri," arsan clám, "ac
cúra agus do fluas baclaí ag dul go dún níos
Laisean, agus san cumar ar don rann d'búir nórán
agaib!"

"Áiríú," ar reirean, "ná téigir go dún níos
195 Laisean, nó is amhlaid a currear na gadair lib!"

"Cé innir duit-re an méir rín a clám?" ar
riadoran.

"Nac cuma cé innir dom é má'r ríor é?" arsan
lobair. "Anoir an t-am agaib-re cum a cairbeáin
200 an ríor é nó an b'ag é. Tácaoi ag dul go h-Albain.

Ír é Connra Caoch a tabairt le luingear agus lón
 doaoib i gcóir an airtir rin. Níac deas a d'féadfaid sib
 i lárach Connra, nuair a beid oisib d'an molta agus
 buideadair a tabairt do mar geall ar luingear agus
 lón a tabairt doaoib, agus gan ar búr gcumar don 205
 rann d'búr noán do cup le céile."

"Ír fíor do'n clám an méir úr," arsan Trom-
 dáim. "Ír fearr dúinn rinn féin do triail, féadaint
 an bfuil ar noán agaimn nó ná fuil. Ír fearr dúinn
 anoir féadaint an bfeadpaimir tuan a déanam do 210
 nís laigean."

Síú agus carad leir an nuan a déanam iad, rann
 ó gac ollam acu. Ac dá mbeidir ag gabáil do'n
 oisib go h-oirde ní féadfaid doimne acu a rann féin
 do cup le céile. Ír amlaí a bíod na focail ag 215
 meargad ar a céile oirde, agus ag dul i n-aimpéir oirde.
 Nuair a mearaíodir an nís do molaí ír amlaí a bíod
 a gcaint 'a cámead. Ar ball ír amlaí ná bíod
 molaí ná cámead ná don trasar céille i n-don cor
 ra caint acu. Annsan, ní féadfaí don line amáin 220
 de'n filideacht do tabairt amac gan cipcéim bacaisge
 ann. Do tusaí gac doimne fé n-deara an bacaisge
 i bfilideacht an duine eile, ac ní féadfaí fé coirde
 an bacaisge tabairt fé n-deara 'n-a cúir filideachta
 féin, go dtí go dtairbeánad an clám do an bacaisge. 225
 fé deirfad d'éirigeadar ar an ngnó. Annsan bíodar
 . gcrúadéir dáirírib. Níor d'féidir doib dul go
 h-Albain gan luingear agus lón d'fágail ó nís
 laigean, agus níor d'féidir doib luingear agus lón
 a d'iarrad ar an nís gan tuan a déanam do cun iad 230
 a d'iarrad air. Ac pé iarracht a deimíodir ar an
 nuan ní trasad leo a déanam ac bpile breaille.
 Bí an rgeal go breac acu.

CAIBIDÍOL A SEACT A'S FÍCE.

• “pós do béal lobair.”

Bí Seanaicéan agus maíche na Tríomóidíne ag féadaint ar a céile agus san focal ag teacht arca. Ní raib 'fíor ag doimne acu cad ba ceart a ríó ná cad ba ceart a déanamh. Ní raib doimne acu i bponn cómaíle d'iarraid, ná i bponn cómaíle tabairt uaid. Níor b'féidir carad ear n-air go dtí Suaire mar bí na geara arca. Níor b'féidir dul go h-Albain mar ní raib long ná lón luimse acu. Níor b'féidir dul go tóin ríog laigean mar ní raib a ndán acu. Bíodar 10 annuít ag féadaint ar a céile agus san cor acu 'd éur díob ná focal ag teacht arca. Bí curd acu ag ríacard bhoibnaca luacra agus 'sá scosaint.

“D'fás Maibán ar búr gcumar tuan a déanamh do Suaire nuair a bíodair ag teacht uaid,” arsan 15 lobair.

“D'fás,” ar ríad.

“Náe trua,” arsan lobair, “nár iarradair air a d'fásáil ar búr gcumar tuan a déanamh do Connra 20 Caoc nuair a beaó an long agus an lón aghaid 'd 20 iarraid air.”

“Níor éimnis doimne agaim air rin go dtí anoir,” ar ríad.

“Níor éimnis go díreac,” arsan lobair. “D'fearr 15 lib beic ag éimneamh ar búr miantaid díféreaca. 15 Tá an ríeal go h-aimveir aghaid! Tá mian ag sáe doimne aghaid anoir, mian nár táimis a leicéirí riam éuise go dtí anoir. Cad 'n-a caob ná h-iarrann ríob anoir ar Suaire an mian go do folácar daoib. Tá

b'éadao Suidhe an mian ro do folácar daoib anoir,
ba cairbteige daoib é 'ná peata cuaidhe; ba cairbte 3c
daoib é 'ná na rmeápa úo."

"Ni cúgaimne a táinig na mianca ran," arsa
Seanacán, "ac éun na mban."

"Cé cuise go dtáinig an mian úo na fleithe móire
a déanfi de cuirm an don ghráinne arðair agus de 35
faill na muice nár rugaó?" arsan loðar.

Níor freasair Seanacán. Níor freasair doinne.
D'fan an loðar as féacaint oíca ar feaó tamail.
Dubhairt ré ar bail:—

"Dá bfaighinn tuarpartal díriúste uaid do déanfainn 40
duan car dúr sceann do nís laigean."

"Duan do nís laigean car ar sceann!" ar ríao.
"Níor cár tuic!" ar ríao.

"Níor bain marbán cumar mo dána díom-ra,"
arsan loðar. "D'éitoir gur maic an bail oíaid-re 45
mire do dualaó umaid annro. An bfaíao an tuar-
partal?"

"Seóðair an tuarpartal má beineann tú an duan,"
ar ríao. "Ac cé éireofaó go b'éatfa-ra duan a 50
déanam do nís laigean!"

"Déanfao-rá an duan má tugtar an tuarpartal
dom," arsan loðar. "Do beinear-ra filideacht go
minic éana," ar reirean, agus érom ré ar duanaid
bpedgta do gabáil dóid, i dtreo gur cuir ré iongnao 55
oíca.

"File maic ireaó an clam ro," ar ríao. "Ír
feann an tuarpartal a tabairt nó agus a iarraio air
an duan a déanam car ar sceann, do nís laigean.
Réitceócaio ran rínn ar an bpúnc 'n-a bfuilimio."

"Cao é an tuarpartal a beir uaid ar an duan go 60
déanam?" ar ríao.

"Sáir a n-innfeadh san daoid." ar reirfean, "ní mór dom veinne deit agam ar go bfaigh an tuarpartal."

65 "Seóbaire an tuarpartal," ar ríad.

"Tugairt d'úr lúige leir rín," ar reirfean.

Tugadair go leir an leabair go dtabairfí do pé tuarpartal a d'iarrfaid ré oiré, ac go mbeadh rár ar a gcumar.

70 "Ní baoghal go n-iarrfaid-rá aon rud oiré," ar ríad lobar. "ac rud atá ar d'úr gcumar a tabairt dom. Déanfaid an duan éar d'úr gceann agus ní iarrfaid de tuarpartal ar ac go dtabairfaid Seanacán póg ar mo béal dom le n-a béal féin. Ní baoghal ná go
75 bfuil ar d'úr gcumar an tuarpartal rár do tabairt dom."

Do léim Seanacán. "Ó" ar reirfean, "ná mbéim féin agus an Tromdán go leir i mbraighimear, agus go raorfaid an póg rár mé féin agus iad-rán, ní
80 tabairfaim an póg rár do'n élam."

Nuair airis an Tromdán an éaint rín cuirfeadh ríale rúar.

"Ír ole an maire as ar ríis-ollam é," ar ríad, "ná tabairfaid póg do'n lobar cun na Tromdánne do
85 raorfaid ar an bpúnc ro 'n-a bfuilid! Ní n-aon maire dúinne dul aon círcéim eile de'n trlúge as lorg na Tána. Ír fearr carad agus dul éar n-air as tríall ar Suairé i n-aimeóin na ngear. Pé bpoenid a tabairfaid cailleadaint ar ngear opainn, ní beid
90 pé níora meara 'ná an cor a beid opainn má fanaimis annro. Ír fearr carad agus dul éar n-air!"

Nuair airis Seanacán an éaint rín, do tuis ré i n'aigne go scaitfeadh ré an póg do tabairt.

"Ná caraid éar n-air, a élamn ó!" ar reirfean

"Tabairfao-rá an póg do'n tuine seo ó tá an tóil go léir aici innici." 95

"Tá an tóil rin agham innici," arsan lobhair, "níor éaspar go dtiocfaid ré de cor ra traosjal orm coirde go bfaid mo leicéir-re de clám póg ar mo béal ó béal an fíir úo ná h-iorfao an t-arán amac 100 a' láim an cáilín áluinn uapail mar gheall ar gan na láma deit glan aici, agus gan de falacáir orda ac an falacáir a fuairadar ó láim a sean-atair, agus gan de falacáir ar láim a sean-atair ac go mbíod ré as teagairt eoluir ar éirídeam do lobhair agus go pinead ré a lám 'n-a tpeo. An fear a d'fuaicis an t-arán ran mar gheall ar an gcúir rin, is uatbair ac an rgeal a ráo go bfeadfaid ré póg a tabairt dom' leicéir-re de lobhair falac. Tá ana tóil agham ra póg rin. Ní deit don tráram ar m'aigne go 110 bfaid i."

"Cé innici tuit-re i tpeo an cáilín úo?" arsa Seanacán.

"Tá an rgeal ar fuio na h-éireann," arsan clám.

"Seo, má fead, bíod an rgeal ro, leir, ar fuio na h-éireann!" arsa Seanacán, agus d'imicis ré anonn agus tug ré an póg do'n lobhair.

"Sead!" arsan lobhair. "Tá a gúide fágaila as gúine."

"Cad i an gúide?" arsa Seanacán.

120

"Nuair a cáimis a balca a baile as triall air, agus i as sol mar gheall ar an earonóir a tugair-re dá sean-atair, d'iarr ré ar Dia gan tú d'fágail báir go dtabairfao an póg ran uim-rá!"

"Sead!" arsa Seanacán, "Tá an póg fágaila asat anois, agus tar linn go tinn an pios agus dem an duan tar ar gceann."

"Téanaíó oraib i n-ainm Dé," arsan clám.

Shuaireadar oísta agus cáigeadar go dorur an
130 tóina. Dúaireadar buille de'n baircann ar an
dorur. Táinig an dóirreóir amac.

"Cé n-iaó sibhre?" arsan dóirreóir.

"Seanacán Seanfíle agus a chial é," ar ríad.

"Agus cao tá ó Seanacán Seanfíle agus ó n-a
135 chialaíocht annso?" arsan dóirreóir.

"An nís a d'feirsint," ar ríad.

"Agus cao é an gnó atá agaid de'n nís?" arsan
dóirreóir.

"Cun luinge agus lóin a d'iairraíó air," arsa
140 Seanacán, "mar tá orainn dul go n-Albain ag lóis
ríomh-réil Éireann."

"An bfuil tuan agaid do'n nís?" arsan dóir-
reóir.

"Tá, céana," arsan clám, "agus mise ir neacaire
145 dóib."

D'féad an dóirreóir oísta, agus d'féad fé ar an
neacaire. "Ní ró-maí an maire neacaire atá ort-rá,
a mic," ar reirean, ag cur rmuta gáire ar, "ac
cagaid ircead," ar reirean.

150 Cuadar ircead. Do rugaó i lárán an flog iad.
Dí uadar agus doctainead agus ceann fé ar Seanacán
mar geall ar an ragar neacaire a dí aige, ac d'éigean
dó a curo cancair do bprót cuige. Dí don adar
róldar amháin aige. Dí an ní caoé agus ní feicfead
155 fé an neacaire.

Cóm luac agus bíodar 'n-a fearán i lárán an flog,
do gaid an clám an tuan molta. Dí an tuan go
n-álainn ar fad. Dí atar ear bárr ar an nís.

"Ir maí an neacaire atá agat, a nís-ollam," arsa
160 Connra Caoé, "agus ní fearr é 'n-a an tuan. Ir

tóid liom gur b'é an tuan ran an bliúne filidheacra
 is breásta d'ár ariúgear niam agus is 'mó filidheacra
 maic a d'ariúgear. Tá an long agus an lón cuilte
 aghaid agus seóbaib rib iad. Cuirtear cóir maic oirte
 i gcóir na h-oirde," ar seircean leis an n-óirpreoir. 165

Do ruasáir irteac iad i halla an bíó agus do tugad
 a n-óircein le n-ite agus le n-ól tóid. Nuair a bí a
 n-óircein ite agus ólta acu, do cairbeánad reómpaí
 coollata tóid a bí go seirteamail agus go breásta glan
 compórtamail. Do coolladar an oirde rin go ráin 170
 agus d'éirigeadar ar maidin san cuire san troma-
 óirde. Do glanad long tóid agus do cuirtear lón
 innici. D'óirpúis an pí an long ab fearr a bí ra cuan
 do glanad tóid, agus san don earnam a beic ar an
 lón a curfi irteac innici tóid. Nuair a bí an long 175
 ollam, bíodar go léir ag dul ar bóro; bí tpi caogaid
 acu ann, ré rin céad agus deicneadar agus dacad.

"Rasad-ra lib," arsan clám.

"Am briadar ná rasair!" arsa Seanacán.

"Is fearr é dul linn," arsa cuio de'n tromaóim. 180
 "Ní fíor conur a bead shó agaimn de. Bead an rseal
 go breac agaimn nuair a bíomair ag dul go tús an píos."

"Má téirdeann ré rin ar bóro na luinge i n-aon-
 feac lib," arsa Seanacán, "fanfad-ra riar."

"Ní gá duit fanamaint' riar, a píos-ollam," arsan 185
 clám, "fanfad-ra riar. Tá tceiróinn lib," ar
 seircean, "is ar maite lib-re do rasaimn lib. Níl
 don gá agam féin le dul lib. Ní baogal daoid go
 rasad ag bpiúc oiraid ná ag cur irteac oiraid."

Cuadar ar bóro. Cuirtear ruar na reóla. Do 190
 glac na reóla an gaoe go breásta. Do leacadar
 agus do lionadar agus go gluar an long beal an
 cuain amac, go h-éarfa agus go rhuamda agus go

luaimneac, as ffreagairt na gaoithe agus as ffreagairt
 195 u'da rciúir. Do gluaisr sí amac ar an bparaisge. Do
 lean an gaoth 'n-a gcúl, go maic láir, san beic ró-
 láir, agus ní raib an fparaisge ró-shar, agus níor
 rtaodad u'da reól go dtí gur cángadad lám le
 carraigibh Manainn. Connacadad uime 'n-a fearam
 200 andirthe ar céann uer na carraigibh. Connacadad
 an lobar amuic ar cuipr torais na luinge acu féin,
 agus crónán rnaasac ar riubal aise!

"Cé tá sa luing?" arsan uime ar an gcarraig.

"Tá Seanaclán Seanfile agus a éliar," arsan lobar.

205 "Má 'reab," arsan uime tuar, "cuipim-re fé
 gearaibh anoir rib go léir san teact i dtír annro go
 bpaigir rib leat-pann i n-agarb an leat-painn ro a
 geóbad-ra uaoib."

"Gairb do leat-pann," arsan lobar.

210 "Do 'gairb an uime tuar leat-pann. Do 'gairb an
 lobar leat-pann as ffreagairt an leat-painn rin.

"Tá an leat-pann cóir cadairca agat dom," arsan
 uime tuar, "ac tá leat-pann eile agam uuit agus
 caicfir a leat-pann do cadairc dom."

215 "Gairb do leat-pann eile," arsan lobar.

Do 'gairb an uime tuar leat-pann eile, agus má
 'gairb do cuip an lobar leat-pann as ffreagairt an
 leat-painn rin.

"Tá an leat-pann cóir cadairca agat dom arir,"
 220 arsan uime a dtí tuar. "Tá leat-pann eile agam
 uuit, améac, agus má tugann tú an trimaó leat-
 pann cóir dom féadfaib rib teact i dtír."

"Gairb do leat-pann dom," arsan lobar.

Do 'gairb, agus tug an lobar leat-pann an leat-
 225 painn rin uairt cóim crumh agus a tug an u'da leat-
 pann eile uairt.

"Tágaró i dtír anoir," arsan t-é a bí ar an gcarráig. "Ašur tá an méirí seo ašam-ra le ráó leat-ra, a Šeanaóáim, ašur leó' éleir. Ir ró-beaš an šnó beaó ašaid aš teact ar an ŋcairí seo, mura 230 nbeaó an lobar a beir i n-aonfeact lib. Bí 'fior ašam-ra ná raibó búir nóán ašaid. Méarar, o'd bpiš rin, ná féarfaó doinne ašaid ná leat-panna úó a tabairt dom. Mura mbeaó an lobar cáitfeact rib dul tar n-air ŋo n-éirinn ašur breall opaid. 235 Tágaró i dtír anoir."

CAIBIDIOL A H-OCT A'S FICE.

CAILLIN NAOMHÁ.

Annsan o'iméiš an duine a bí ar an gcarráig, ašur to labair an lobar leir an o'pómóáim.

"Dean ir eaó an duine rin a bí ar an gcarráig," ar reiréan. "Dantiais ipeaó i, ašur bíonn ri šac 5 ne mbliadán 'n-a dantiais ašur aš déanamí palaimn. Tá teagšar cloice aici ar an oileán ro ašur tá circe aici ra teagšar ran. Tá tri pícti mairš óir aici ra circe rin. Tabairfaó ri leat an óir rin oáoib-ri, ašur beiró an méirí rin ašaid cun coršair bóšair an 10 fairó a beiró rib ar an ŋcairí seo i n-Albam."

"Bí voiceall opt, a piš-ollam," ar reiréan. "rómam-ra. O'fanfá riap niba cúirše 'ná mar a leošfá dom teact. Tánaš a šan fíor vuit mar i

'fíor agham ná féadfaid sib an ghnó déanamh im' éas-
 15 muir. Ní beaó don bpreit aghaid ar na leat-panna
 úto a tabairt dí sib, ná ar an ór a d'fágail uaidi,
 mara mbeaó mé teacht lib. Ní beaó don gáó aghaid
 liom a tuilleaó anoir, agus d'a bpiú sin imteócaó
 uaid eómh luac agus cairbeánfaó teagóar na mná
 20 úto daóib."

Do ruig an lógar timcheall iad san ciúmair an
 oileáin gur fíorfeadóar cuan beag deaí foctanamail.
 Cuadóar irteac sa cuan san. Cuirfeadóar amac na
 n-ancairí, i dtreó go raib an long daingean, agus
 25 annran cuadóar i dtír. Do rtiúruig an lógar iad
 go teagóar na mná. Bí maite na t-romódaí ce-
 paite ar san an lógar do leogaint uata.

"Cimeárfaimis é," ar ríad le n-a céile, "pé oic
 maic le Seanaacán é. Ní fíor cao é a luatac a beaó
 30 ghnó aghainn ariú de, agus d'a éagmuir sin tá ar
 mbuidéadar tuillte go maic aise."

Ar ball, nuair a bí an tís cairbeánta aise dóib,
 agus nuair a mearadóar labairt leir agus a iarraio
 air san imteac uata, d'féadadóar 'n-a dtimcheall
 35 agus ní raib don tuairiú air! Bí pé imtiste uata a
 san fíor dóib.

Ac do ruig an banliais irteac 'n-a teagóar iad
 agus cuir sí fíoréaom fáilte pómpa agus tús biaó
 agus deoó go fial agus go fairrínis dóib, agus do
 40 deimeaó toga fíoréalaíma oíca. Nuair a bí a ndóicín
 itte agus ólta acu do labair Seanaacán.

"Ír cruas an rígal é a banliais!" ar reiréan.
 "Tá cuma oíamh anocht, i n-ár dtromódaí, ná raib
 oíamh riamh poimír reo. Tá cóir uafal curca aghat
 45 oíamh agus ní'l ar ár gcuimar tuan a déanamh
 buic! Ír náireac an rígal é, agus ír cruas an

“Aghairc a dheim Marbhan Muicirde orainn nuair a cuir
 ré i n-a leicéir de cár rinn!” agus táinig na
 deórada ó n-a rúilid go bog.

“Ná bíod ceirt ort, a níg-ollamh,” ar riri. 50
 “D’innir an lóbar dóm-ra cao a bí iméighe oraid.
 D’éigean dom a gcallamaint dó go gcuirfinn an cóir
 seo oraid annro anocht agus ná h-iarrfainn duan
 ná ealaída oraid. D’éigean dom a gcallamaint dó,
 leir, go dtadarrfainn daoib, cun corcair búir gcuartha, 55
 triocao maisg óir acá agam annro. Tadarrfao an
 t-óir ran daoib ar maidin nuair a beir sib ag imteacht.
 Ná bíod don ceirt oraid.”

Do cuirfeadh cóir corolara ort a bí com mair leir
 an gcóir bí agus tige a cuirfeadh ort. Nuair a 60
 bíodar ag imteacht ar maidin do tug an banliaig an
 t-óir do Seanacáin.

“Seo,” ar riri, “a Seanacáin, agus ríod do duair
 déirdeanac go bfaighir an tÁin agus do dán arir;
 ba daot búir ngnó ag teacht annro agus ag dul go 65
 h-Albain ag long na Tána, agus gan don rann o’búir
 nuán agaid. Mura mbeadh an lóbar bí an ríeal go
 bpeac agaid. Ac déanfaid an méir rin airgid do
 gnó, ac amáin aipe tabairt dó, agus gan é caiteam
 ró-bog. Ir fearr daoib agaid a tabairt ar dtúir 70
 ar maol Seirid, ollamh Alban. Stiúrúcháir ré sib
 ra tirlige ‘n-ar dóicige daoib tuairis na Tána
 o’fágail, má tá a tuairis le fágail i n-aon cor, agus
 ní h-é mo tuairim-re go bfuil.”

Cuadair ar bóro a luinge. Do tógadair irteac 75
 cúca na h-ancairí. Do leatadair na reolta. Do
 gludair an long amac ar an gcuan mbeas agus tuga-
 dar a h-agaid ar Albain. Do fpoipeadar Alba gan
 bárcan gan tionóirg. Bí ‘fíor acu cáir cóinníre

80 Maol Seiríe mac Fíor Fódóc. Tugadap aghaidh ar
a dhún-áruir san. Cuip ré na mílte fáilte pómpa.
D'ollmuig ré fleadh dóib, agus bíodap an oíche rim
aige ré roga ffreartail agus ffríocháilna.

Bí iongnadh ar Maol Seiríe ead a tugh go h-Albain
85 iad, ac níor cuip ré don ceirt eúca 'n-a taob. U é
dlighe na h-aímpire rim cóip bíó agus uighe agus oíche-
adta do cup ar deóparóidib agus ar luét tairpil,
agus san ceirt do cup eúca i dtaob a ngnóca, ac
fanamaint sup maít leó féin fíor a ngnóca tabairt
90 uata.

Nuair a mear Seanaacán sup míctio do an gnó a
tugh go h-Albain é féin agus an Tromóidm d'innirne
do Maol Seiríe, d'innir ré do é.

"Tabairfad-ra gac don éongnam adá ar mo éumap
95 daoib, a níg-ollam," arpa Maol Seiríe. "Ac ir
eagal liom ná fuil don bpreit aghaidh ar an rgeal san
d'fágail i n-Albain."

Ní innirtear cúrral ná cuartha na Tromóidme an
fáid a bíodap i n-Albain. Ní veirtear ac sup tuga-
100 dap bliadain ann, agus sup cuarouigeadap an tír
ó'n dtaob deap go dtí an taob tuaid, agus ó'n dtaob
toir go dtí an taob tiar, agus ná fuaradap an Táin;
ná raib don bliúire d'fíor na Tána acu an lá veir-
eanae readar map a bí acu an céad lá.

105 Nuair a bí an bliadain eaitte agus san an Táin
fágalta, bí bprón agus cuipre agus reirbdean aigne
ar Seanaacán agus ar an dTromóidm. D'fágadap
rlán as Maol Seiríe agus as éigre Alban, agus
cuadap ar bóird a luinge agus cángadap pómpa,
110 ffrearna na faraise agus irteac i gcuan áca Cliaic.
Slacadap calad-pont ra cuan san agus cángadap
i dtír.

Bíodas i gcuairt éirí annsan. Conas a tabairfidir
 aghaid ar piobú agus ar uairliú Éireann, agus san
 cumas ar a n-ádh acu? Conas a tabairfidir aghaid 115
 ar Shuíne agus ar Mharbán, agus san an Táin acu, ná
 don tuairpís ar an tTáin, tar éir na scuairt agus tar
 éir na bliathna? Dá mairfidir riar go dtéar Shuíne,
 go dtí an teaghlac a bi tabairt as Shuíne dóib, ní
 féadfaidir a caitéam ann ac don oirde amháin. Cait- 120
 fíodir gluairead arís ar maidin amáiread a beaó
 eúda, mar ní lámálfad na geara dóib beir dá oirde
 i n-aon baile go dtí go mbeaó an Táin fágalta acu
 do Mharbán. Dá dtugaidir aghaid ar doinne eile
 de piobú ná uairliú ná h-Éireann, is amháin a 125
 beirir 'sá gcur féin sa púnc 'n-a rabadar nuair a
 tángadar go dtún níos laigean agus san don cumas
 ar a n-ádh acu. Bíodas 'n-a fearas ar an scuairt as
 féadaint ar a céile, agus san bliúne d'a fíor as
 Seanacán ná as doinne eile acu ead ba ceart a 130
 véanam. Bíodas go léir 'a cuimneam 'n-a n-aigne
 gur cruas ná raib an lobas úd aca, d'a olcar é.
 Cuirfidir, dar leo, féadaint ar Seanacán póg eile
 tabairt dó, d'a ghráinnead é, ac go n-éanfaó ré
 feadairiad arís dóib, fé mar a beir ré i lár níos 135
 laigean, nó ac go n-éanfaó ré don puu a tabairt
 fuargailt oirde ar an gcuairt éirí 'n-a rabadar.

I lár an macctnamh dóib connachasair uime as
 véanam oirde. Cóm luac agus bi ré i n-oiriadaí
 dóib d'aigneasair é. Caillin Naomha ipé bi ann. 140
 Mac mádar do Seanacán ab ead an Caillin sin. Clann
 na n-aon mádar ab ead iad, ac níor éilann don aca
 amháin iad. D'fáiltis an beir d'a céile, agus tugad-
 ar tpi pógá dá céile.

"Cá rabadar anois a dtéar?" arsa Caillin. 145

"Tá bliathain tabairt a gaine i n-Albain, a b'pá-
 dí," arsa Seanacán, "agus anois atáimid tagaithe
 abhaile."

"Agus cad a b'í agaid 'a déanam i n-Albain?"
 150 arsa Caillin.

"Marbán Muiciré a táinig cúgainn, cun an
 nís-teaglais a tug Suairé dúinn, agus d'iarr
 orainn príom-réal Éireann a d'innpint dó, .i.
 'Táin Dó Cuailgne.' Ní raib ar r'éaluithe, ná
 155 doinne eile againn abalta ar an réal ran a d'innpint
 dó. Annsan cuir fé de gearaib orainn gan beir dá
 oirde i n-aon baile cun go b'fágáir an réal dó.
 Cuadamair go h-Albain bliathain ó shin ag lorg an
 réil, agus tá teipite orainn é d'fágáil. Ní h-eól
 160 dúinn anois cad is maic dúinn a déanam."

"Cad a déanfaid sib," arsa Caillin, "ac imteact
 ar cuairt ollamhnaeta móir-timceall na h-Éireann,
 agus Éire do cuardac fé mar a cuardadair Alba.
 Ní gá d'aoib beir dá oirde i n-aon baile. Tabairfáid
 165 nísce agus uairle na h-Éireann d'ur n'óitín le n-ite
 agus le n-ól daoid, cóm maic agus tug nísce agus
 uairle Alban; níor fearr dar liom-rá."

"Tabairfáidir, gan amhar," arsa Seanacán, "ac
 tá corp eile orainn."

CAIBIDÍOL A NAOI A'S PÍCE.

AN LOBAR BRÉIGE.

"Cao é an corṡ eile atá oṡaib, a ṡpictáir?" arṡa Caillin.

"Tá," arṡa Seanaacán, "ṡur ḃain Maṡḃán cumar ar nṡán tinn, i ṡtṡeḃ, má tḃeṡmíṡ i láṡair níos nó i láṡair uarail, ná beṡṡ ionainn ac mar ḃeaṡ pluas amadán, coirṡ ṡan a beic ar ar ṡcumar tán molta ṡéanam do'n nṡṡ nó do'n uaral 'n-a nṡṡmíṡ as tṡiall air. ḃiomair i ḃṡúnc éruaib ḃliaṡain ó ṡin nuair a ḃiomair as imṡeaṡt a n-éirinn. ḃiomair as tṡul i láṡair Connra Caoic, nṡ laigean cun luinge asur lóin ṡ'iarraib. ṡípeac asur rinn náṡ mór asá ṡún-árur fuarabair ná raib ar ar ṡcumar tán a ṡéanam tṡ. Má tḃeṡmíṡ i láṡair aon nṡṡ anoir beṡṡ an t-earnam céaṡna oṡainn. Nṡ feaṡar an tṡmhan, a ṡpictáir, cao a ṡéanṡaimíṡ."

"Asur conur a fuarabair an long asur an lón, a ṡpictáir?" arṡa Caillin.

"Ar cuma ṡneannmar," arṡa Seanaacán. "Nuair a ḃiomair i n-acmaipeaṡt do ṡún-árur an nṡṡ, do caṡaṡ lobar oṡainn, an lobar ḃa ṡṡáinne asur ḃa faillice ṡ'd ḃṡeaca-ra niam. ṡudairṡ ré ṡo nṡéanṡaṡ ré tán do'n nṡṡ ear ar ṡceann, asur ṡo nṡéanṡaṡ ré neacaipeaṡt an tána ṡúinn, ac ṡo ḃṡaṡaṡ ré pṡṡ uaim-re. ḃ'éigean tṡm an pṡṡ a tṡḃairṡ tṡ. Tagann ṡṡioṡaṡ oṡm ṡac aon uair a cúinnṡim air. Ac ṡeim ré an tán asur éuaib ré linn i láṡair an nṡṡ. ṡeim ré an tán ṡo maic asur ṡeim ré an neacaipeaṡt ṡo maic. ḃi acar ear ḃárr ar an nṡṡ. Ac mearaim tṡ

mbeadh fadóir a fúl aise, agus go bfeicfeadh sé an
30 peacaíre, go mb' féidir ná beadh an t-athar cóm mór
aithi agus bí."

"Ach do dheim sé an t-athar búr sceann," arsa
Caillin.

"Do dheim go dheimin," arsa Seanacán.

35 "Agus innir an méirí seo dom, a b'páir," arsa
Caillin, "cao sé n'eadar do fúth an póg do a
b'iarraidh oir-ra mar tuarpartal? Náir b'ait an
raígar tuarpartail é?"

"Ní feadair an t-oman," arsa Seanacán. "D'iarr
40 sé an póg agus níor iarr sé don tuarpartal eile ach
í. Cóm luath agus bí sí págalta aise, tuidairt sé go
raib a gairde págalta as Suairé; go raib Suairé tap
éir a iarraidh ar Dia san mire b'páirail báir go dtí go
tadairfainn póg lem' déal do déal lobair, agus go
45 raib gairde Suairé págalta nuair a tugair an póg do
féin."

"Tuigim," arsa Caillin. "An aithneófa an lobair
ú, a b'páir," ar reiréan, "d'a bfeicfeadh aithi é?"

"Am b'páir go n-aithneócaim," arsa Seanacán.
50 "Bí mo d'a fúil atcumair go leor d'a aghair gáirne
meirgead nuair a bíor as tadairt na póise do. Ní
baogal go n-imteócair cuimne na gáirde meirgead.
meirgead do ar m' aise an d'a lá 'r 'n fáir a mair-
feadh! Seirim a baluit anoir féin nuair a cuim-
55 n'igim uiré!"

"Fan annsan go fúil, a b'páir," arsa Caillin.
"Deir mé eúgar láirnead."

D'imtí sé irtead i dtí a bí i n-aice na n-aice
'n-a iadair 'n-a reiréan. D'fandair 'n-a reiréan
60 fan aithi as reiréan le Caillin. Tap éir tamailt b'ig
fúth eúca amad ar an dtí an lobair. Dheim sé anonn

ar Seanacán. Do léim Seanacán uairí riar i n-uairí a éirí.

"Fan uaim amac, a ruo fáiligh!" ar reirean. "Ná tar i n-ghoirí nó bhrifíse do plaorís!" 65

"Leos dó féin, a níg-ollamh!" ar fan Trombóimh go léir d'aon gú. "Tá míle fáilte rómat!" ar ríad leir an lobar. "Ná h-imtís uaimn a tuilleadh!" ar ríad. "Tá gá go cruaidh agaimn leat. Bíomair i bpúnc céana agus d'fóirir rinn. Táimh i bpúnc 70 aonir cóm cruaidh le h-aon púnc 'n-a rabadamair riamh ann. Fan agaimn. Caitéir panamaint pé oile maic leir an níg-ollamh é!"

Do cimit an lobar éadac fluic d'a agair agus éit ré de reana clóca a bí uime agus reana bipead a bí 75 ar a céann aise, agus b'fíne Caillin Naomta 'n-a rfeile-beatairí acu ar a n-agair amac!

"A b'páir a' éiríde 'rís," arfa Seanacán, "an tura an lobar gur túsar an rós úo dó!"

"Ír mé go bipead, a b'páir," arfa Caillin. 80

"Agus ír tú deim an dán bpead úo, agus an peacapeadac uairí úo, agus ír tú tús na leat-panna cruada úo do'n mhaoi a bí ar an scappaig!"

"Ír mé, céana," arfa Caillin.

"Ó, a b'páir," arfa Seanacán, "nác cruas ná 85 cuirir tú féin i n-úil d'úinn!"

"Ní cruas i n-aon cor, a b'páir," arfa Caillin, "ac ír cruas ná ríad a mairí de ciall agat-ra agus ag an Trombóimh readar mar a bí, nuair a tús Suairí an níg-ceaglac bpead úo daoid. Deim Suairí 90 a bíceall cun gac aon traçar comaoine cun oiríde-re, agus deimeadair-re b'p n'iceall cun gac aon traçar uile a déanam air-rean. Deim-re féin, a b'páir, gníomh a bí go h-oile i lárí de agus daoine nuair a

5 "Cusair an earbóir úo do'n cáilín áluinn, do tháir
 Suair. Cuairt gairde Suair ruar i láthair Dé i
 coinnib, agus ní raib don toul agus ó'n bpóis úo a
 tabairt do lobar éigin. Mura mbeadh an cleas a
 d'impeas-ra oir cáitred an póis a tabairt do lobar
 100 a beadh 'n-a lobar dáirírib. Do tóisra an galair uair,
 agus go deimhin níor cuir ba lúga 'n-a ran féin a bí
 tuillte agus. Ac ir dóm-ra a cusair an póis, agus
 cuairt ar. Ní ruo tóisrae taor reasail."

"Táim ana buirdeac díot, a d'pictáir," arsa Seanacán,
 105 "ac cas 'tá le déanamh anoir agusinn? Ní bfuara-
 mair don tuairis ar rseal na Tána i n-Albain. Ní
 dóca go bfuil don tuairis le fásail air i n-Éirinn
 ac cóim beas. D'féidir go bfeasra-ra a d'inniric
 dúinn cár ceas dúinn agus a tabairt anoir, nó
 110 cas é an treab baille 'n-a mbeadh don deasra go
 otiofaimir ruar leir an rseal. Ní'l don breic
 agusinn ar toul abail go dúrlar Suair go tó go
 mbeir an rseal agusinn, agus ní féidir dúinn beic d'
 oirde i n-aon baile go bfasmí an rseal. Ir cruair
 115 na geara cuir Marbán orainn!"

"Ní'l don milleán agus-ra ar Marbán, a d'pictáir,"
 arsa Caillin, "ná ní beadh dá gcuireadh ré oraid geara
 ba cruada go mór 'n-a na geara do cuir ré oraid.
 Ir eol dóm-ra ca bfuil an Táin le fásail, ac ní tab-
 120 arsa don píoc de'n eolur tuic-re, a d'pictáir, ná
 do'n t'pómóim reo, ac ar don coingíoll amáin."

"Cas é an coingíoll é, a d'pictáir an éiríde 'reis?"
 arsa Seanacán. "Ní mór linn tuic don coingíoll
 ir maic leat a d'iarrair orainn ac go 'neorfair dúinn
 125 cá bfasmí an Táin."

"Tá go maic," arsa Caillin Naomha. "Ir
 coingíoll ar a tabairt-ra an t-eolur ran baoid

ná ro, .i., ná h-iarraíró don duine de'n Tromdám don mian, go brát ariú, ar Suaine ná ar don ríú 'n-a mbeirí ríad ar cuairt ollamháda i n'foáir, ná ar 130 doinne eile ac cóm beag."

"Seóbaí an comgioll ran, a óritáir!" arfa Seanaacán. "Seóbaí an comgioll ran le lán-toil!" arfan Tromdám d'aon gú.

"Tá go maí," arfa Caillin. "Níl ac don fear 135 amám beó anoir," ar reirean, "go bfuil 'fíor aige conur is féirí an Tán d'fágail. Ní foláir dúinn go léir dul cun cainte leir an bfeair ran, agus an t-eóluir acá uainn a d'iarraíró ari."

"Agus ce h-é an fear é rin, a óritáir?" arfa 140 Seanaacán.

"Iré fear é rin, a óritáir," arfa Caillin, "ná an fear céadna do cuir na geara cruada ro oraib-re, .i., Marbán Muicíde." Nuair ariú Seanaacán agus an Tromdám an méirí rin, do tuit a lúg ar a lúg 145 i gearaí acu.

"Anoir acáimí i bpúne dáiríró, murab ionann d'riam," arfa Seanaacán. "Ní féirí dúinn ariú a tábairt ar Marbán gan an Tán a beir agusinn, agus ní féirí dúinn cuairt ar an tTán a d'fágail ac 150 ó Marbán féin."

"Glacáir míneac, a óritáir," arfa Caillin Naomta. "Níl an rígal cóm dona ran ar fad. Ní féirí daorí-re ariú a tábairt ar Marbán toirg na geara beir oraib. Níor cuir Marbán don geara 155 orm-ra Raíad-ra cun cainte leir. 'Neórrad do cat é an cruadcan acá fuilíngte ariú-re ag cuairt na Tána, conur mar acá dóic agus an dóic cuairtíngte ariú agus gan don níó d'a bárr ariú. 'Neórrad do conur mar acá geallta ariú dóm-ra 160

ná tíoceairt mian d'aoimne agaid go deó arís agus má
 tagann féin ná h-iarrfáir ar aoimne an mian do
 folácar. Nuair aipeócair Marbán an méirí rín,
 maicéir ré d'aoib-re an toirí ríonn agus sac d'poc-
 165 nio eile d'ar d'eimeadair air féin agus ar Suairé."

Annran do cairbeáin ré tig dóib, agus d'ubairé
 ré leó fanamaint ann, agus d'iméig ré ag triall ar
 Marbán.

CAIBIDÍOL A TRÍOCHAD.

"AG MAGAD FÚINN ATAOI!"

Ói an Tromdóim ra tig a cairbeáin Caillin Naomta
 dóib go dtí go raib seachtmáin caite acu ann.
 Annran táinig Caillin ag triall oirca arís.

"Téanaid anoir," ar seiréan, "Táir na geara
 3 bainte díb. Tá ceat agaid dul ear n-air go dtí d'úr
 rís-teaghlac féin--an rís-teaghlac a d'eim Suairé d'aoib
 agus a tug ré d'aoib. Tá mórte ag Suairé uor na
 mnáib agus do'n élaínn a fágad i ndúr nuair ra
 baile go d'fuilci ag ceat ear n-air."

10 Ói ácar an domáin ar Seanacán agus oirca go léir
 nuair aipeáodar an éaint rín. Siúd cun ríubail isó
 láirpeac. Ói ríige fada acu le cup díob rap a
 mbeoir éar, ac má bí féin níor cuiréodar puinn
 ruime i d'fáir na ríige; agus an fáir a díodar ar an
 15 ríige, ní h-ag méatúgáir a bí cuirre oirca ac ag
 luigéatúgáir, agus ran go cuig; i d'poc, nuair a

fhoireadair dúrlar Suairé, go rabhadair níba neamh-
cuirpige go mór 'nā mar a iodar nuair págadar áe
• Cliaé.

Ar nís-teaglac Suairé do tugadar agair ar dtúir. 20
Éamig Suairé amac as cup fáilte pómpa. Tug ré
cpi pógā do Seanacān agus tug ré póg an duine do'n
cpiúr ab' uairle d'a paid ar an tTromdāim. Do
labhair ré go cnearta agus go fáilteac le gac don
duine acu, ó'n t-é dob' uairle go dtí an t-é dob' 25
irle. Annpān dubairt ré leo dul abailé cūn a
dtige féim, mar go paid a muintir as feiteam leo,
agus nār ceart iad do éimeāo uata níba fia.

Cuadar abailé. Mōr cuarō Caillim Naomta leo
cūn a dtige féim. Cuarō ré go Gleann an Sgail, 30
as triall ar Mārbān. Éamig Mārbān agus é féim
go nís-teaglac na Tromdāime. Bī a leicēro rin de
rgac ar an tTromdāim poim Mārbān gur b'ar éigin
a biodair abalta ar teact 'n-a lācāir i n-aon cōr. Na
mnā go mōr mōr, do piteadair i bpolac nuair a fuara- 35
dar as teact é, agus ba pō-fāda gur féad Caillim
Naomta iad do mēallāo ar na polacāib agus a cup
'n-a luige oirā nār cūibe dōib i n-aon cōr an rāgar
ran oibre. Cāngadar go léir ré deipeāo agus
cuipeadair fáilte poim Mārbān. Annpān éamig an 40
Tromdāim go léir irteac ra tpeōmra mōr cūn go
n-éirctoir le caint a bī as Mārbān le déanam.
Nuair a biodair cruinnigte do labhair Mārbān leo.

"A Seanacāim," ar seirean, "agus a luēt na
Tromdāime reo uile, meapaim gur dōic lib-pe gur 45
deimear-ra beair ana éruarō opaid nuair a cuipear
na geara iō opaid agus nuair a cuipear cūn riubail
rīb as lōps i gēit na tāna. M'ī agair ac maēctam
beag a déanam ar an geuma 'n-ar cuilleadair an

50 beart a d'eimear oraib, agus cuirfíod ríó go maic
 náir d'eimear oraib ac an ríó a bí tuillte agaid. Bliod
 a buirdeacáir agaid ar an n-uine naomta ro, ar Caillin.
 náir lean mo díogaltaí oraib cóim fáda agus a bí
 tuillte agaid-re, agus beartuighe agam-ra ar tóúir.
 55 Tá leanad ír fáda ó'n áit reo bead ríó anoir, agus
 ní feicfead doinne agaid an áit reo an dá lá 'r 'n
 fáid a mairfead ré. Ac do buaid Caillin orm, agus
 bós ré an fearg a bí agam cúgaid.

"Ac caicfean an Táin a d'fágail. Nuair náir fág
 60 Caillin ríóre ag ríubal an domáin ar lóis na Tána,
 caicfíod ré féin anoir an Táin a d'fágail. Ní ró-
 fuirfíte do ran. Ní'l ac don uime amáin gur féiríor
 an Táin a d'fágail uaid. Iré uime é ríó ná feargur
 mac Róig féin. Bí feargur mac Róig ar fluas
 65 méide agus Oiliolla nuair a tugad Táin na mbó a'
 Cuailgne. Connaic ré an gnó go léir. Bí ré im
 na catannaib go léir. Dalta do ab ead Cúculainn
 —an fear ba mó a d'ein de bártan do plóigíod méide
 an fáid a bliotar ar an plógad ran. Ní'l don uime
 70 'n-a bfuil fíor ríóil na Tána ran i gceart aige ac
 feargur mac Róig, agus ír ó feargur mac Róig a
 caicfíod Caillin an ríóal d'fágail. Nó mura bfaigíod
 Caillin an ríóal caicfíod an Tromóidín é d'fágail.
 Nuair a cuirfean an Tromóidín ar ríubal bliadain
 75 ó ríó ag lóis ríóal na Tána, ní raib 'fíor acu cá
 bfaigí é. Ní'l an ríóal cóim n-ole anoir acu agus a
 bí an uair ríó. Tá 'fíor acu anoir cá bfuil an ríóal
 le fágail."

D'éiríod Seanaéan. "Ag magad fúinn ataoi, a
 80 mairbáin!" ar seirfean, agus é d'a cáctad le seirg.
 "Tá feargur mac Róig mairb le cúig céad bliadain,"
 ar seirfean, "agus meafann cá ríó do cup ag

lois rgeil na Tana anoir air! AS magad fúinn
auaoi!"

"Caitfidh sib féin nó Caillin rgeal na Tana ó'fágail 85
ó feargur mac Róis dóm-ra," arsa Marbán, "nó
cuirfead-ra na geara céatona arís oraib."

"Sinn féin nó Caillin!" arsa Seanaóán. "Iz ait
an éaint i rin," ar reirean. "Conur iz féirip dúinne
ná dom' óritáir rgeal na Tana ná don rgeal eile 90
ó'fágail ó duine atá imtiste ar an raogal ro le cúis
céad bliadan! Táinir annro ar dtúir, a Marbáin,
éun díogaltair a déanamh orainne. Nuair iarrair
rgeal na Tana orainn bí 'fíor agat go maic ná raib
an rgeal le fágail ó don duine beó. Táinir ar nódán 95
uinn agur comáinir ar fán rinn tré dútaigib iaraéta
—ar lois rgeil ná raib le fágail inr na dútaigib
iaraéta ran. Mura mbead mo óritáir beinir go
léir marb um an dtaca ro. Do leogair dó rinn a
tádaire annro a baile arís, agur anoir ní foláir leat 100
beairt iz meara 'ná an céad beairt féin do déanamh
orainn; ar roga tádaire dúinn eóluir na Tana
ó'fágail ó fear atá marb le cúis céad bliadan, nó
imtead arís agur gluairead tré dútaigib iaraéta
i n-ár n-amadónaib, as lois ruoa ná fuil le fágail 105
amuc ná i mbaile. Iz mo tuairim láirip, a Marbáin,
ná fuil don píoc eóluir agat féin ar táin Dó Cuailgne,
ná ar cá bfuil an rgeal le fágail."

"San ampar, a pió-ollam," arsa Marbán, "iz
cpuair an obair le cur ar don duine é cur, coir baile 110
ná i ndútaigib iaraéta, as lois ruoa ná féirip a
ó'fágail; ac iz tura féin, nó do tnomóam, a cor-
nuis é. Cár meair ar bí fíleat 'n-a mbead dóitín
pióspairde Connact innti le fágail a' cuirim don spáinne
amáin arbaip? Dein maétnam beag ar na miancaib 115

eile úo a táinig cúgaib féin agus cun dúr mhan.
 Níor b'foláir iad do folácar daoid nó ní beaó ríó beo.
 Dá 'nteipeaó opáinn iad d'fásgail daoid, d'aoirpeaó
 ríó an ríó, agus cuirpeaó ríó a oimeac ar neamnió
 120 i lácar fear Éireann. Da cáillte an iarracht i azaib
 'a tabairt fé Súaibe, agus a raib de cairde aige 'a
 véanam daoid. Ní h-eól dom-ra cao é an cúir a bi
 azaib cun a leicéir rin d'iarracht marbhústeac a
 tabairt fé doinne, go mór mór fé Súaibe. Ac ir
 125 eól dom an méirí reo, sup dóic liom go raib fé ceart
 azaib féacaint nómaib nuair a bioair as lops na
 mian úo, le h-eagla go mb' féirir go 'tíocfaó cor
 éigin ra traosáil a cuirpeaó ar cumar duine eile ríó
 féin do cúir cun riubail as lops iuda náir d'féirir a
 130 d'fásgail. Do fuaraó na mianca úo go léir. Níor
 d'opaid-re a buideacáir ran, ámtac. Bí ceangailte
 ar Súaibe san mian ar bit a tíocfaó do duine azaib
 d'fásgaint san páram. Bí ceangailte opaid-re;
 i ndúr d'pómóaim, don ealaóda a h-iarrfí opaid a
 135 véanam, san cailleamaint ar an t-é a d'iarrfaó é.
 D'iarrar-ra opaid táin bó Cuailgne d'innpint dom.
 Ar innpeaó an rgeal dom? Níor innpeaó. Innpteap
 an rgeal ran anoir dom agus beró buairde azaib!
 Ní 'neorfar, mar ní'l an rgeal azaib. An pómóaim
 140 ir creideamnaige i n-Éirinn, dar leó féin. agus san
 póm-rgeal Éireann acu! agus iad as véanam
 an uile fagar dícll cun oimís Súaibe do cúir ar
 neamnió op cómar fear Éireann! Ní féirir liom
 foirneam lib. Imcis-re, a Caillin, agus fais táin
 145 bó Cuailgne dom-ra ó feargur Mac Róis, nó cuir-
 peaó-ra na geara céadna oíca ro air."

D'imcis Marbán agus d'fás fé annsan iad.

Cromadar na mná ar sol agus ar an milleán do

cup ar a céile. "Tura fé nðeðr an obair reo so léir!" ðveirpeað bean acu le mnai eile.

150

"Mí mé æc tura!" ðveirpeað an bean eile.

"Þíot þorðne aḡaib," arpa Caillin Naomta. "Caitfeap an Tain vo folðcar. Míl ðon vut eile aḡaib ar an þpunc ro 'n-a þfuilcti anoir. Þanaib innro aḡur þíðíð aḡ vðanam tþorḡaib aḡur úpnugte 155 ar þúp nuiceall so vcaḡað-ra cūḡaib," aḡur v'imctiḡ fé.

CAIBIÐIOL A H-ÐON A'S TRÍOÐAÐ.

TROSSAÐ NA TROMÓÐIME.

Nuair a fāḡað an Tromóðim 'n-a n-ðonar þíotðar so buaðarcta aḡur so soirḡeac aḡur so loirḡite aḡur so h-imeaḡlac 'n-a n-aigne. Þí na mná aḡ sol aḡur aḡ rþíotíúcan ar a céile, ḡac bean víot náð táimig ðon mian vī þam i þacḡaib an cinn a rþacað ve ḡac 5 bean ḡur táimig ðon mian ver na mianḡaib úv vī. Na mná ḡur táimig na mianḡa vóib, ní þaib acu le nðanam æc a ḡceann vo cþomað aḡur vðit aḡ sol. Þí na þip rḡaipite annro aḡur annrúv aḡur íað so oúr aḡur so ciúm aḡur so ḡruamða, ḡan a þíor acu 10 cað va máit vóib a þáv ná a vðanam.

Fé vðirpeað cūḡ vime ver na mnáib aḡaib ar an rḡealvime. "Tura fé nðeðr an t-olc ro so léir!" ar þip. "Cað é mar obair vuit a þáv le Marðan ná þaib rḡeal v'ar h-innreav þam i n-Þipinn ná þaib 15 aḡac, aḡur ḡan an rḡeal úv a v'íarr fé opt aḡac?"

"Cao é an rḡéal ar a t'iair ré orm?" arsan rḡéaluirde.

"An tÁin—nó an bó—nó pé ainm é ríú a tug
20 ré air. Ní cuimhin liom an ainm," ar ríri.

"Ní cuimhin leat an ainm," arsan rḡéaluirde.

"Níor airḡeir féin riamh an rḡéal," ar reirdean. "An
b'fuil don duine ar an tCromtáin reo t'airḡ riamh
an rḡéal?" ar reirdean.

25 Níor labair doinne.

"Ná bíodó 'gá carad liom-ra," ar reirdean, "nár
airḡear riamh, agus ná fuil agam, rḡéal nár airḡ
doinne agaid féin riamh."

"Stadair, a clann ó," arsa Seanacán, "ní déan-
30 raib caint de'n tóroir ran don cairde d'inn. Tá
Caillin imḡiste ag lorg na tÁna. Má gheibean
ré an rḡéal beir gac don ríú go maic."

"Conur ir féidir do rḡéal a t'fágail ó duine ará
marb le cúig céad bliadán!" arsan rḡéaluirde.

35 "Ir aise féin ir fearr a fíor ran," arsa Seanacán.

"Mura mbeaó go b'fuil ríú aise leir an rḡéal a
t'fágail ní raib ré ar a lorg. Ir fearr d'inn
go móir an ríú adubairt ré linn a déanam 'ná beir
ag aigneir le n-a céile ar an gcuma ro. Dubairt
40 ré linn beir ag déanam t'orḡair agus úrnuighe ar
ar n'iceall go t'í go t'icraib ré car n-air cúgann.
Imḡeab gac doinne anoir cun a feómpa féin agus
deinimíir an ríú adubairt Caillin linn a déanam.
Ní déarab ré linn an t'orḡair agus na n-úrnuighe
45 déanam mura mbeaó go raib cúir aise leir. Ca
b'fíor ná go mb' féidir go b'fuilimio 'gá corḡ ar
cairde déanam d'inn anoir féin leir an aigneir ro
ará ar ríubal agann. Imḡeab gac doinne l'ic-
reac cun a feómpa féin, agus an t-é ir fearr a

deanfaid an crósad agus na h-úrnuigíte iré ir 50
fearr a cadrócaid le Caillin cun rinn a d'fuarthailt
ar an ngeidinn reo 'n-a bfuilimio."

D'imicis gac doinne cun a feómra féin agus éroma-
dar ar an crósad, agus ar a ngeide do cup ruar
cun Dé, 'gá iarraid air gac gheim do réirteac dóib, 55
agus gac bearna d'orgailt dóib. Dúid an focal ro
coitcianta 'n-a mbéalaib:—

"An gheim ir géine,
Dia 'gá réirteac!"

nó,

60

• "Dia go léir linn
'S a mátair naomta!"

Tugadar reachtain ar an gcuma ran. Anrran
do táinig beirt cun an nís-teaglaig cúca, Marbán
agus fear ná raib don aithe acu air. Cuip Marbán 65
teachtair mór-timceall an nís-teaglaig 'gá ráib le
Seanacán agus leir an crimóim go léir teact
cun an feómra móir. Do cángadar. Connacadar
Marbán, agus an fear iarda ná aithegeadar. Do
labaib Marbán leó. Dubairt ré leó go léir ruid, 70
gac duine i n'ait féin, do réir a dano agus a uairleacta.
Anrran do labair ré leir an bfeair iarda:

"Cao é reo atá agat le ráib leir an crimóim
reo?" ar reirean.

"Do cuiread annro me, a b'iom-fáir," ar reirean, 75
"ó Caillin naomta agus ó'n gcuid eile der na naom
atá cruinnigíte le trí lá ag leact feargura mhe Róis,
ag éirteact le feargura féin agus é ag innpint rgeil
tána bó Cuailgne dóib. Dubraib liom a ráib leó ro
leanamair nior déine ar an crósad agus ar na 80
h-úrnuigéib."

Cóm luac agus bí an focal ran páirte ag an bfeap iaraícta d'éiríis ré féin agus Marbán agus d'imciseadad.

- 85 D'fan Seanaídn agus an Tromdán ag féadaint ar a céile. D'fanadap tamall maic ar an gcuma ran, agus na focail adubairt an fear iaraícta ag rit tré n-a n-aighe—"Caillin Naomta agus an cuio eile der na naoim cruinnigte le tri lá ag leact feargair míc
- 90 Róis, ag éirteact le feargair féin agus é ag innpint rgeil Tana Dó Cuailgne dóid." Níor d'féirpint le cuimneam ar don pud eile, bí an méio rin rgeil cóm n-ionfantaí ran.

"Ní'l ann ac éitead!" adveiread duine.

- 95 "Clear eile der na cleairí adá ag Marbán d'a imipt opainn!" adveiread duine eile.

"Feargair Mac Róis, adá ran uais le cúis cé. bliadan, ag innpint rgeil éigin anoir, do Caillin agus do daoimí eile adá cruinnigte ag leact feargair!

100 Dá dtugad Marbán an leabap ann ní éreirfinn focal de!" adveiread duine eile.

"Ná bead ré cóm maic ag beirt nó triúr éigin againn féin dul go dtí an leact ran agus féadaint cad tá ar siubal ann anoir, nó cé h-iaí adá cruinnigte ann, nó an bpuil doinne ann!" arpan rgealuirde.

"Ní bead i n-aon éor, a míc ó," arpa Seanaídn.

"Cad é rin dúinne cé adá ann, ná cé h-iaí adá cruinnigte ann! Dubairt Caillin Naomta linn fanamaint annro go dtí go dtiocfaí ré cúisainn, agus beic ag

110 déanam trosgaí agus úrnaigte. Is ar maice linne a dubairt Caillin linn ran do déanam. Ní'l ó Caillin ac go ndéanfaimis ar leap."

"Mura mbéad é ní dtiocfaimis ar na céimeannaí cruada 'n-a poblaí nuaí a bíomais ag dul go

U-Albain, agus an fáir a bíomair : n-Albain, agus 115
 nuair a tángamair tair n-air go calaóruir. Áta
 Cliaí. Pé puo atá ar riubal as Caillin anoir, ir ar
 maite linne atá ré ar riubal aige. Má tá neart
 trosgaí agus neart úrnuigte tair éir anama
 fearguir do tabairt ó'n raogal eile cun an rgeíl a 120
 d'innpint do Caillin agus dor na ndoim eile. Cao é
 mar obair dúinne dul as cur irteac ar an ngnó ran !
 An t-é do raogal as cur irteac air, b'féidir naó ró-
 buideac de féin a deac ré i ndeiread na dála. Fana-
 imir annro, mar doubraí linn, go dtagaí Caillin 125
 as triall orunn."

Do rocapuigeat air rin. D'imtís gaó doinne air
 cun a feómra féin agus do leanat ar an dtrosgaí
 agus ar na h-úrnuigte.

I gceann trí lá eile do táinig Caillin agus Marbán 130
 agus an fear iaraíta úo. Do cruinnigeat an
 Tromdáim air ra treómra móir. Nuair a bíodar
 cruinnigte, do glaoí Marbán ar an rgeálurde.
 D'fneasair reirean.

"Tair annro, a rgeálurde," arsa Marbán. Do 135
 táinig.

"Tabair do'n rgeálurde reo an leabair ran atá
 isat," arsa Marbán leir an bgear iaraíta. Do
 tarrainis an fear iaraíta leabair ar a bpolac agus
 rin ré cun an rgeálurde é. 140

"Léig-re an leabair ran doim-ra, a rgeálurde,"
 arsa Marbán.

D'orgail an rgeálurde an leabair agus cornuís ré
 ar é léigead.

Iré puo a bí ra leabair na rgeál na tána agus é 145
 rspiobta go bpeas roiléir blarta plaérmair, ó corac
 go veinead. Do léig an rgeálurde é, tríu rior, san

reab, go dtí go raib an focal veipeannac de léigte aise. An faio a bi ré 'gá léigteab, bí Seanacán agus
 150 an Tromdám go léir as éirteact leir, agus iad com
 ciúin rin gur dóic le duine go rabadap san anam
 san anál. Com luac agus bí an focal veipeannac
 léigte o'éirig Marbán.

"A Seanacán agus a maite na Tromdámie reo,"
 155 ar peiréan, "an puo a o'iarrap ar búir rgealuide a
 oéanam dom tá ré oéanac anoir aise dom. Tá
 Tám bó Cuailgne innre aise dom. Táim pára
 anoir, agus táim as imteact uair. Tabarfab don
 focailin beas amáin comairle daoib rap a n-imtigateo.
 160 An dá lá 'r 'n faio a maipre ríob ná tagab dúil
 as doinne asaid i mbionais cuire finn." Annpán
 o'imtig ré féin agus Caillin agus an fear iaracta.

O'pan an Tám as an oTromdám agus bí ácar ana
 mór orca. Com luac agus o'féadadap iad féin
 165 do cup i tceob cun gluaire, o'fagadap plán as
 Suairé agus o'imtigateadap ar cuairt ollamnacta
 ra Mumáin. Agus o'n lá pan amac níor táinig
 mian o'don duine acu.

SYNOPSIS OF CHAPTERS

I.

Explanatory introduction showing the tyranny of the bards, and the way in which they abused their powers and the rights of hospitality. The rivalry which existed between Aodh the Dark and Aodh the Fair. Aodh the Dark's superiority consists in the possession of a famous shield *Dubhghiolla*, which gives him the victory over all his enemies.

II.

Dallán, the blind chief-poet of Ireland, is on a visitation with Aodh the Fair, and Aodh, by flattery and bribes, incites Dallán to go and ask Aodh the Dark for his treasured shield. This he consents to do against his better instincts, while protesting that the request is not that of a true sage.

III.

Dallán comes to Aodh Dubh and recites a poem of praise in order to induce a generous mood. Then he recites an ode in praise of the shield *Dubhghiolla*, and asks as a reward the shield itself. Aodh Dubh refuses the request; whereupon Dallán threatens to satirize him. Aodh, in turn, warns Dallán that by so doing he would incur the wrath of the saints of Ireland, notably Columcille, who made a settlement between the kings and bards.

IV.

Dallán satirizes Aodh Dubh, who prays that Columcille will give him the wages he deserves. As a result Dallán's sight is miraculously restored; but his joy soon gives place to gloomy forebodings, as he recognises in the miracle a harbinger of death. Three days afterwards Dallán dies.

V.

Sets forth the great influence of Muirean, the "Mother of the Bards." The election of Shanachán as poet-king in place of Dallán, due to her influence. Muirean shows Méibh, the daughter of Shanachán, that Guaire, King of Connacht, is indirectly the cause of the death of Dallán; and without Shanachán's knowledge the two of them plot their revenge on Guaire.

VI.

The College of Bards determine to go on a visitation, and on the suggestion of Muirean (who has an ulterior motive) they decide on going to Guaire, who has a special house prepared for their reception. Shianachán, touched by Guaire's generosity, proposes to divide the Bards into three companies, and take them in turn to visit Guaire. Although every comfort is provided for them the bards are constantly grumbling.

VII.

To crown it all Muirean begins to develop her plot by pretending to be seized by sudden strange longings which must be satisfied, or—so she declares—she will not live long. Her longings are always for something which she thinks Guaire will not be able to procure, in which case he would be satirized by the bards and lose his reputation for generosity. Her first longing is for badgers' new milk and the marrow of the ankles of a wild pig.

VIII.

Guaire, in desperation, applies for help to his brother Marbhán, the swine-herd, who is in reality a holy hermit. Marbhán finds the requisite materials in his home at Gleann an Sgáil. Muirean is seized with a longing for a pet cuckoo in the winter time.

IX.

Guaire goes to pray at Fionnaragal na Féile, where he meets Marbhán, who fulfils the letter of Muirean's longing by an ingenious contrivance. The College of Bards is pleased and astonished at Guaire's resourcefulness; but Muirean is mortified, and she and Méibh put their heads together to devise more trouble.

X.

An account is given of the way in which the bards occupied themselves, each man perfecting himself in his own particular art. Muirean bides her time until she thinks that the affair of the cuckoo is gone out of their minds; then she wishes for the lard of a white boar that has never been farrowed. Guaire betakes himself once more to Fionnaragal. Marbhán comes to him and admits sorrowfully that he has a pet boar which, by a curious coincidence, fulfils the requisite conditions.

XI.

Marbhán tells how he came by the boar, which is killed, and the lard given to Muirean. She now longs for a wonderfu

cloak to wear and a roan steed to carry her to visit Guaire's palace.

XII.

The roan steed is provided by Iubhdán, and the cloak by his daughter. The story of how the daughter came by the many-coloured cloak at first. Muirean's last ride. Her funeral. Méibh carries on the vendetta.

XIII.

At Shrovetide, with snow on the ground, Méibh longs for ripe blackberries. They are found in Gleann an Sgáil.

XIV.

Méibh, in her vexation, gives vent to a spiteful wish. Shanachán remonstrates with her, but she attributes her conduct to her nettlesome disposition. Marbhán, as usual, comes to the rescue; he supplies a potion which induces a temporary indisposition, simulating fever; a symptom which disappears after a second dose of the same magic drug. The sight of the (apparently) fever-stricken household of Guaire reacts upon Méibh, who, on returning, contracts a sharp bout of the genuine article. On her recovery her mother, Brigid, declares that Marbhán is responsible for the mischief, and that she is determined to take vengeance on him for causing Méibh's illness. Méibh has had a lesson, and will indulge in no more longings, but Brigid decides to try her skill.

XV.

Brigid is smitten with a longing for the fat of a rare bird—a water-ousel, or water-blackbird. Marbhán informs Guaire that the bird is to be found with the nuns of Tuam, and it is obtained in exchange for nine score of ordinary blackbirds.

XVI.

Brigid has two more longings, one for a red-eared pure white cow without any liver, and another for mountain berries and a draught of some liquid with a high-sounding name. The cow is obtained from the nuns of Tuam, and the mysterious liquid turns out to be merely the honey of the woodbine. Guaire's fame for hospitality remains untarnished; he has supplied every want; people in general are growing disgusted with the bards, and Shanachán, the chief poet, is very angry at their failure to find a pretext for satirising Guaire.

XVII.

Shanachán tries to break all previous records by the extravagance of his longing. He asks for the fat of a pig that

was never farrowed, and ale made from one grain of wheat. Marbhán is equal to the occasion again, and offers to give a feast to Shanachán and his retinue and the nobles of Connacht. Shanachán pretends to be insulted by an invitation to feast at Gleann an Sgáil, so the feast is held in his own house.

XVIII.

The feast is given, but Shanachán sulks and will neither eat nor drink. Guaire sends special messengers to try and tempt his appetite, yet Shanachán only insults them. He refuses food from the hands of the cleanest girl in Ireland on the grounds that her grandfather used to stretch his hands in the direction of lepers when preaching to them. Guaire is indignant at this and prays that Shanachán may never die until he kisses the mouth of a leper.

XIX.

The bards fear that Shanachán may die of hunger if he persists in his absurd "hunger strike," and his wife, Brigid, offers to send him her leavings—a hen-egg. He consents to eat it, but it transpires that the mice have forestalled him. In a fit of anger he satirizes the mice, who die rapidly. The sight of a mouse and her brood dead at his feet causes him to realize that his wrath should really be directed against the tribe of cats, whose business it was to check the mice. He thereupon satirizes the cats, especially Iorusán, the king of the cats, who lives in the cave of Knowth. The influence of the satire reaches Iorusán, and he sets out to revenge himself on Shanachán.

XX.

Iorusán carries off Shanachán as easily as a fox would a gander. Shanachán tries to escape by flattering the cat. Failing this he calls upon God. As the cat is carrying him past the forge of St. Ciarán, the latter throws a red-hot iron bar at Iorusán and kills him. Shanachán, instead of thanking Ciarán, abuses him for interfering. He returns to the bards, and is welcomed by them and Guaire, but he turns away angrily and retires.

XXI.

The bards quiet down, and no more longings come to them. Marbhán determines to have his revenge on them for the death of his pet boar. He comes in disguise, but his ready wit betrays his identity to Shanachán. On the strength of a very distant connexion with science he makes a request which the bards dare not refuse, viz., his choice of scientific entertainment. He chooses that the College of Bards should make "his fill of cronaun for him."

XXII.

In order to punish the bards the more severely, Marbhán chooses the kind of "cronaun" that has a catch in it, and is harder on the throat of the performer. The "cronauners" soon get tired, and begin to cough and sneeze, but Marbhán says sarcastically that, although they bear the palm for the coughing and sneezing performance, it was for "cronauning" he asked.

XXIII.

Shanachán brings in a fresh batch of "cronauners" to relieve the first. His remark that the "catchy cronau" is difficult only elicits from Marbhán the retort that it is not so difficult as to produce a pet cuckoo in winter. Daol Duileadh, one of the bards, tries to get Marbhán away from the subject of the "cronaun" by offering to answer questions. Marbhán silences him by showing up his ignorance. Casmhaol, the harper, chimes in and is also silenced. Marbhán returns to the subject of the "cronaun," and says that the bards ought not to be outdone by a poor beetle.

XXIV.

A timpanist and a poet try to distract Marbhán, but are disgraced and silenced. The story of how the first harp was made and the first *rann* composed.

XXV.

Shanachán himself undertakes to do the "cronaun" and breaks down. A storyteller comes to the rescue. Marbhán asks him for Erin's chief story—"Táin Bó Cuailgne." The storyteller is obliged to confess that he has never heard it. Marbhán binds it on the College of Bards that they are not to stay two nights in the same townland until they find the story and tell it to him.

XXVI.

The bards leave Guaire, and set out on their wanderings in search of the "Táin," the womenfolk and boys remaining behind. At Naas they meet a leper. They tell him that they are going to Connra, the blind King of Leinster, to ask for ships to bring them to Scotland. He reminds them that Marbhán has deprived them of the power of composing poems, and they must produce a poem of praise for Connra if they are to get ships. They find on experimenting that the leper is right; they have lost their art and do not know what to do.

XXVII.

The leper offers to go with them and compose a poem for the King of Leinster on condition that Shanachán kisses him. Shanachán very reluctantly consents. The King of Leinster is pleased with the poem recited by the leper and gives the bards a ship and provisions. Shanachán refuses to allow the leper to accompany them. Near the Isle of Man they see a person standing on a rock; at the same time the leper, who was supposed to have stayed behind, appears on the prow of their ship. The person on the rock will not permit them to land until they complete some half verses; this the leper does correctly and they go ashore.

XXVIII.

The person on the rock proves to be a lady-doctor, who entertains them hospitably, and gives them gold when they leave. The leper disappears. They go to Scotland to consult Maol Geidhic, the chief-poet of Alba. They fail to get tidings of the "Táin" in Scotland, and so return to Dublin. While they are wondering what to do, in the absence of the leper reciter, they meet St. Caillin, Shanachán's brother. Shanachán tells him about their adventures and about the leper.

XXIX.

Caillin asks if he would recognise the leper if he saw him again. Shanachán declares that he can never forget him. It turns out that the leper was only Caillin in disguise. On condition that the bards will never again ask anyone for a thing they long for, Caillin offers to approach the only man living who knows how to get the "Táin," namely, Marbhán the swine-herd.

XXX.

After a week Caillin returns and tells them that the "geasa" are removed, and they may return to the house provided for them by Guaire. Guaire welcomes them. Caillin goes to Gleann na Sgáil to Marbhán, and brings him to the College of Bards, who are afraid to meet him. Caillin persuades them to assemble in a large room, where Marbhán addresses them. Marbhán tells them that Caillin must get the "Táin" for them from Feargus mac Róigh. Shanachán is angry, and accuses him of mocking them, because Feargus has been dead five hundred years. Marbhán shows that he wished to make the punishment fit the crime by giving them a difficult and apparently impossible task. He concludes by threatening that unless Caillin gets the "Táin" for them he will bind them under the same "geasa" again. Caillin bids them fast and pray while he is away.

XXXI.

The bards and their wives wrangle among themselves as to who is responsible for the trouble that has come upon them. Shanachán quiets them, and reminds them of Caillin's request. They fast and pray earnestly for a week. Marbhán and an unknown man arrive, and the bards are assembled to hear his message. The messenger tells that Caillin and some other saints have been gathered together for three days at the tomb of Feargus mac Róigh, listening to him relating the "Táin." The bards are to continue their praying and fasting more earnestly than ever. The bards can scarcely credit the news, and they suspect, at first, another trick of Marbhán's. Shanachán advises them to carry out Caillin's instructions. After three days Caillin, Marbhán and the strange man return. The bards are assembled, and Marbhán calls for the storyteller of the College, and directs the strange man to give him a book. The storyteller opens the book and reads it aloud from beginning to end. It is the long-lost "Táin." Marbhán tells them that he considers that they have fulfilled their task—the finding of the "Táin"—and leaves with the Parthian shot that he has only one word of advice for them, viz., that none of them ever again should be seized with a longing for the lard of a white boar. The bards are delighted to have the "Táin" in their possession. They bid farewell to Guaire, and set out on a visitation tour in Munster, thoroughly cured of longings.

NOTES

XVII.

SHANACHÁN'S LONGING.

8. *as* . . . *deile*, 'forestalling each other.'
9. *a leicéir* . . . *ar*, 'to utter such an "ologone."'
- 12-13. *gan a cuilleadh nighir*, 'without further delay.'
- 20-21. *rap* . . . *opm*, 'before this time to morrow night.'
28. *ná feroir*, *past* of *ná feoasir*.
30. *conur atácar as?* 'How fares it with —?'
33. *cáimio péirí anoir*, 'we are done for now.'
35. *do éuit* . . . *as* *S.*, 'G. fell into despair.'
48. *ná bíod ceirt ort*, 'Make your mind easy.'
56. *tá ran map rin*, 'That is so.'
64. *veapcu ropoapaisge*, 'the berry (or nut) of an oak': *derucc* is O. Irish for an 'acorn.' The Ossianic Society's Text reads *veapcu ropoapaisg*, which may = *veuc ropoapaisg* = 'an acorn on an oak.'
68. *príom-óirí*, 'prime ears': the prefix *príom-* is borrowed from the Latin *primus*.
79. *bneir asur a nódín*, 'more than enough for them.'
83. *mura mbeadh ran*, 'But for that.' *beadh* . . . *agamra*, 'matters would be in a bad way with me.'
85. *éiplead uachbárad*, 'terrible havoc.'
91. *ar nódín*, a form of *rap nódíg*, the English equivalent is "sure."
96. *veadpuigthead*, 'promising'; likely to turn out well.
- 135-6. *don* . . . *féad*, 'to take any advantage of the matter.'
138. *oíl* . . . *doiríad*, 'escape being satirized' (lit. 'go out of it without his satirizing').
148. *o'éirig ré ar buile*, 'he flew into a rage.'
153. *do leat* . . . *triúr*, 'the eyes and mouth of each of the three nobles opened wide.'
154. *an éaint rin*, 'these words.'
- 158-9. *ní* . . . *éup*, 'let alone to put the question'; 'not to speak of,' etc.
163. *cimle hairpe*, 'coaxing' (lit. patting or stroking with the hand).

XVIII.

THE FEAST AND SHANACHÁN'S SULKING.

4. *as aóibnear*, 'enjoying themselves': *a.* is used as a verbal noun.
10. *vior ap-fluag*, also *voorgar-f.*, 'rabble,' riff-raff, camp followers.

25. fé noéap, 'are the cause of': fé no. = O. Ir. *fodera* = *fo-d-fera* ('which causes it'); the -d- being the infixed pronoun. fa-ueapa is the classical form, but it has become confused with another phrase, viz., fé o'áipe: hence we have tupa fé noéap ('you are the cause of'), and tugóir fé noeapa ('you noticed'). The eclipsis is probably due to analogy; thus—as fé o'áipe: fa-ueapa :: fé n'áipe (= under his notice): fé noeapa (fé noéap). The form in the 3rd sg. tug fé fé noeapa (= fé n'áipe) ousted the other forms fé m'áipe, fé o'áipe, etc.
- 29-30. ir . . . opaid, 'you very badly deserve.'
33. rgeanraipt (pron. rgeantóipt), 'waste': what is hacked and wasted at table by careless carving.
35. gan cnáct ap, 'not to speak of.'
- 46-7. Sgriopaid ar mo padarc, 'clear out of my sight': rsgriop is used as an *imper.* in the sense of 'Be off.'
- 89-90. bí a cúir áige, 'he had reason to be so': the a refers to his grief.
89. go buadháda 7 go bhónad, the go is intensitive, 'distressed and sad indeed.'
104. Cúip . . . marbhán, 'He consulted Marbhán about the matter.'
121. aradán is by metathesis for ádarán = áchurán = O. Ir. *athchomsán*.
153. oo éosa, 'your food': curo (share) is commonly used for the amount of food taken at a meal.
164. le linn . . . oóib, 'while in the act of teaching them the knowledge.'

XIX.

THE SATIRIZING OF THE MICE AND THE CATS.

4. féad féin (not cú féin), 'see (for) yourself.'
5. eul uaid, 'to escape from him.'
- 28-9. ní baogal out, 'you need not fear.'
31. fan leat go fóil, 'Hold on awhile.'
40. féadaint . . . é, 'to see whether he would eat it': f. an is used like O. Ir. *dús in*, 'to know whether.'
49. ub eipee: ub is scarcely ever used alone; it is usually specified by the addition of eipee, gē, laéan, etc.
51. ní . . . ro, 'I think it sufficient this time.'
58. ní veipim . . . é, 'I don't doubt but that you ate it yourself': ní o ná amounts to 'I shouldn't be surprised but.'
50. ir beag . . . é, 'It is nearly enough for me' (lit. 'it is little but that it is enough for me').
65. a bpiacal . . . a geao the first a refers to the mice, the second to the kings and princes.

79. $\Delta\varsigma$ $\nu\acute{o}\lambda$. . . $\nu\epsilon\iota\mu\eta\epsilon\alpha\epsilon\tau$ 'growing sharper and more venomous.'
- 84-5. Δ $\tilde{b}\acute{\imath}$ $\mu\acute{\imath}\beta\alpha$ $\xi\epsilon\iota\mu\epsilon$, the *past* of $\alpha\tau\acute{\alpha}$ $\mu\acute{\imath}\sigma\tau$ $\xi\epsilon\iota\mu\epsilon$: since $\mu\acute{\imath}\sigma\tau$ = $\mu\acute{\imath}\sigma$ $\imath\tau$ (a thing which is) the verb it contains is conjugated.
92. $\Delta\tau$. . . $\xi\sigma\sigma\tau\varsigma$, 'whose duty it is to check you.' $\tau\upsilon\sigma\alpha\tau\alpha$ $\kappa\alpha\tau$: τ . is used here comically as though the cats were a *tribe*, 'the Feline Race.'
- 99-100. $\delta\imath$. . . $\epsilon\sigma\tau$, 'since I am satirizing them at all.'
102. $\iota\omicron\upsilon\tau\upsilon\acute{\alpha}\nu$: the names of the cats are humorous inventions. $\iota\omicron\upsilon\tau\upsilon\acute{\alpha}\nu$ is probably a comic diminutive of $\iota\omicron\upsilon\tau\epsilon\sigma$, a squirrel, with a hint at the wild-cat origin of the cats' king. $\Delta\mu\upsilon\tau\acute{\alpha}\nu$, his father's name is only a jingling echo of $\iota\omicron\upsilon\tau\upsilon\acute{\alpha}\nu$ like $\lambda\upsilon\varsigma$ $\alpha\tau$ $\lambda\alpha\varsigma$. $\mu\acute{\imath}\sigma\alpha\lambda\lambda$ $\mu\acute{\imath}\mu\eta\text{-}\mu\acute{\imath}\sigma\alpha\lambda\lambda$, $\imath\mu\gamma\epsilon\alpha\mu$ $\kappa\lambda\alpha\beta\text{-}\alpha\iota\tau\imath\mu\eta\epsilon$ = Tabby Pointed-teeth, daughter of Spit-fire (lit. 'fiery-mouth'). $\epsilon\pi\acute{\alpha}\nu\alpha\lambda\alpha\epsilon$ = Purrer, and $\xi\mu\upsilon\alpha\mu\acute{\alpha}\nu$ $\xi\alpha\tau\epsilon\text{-}\mu\acute{\imath}\sigma\alpha\lambda\lambda$ = Surly the Rough-toothed. $\rho\epsilon\alpha\mu\varsigma$ $\xi\epsilon\alpha\pi\text{-}\mu\acute{\imath}\sigma\alpha\lambda\lambda$ = Rawbone (or Skinny) the Sharp-toothed.
107. $\nu\alpha\mu\acute{\imath}$ $\epsilon\kappa\theta\acute{\omicron}\delta\alpha$, 'the tumulus of Knowth.'
115. $\epsilon\upsilon\tau$ \imath $\beta\epsilon\tau\epsilon\acute{\omicron}\mu$, 'enforce.'
120. " $\Delta\tau\alpha\epsilon$ $\imath\mu\gamma\epsilon\alpha\epsilon$," 'a monster with claws': $\Delta\tau\alpha\epsilon$ is the old form of $\rho\alpha\tau\alpha\epsilon$, a giant.
121. " $\mu\acute{\imath}\mu\epsilon\alpha\lambda\lambda$ $\nu\omicron\iota\delta\mu\epsilon$," 'Otter's leavings.'
135. $\mu\acute{\imath}$ $\mu\acute{\omicron}\rho$ $\nu\omicron\mu$, 'I must.'
140. $\tau\acute{\alpha}$ $\gamma\omicron$ $\mu\alpha\iota\epsilon$, 'very well!'
141. ' $\imath\alpha$ $\beta\epsilon\alpha\tau\alpha\acute{\omicron}$, 'alive.'
148. \imath $\lambda\acute{\alpha}\nu$ $\beta\alpha\iota\lambda$ $\epsilon\alpha\upsilon\alpha\tau\alpha$, 'in the middle between them.'
152. $\nu\alpha\pi$ $\lambda\epsilon\omicron$, 'they thought': $\nu\alpha\pi$ = Mid. Ir. *adar, atar, ata* = O. Ir. *inda*; etymology uncertain. Possibly = prep. *in* + *id*: at any rate it is a verb, and quite distinct from the prep. $\nu\alpha\pi$ = $\tau\alpha\pi$.
- 153-4. $\beta\upsilon\mu\eta\epsilon$. . . $\mu\epsilon\alpha\pi\text{-}\lambda\omicron\gamma\gamma\alpha\acute{\omicron}$, 'a column of fierce raging fire madly burning.'
155. $\mu\acute{\imath}$. . . $\gamma\upsilon\tau$, 'it may safely be said that.'
159. $\beta\omicron\imath$ $\rho\epsilon\omicron\mu$ = O. Ir. *for b\acute{\imath}* *re\acute{\imath}* *re\acute{\imath}* *re\acute{\imath}*.
- 166-7. $\mu\acute{\imath}\sigma\tau$ $\epsilon\upsilon\alpha\iota\acute{\omicron}$. . . \imath $\beta\epsilon\tau\epsilon\acute{\omicron}\mu$, 'took no effect.'
- 169-70. $\mu\alpha\pi$ Δ $\rho\alpha\iota\delta$ S , 'where S. was': this $\mu\alpha\pi$ Δ $\rho\alpha\iota\delta$ = $\mu\alpha\pi$ \imath $\rho\alpha\iota\delta$ = 'place in which was'; it is not the same word as $\mu\alpha\pi$ in $\mu\alpha\pi$ Δ $\epsilon\acute{\alpha}\mu\imath\varsigma$.
183. $\kappa\omicron\imath\tau\varsigma$. . . $\rho\acute{\epsilon}$, 'owing to the fact that he had not defended.'

XX.

SHANACHÁN AND IORUSÁN.

- 14-15. $\epsilon\pi\alpha\mu\acute{\imath}\mu\gamma$. . . $\epsilon\iota\lambda\omicron$, 'he adopted another plan.'
- 24-25. $\alpha\tau$ $\xi\mu\acute{\alpha}\delta$ Δ $\omicron\imath\mu\acute{\imath}\varsigma$, 'through love of his generosity,' i.e., in order to show how generous he can be: $\alpha\tau$ $\xi\mu\acute{\alpha}\delta$ $\epsilon\omicron\imath\mu\acute{\imath}\varsigma$ was a common form of entreaty.

37. 45 . . . oe, lit. 'putting the way off him,' i.e., getting over the distance.
 49. a énead láirip é, lit. 'its strong loss it is,' i.e., the pity of it.
 52. i mbéal na teanéaire, 'in the mouth of the tongs.'
 57. cabail, the trunk of an animal as distinguished from the limbs.
 68-69. mire . . . toir, 'to have let me pass.'
 79-80. ní . . . mbar, 'I had no desire to escape death.'
 83. oo éirip-re . . . uaim, 'you destroyed what I wanted.'
 84. nár . . . leat! 'may you not get the reward of your labour!'

XXI.

MARVÁN'S VISIT.

4. o'a óán féin, 'to his own profession.'
 5. cup ircead ná cup amaé, 'interfering directly or indirectly.'
 9. rap . . . é, 'before they felt that they required it': moéuigim uaim is the Irish for 'I miss.'
 14. 'n-a éaspt, 'as it ought to be.'
 18. Seab! Well!
 24-5. a éimeáorab . . . teirint, 'which would keep him from being seen by G. (lit. 'without G. to see him').
 26. cao . . . féi, 'what he was bent upon doing.'
 33. oob' í . . . méib, 'the woman was no other than M.': this way of putting it emphasizes the strangeness of the coincidence.
 35. An . . . uom, 'Would you (ye) be so kind as to tell me.'
 36. Odón! corresponds to English 'Oh dear!' or 'Good gracious!'
 44. acá cómnuróe opt, 'that you are living.'
 60. gaol = consanguinity; cómgar = affinity.
 64-5. ingean . . . file, 'the great grand-child of a poet.'
 66-7. Seana-mácair . . . í, 'Your servant's wife's grandmother was the daughter of the son of a poet's daughter! A far-fetched claim; but Marván was only poking fun.
 76. rgalotoeac, 'blustering,' blowing hard.
 88. fionacpié, 'a cold shiver,' the 'creeps.'
 89. pneabaoar . . . ruite, 'they all sprang to their feet.'
 95. oir-béalac, 'ready-witted,' quick at repartee.
 107. Can gabair éugainn, 'In what direction have you come to us.'
 108. aniar-avuaió, 'from the north-west,' meaning at the same time 'unexpectedly.'
 110. ní bpuarar . . . cabair, lit. 'I found not a jot of her (wind being feminine) trouble to bring her,' i.e., 'I experienced no trouble in bringing it.'

113. uaité féin, 'of its own accord.'
 114. ag oul i ngéine, 'getting sharp.'
 116. Cao i an éloc? 'What stone?'
 122-3. éloc faobair, 'a whetstone.'
 146-7. ir cuma cé 'cu, 'it does not matter which.'
 165. ag áiteam ar á céile, 'arguing with one another.'
 172. map ó'eab = map buó eab, 'as it were, as though that were the case (that it really was a corpse).'
 174. ag gol m. ó'e. amounts to 'pretending to be crying.'
 180. map a paisb i . . . he was': map a paisb rí would mean 'where she was.'
 181. cángaear (in Munster pron. cánaear), auton. form of cángaear, 'people came,' they came.
 189. éur . . . oi, 'she got over a couple of fainting-fits.'
 203. fípin: in the older versions of this story the name of the dog is given as bippín or biopaoin.
 204-5. i dá mboctán beasa: note that the eclipsis after i skips over dá and takes place at the next word; also that boctán, which is in the dual after dá, takes a plural adjective.
 207. é agairt uipé, 'to punish her for it.'
 221. ag cup . . . h-aigne, 'debating in her mind.'
 226. Teact, 'Well.' t. as a reply originated in answers to a call, and is short for cáim ag teact; just as a waiter says, 'Coming, sir!' or in French, 'on y va.'
 227. Cao . . . f? 'What bent F.'s nose?'
 230. go orugair ó'éitead, 'that you lie'; (lit. 'that you have given your perjury').
 232. tú . . . éuge, 'you are the best hand at it' (sc. lying).
 233. Siúo . . . iao, 'At each other's hair they went.'
 237. fé map, 'according as' (lit. 'like as'): this fé is not the prep. but the old conj. féib.
 277-8. a poğa ealaða, 'his choice scientific entertainment.'
 283-4. a gaol . . . n-ealaðain, 'that he be related to, or connected by friendship with, science.'
 288. iap-ua, 'great grand-child'; comp. of iap, 'after,' and ua, 'grandson.'
 291. Sé glúine, 'six degrees.'
 299. oeo' bícin féin, 'on your own account.'

XXII.

MARVÁN'S REVENGE.

12. bí nfo 7pl. M. is referring to his pet boar.
 17. rár . . . déanadh, 'the thing which was capable of making that cronaun': rár is used like English 'hand' in phrases like —ir maíe an rár éitig a ó'innrinc cu, 'you are a good hand at telling lies.'
 18. epónán is used for the humming of a bee, the droning of a

beetle, the purring of a cat, the bass in music, and here for crooning, humming or lilting a tune. In the absence of a piper cronaun is made for dancers.

- 31-2. *gurb* . . . *uóib*, 'that the least they may do is.'
 35-6. *U'a méio* . . . *íreab* *ir* *raóbipe*, 'the greater the number of people that will be performing it, the richer,' etc.
 41. *ceapt-crónán*, 'the direct cronaun; a steady sound without catches.'
 42. *crónán rnaḡat*, 'the catchy cronaun; apparently something in the nature of the modern 'rag-time,' or 'syncopated' music.
 59. *uóro*, a low deep musical sound.
 62-3. *as glacab* . . . *crónáin*, 'drinking in the deliciousness of the cronaun.'
 67. *go cup*, 'peremptorily.'
 74. *uirge le n-a ruilib*, 'water coming from their eyes.'
 77. *cup éuge aip*, 'to go at it again.'
 88-9. *ḡat ne rnaḡ*, 'every second catch': *ḡat ne* (pron. *ḡatáine*) = O. Ir. *cach la* = *cach ala* = *ḡat eile*.
 106-7. *acu-ran* . . . *aip rean*; the terminations emphasize the pronouns in a way which can only be done in English by the stress of the voice, and represented in print by italics—'they would have—if *he* failed,' etc.
 108. *go h-áluinn*, 'perfectly well.'
 109-11. *oo focapuirgeasap* . . . *leip*, 'they made up their minds not to fail in giving the cronaun if they were to lose their lives by it.'
 113. *n-aḡaró an neomair*, 'every moment,' momentarily.
 115-6. *ní* . . . *ré*, 'That was not what he was driving at.'
 129. *buaílce amaḡ*, 'exhausted,' 'dead beat.'
 144. *níop* . . . *bpuaim*, 'They did not put much chest-force into the sound.'
 145. *fiave*, 'the longer': *ria + oo*, 'the longer of it.' Cf. *feaproe*, *míroe*.
 147-8. *Caopra* . . . *abpao*, 'The lamb, for a long distance, is a big sheep.' Another proverb conveying the same idea is *ir tpm ceapc abpao*; a light object appears to get heavier when it is carried a long distance. *Marván* meant that although they began the cronaun very quietly they would get tired all the same if they kept it up for long.
 163-4. *u'imtiḡ* . . . *aip*, 'the same thing happened to him.'
 177. *oo neapcuḡ ap*, 'increased in energy.'
 178. *páḡaim le h-uóact*, 'I declare solemnly' (lit. 'I leave by will').
 179. *an epaob*, 'the palm.'

XXIII.

DAOL DUILEADH AND CASMHAOL THE HARPER.

1. opaid, the plural of respect, as in English, 'What is the matter with you?' (meaning 'thee').
4. nílceap, autonomous; 'it is not being made for me.'
14. fíacaint = o'fíacaid, 'of obligation': cá f . . . reo, 'this College of Bards is bound to.'
18. 'n-a . . . oó, 'to whom a longing came': 'n-a is used as a relative like go = 'go.
- 24-5. clú . . . cáil, 'name . . . fame.'
26. ní . . . ran, 'They will not fail in that duty.'
31. 'n-a luige, 'in bed,' laid up.
- 33-4. an oá . . . ríao, 'the longest day they live' (lit. 'the two days and as long as they live'). The hyperbole intended is—'If they lived as long as possible, and even two days longer than that.'
35. ruo . . . leicimge, 'something in the shape of mumps': leicinead, 'mumps,' so called because it is a swelling on the side of the cheeks (leicne).
- 36-7. ir easal . . . díob, 'I fear they will not get over.'
38. go . . . éagpuair, 'that it will turn to fever.'
- 43-4. roir oá noolaig, 'between two Christmases,' i.e., between the 25th of December and the 6th of January following.
75. a . . . éigearna, 'a fitting master for him.'
83. mo éomaipe oir, 'I am at your mercy.'
84. ná cuir oim, 'Do not attack me.'
85. éana, emphasizes the denial, 'I will not, indeed.'
93. Salimanoap, through the Latin from Greek *salamandra* which is borrowed from the Persian *samandar*, 'a lizard.'
124. ac an t-éolur 7rl, 'if you will give me the information': note the conditional force of ac = 'provided that.'
134. cleatpac miolmóip, 'the skeleton of a whale': cleatpac = especially the ribs and spinal vertebrae. miol móip ('a great animal') is really two words, but from constant use in apposition they are treated as one and so declined.
142. le . . . rin, 'just at that moment.'
153. gléap éomair, 'a wooden contrivance.'
154. ac . . . luğa, 'but smaller.'
169. ná . . . rin, 'do not be reproached again with the want of that information.'
173. éipim aigne, 'power of mind,' intellectual effort.
175. oá . . . é, 'even in the case of the beetle.'

XXIV.

THE TIMPANIST, THE POET, AND SHANACHÁN
AS CRONAUNER.

10. a . . . lám, 'which would require mental capacity or dexterity of hand.'
- 17-18. ba . . . labairt, 'he was loth to speak.'
36. map gur, 'because it was.'
38. ní . . . fóno, 'Don't suppose any such thing.'
45. naoi, the Irish form of Noe or Noah.
47. air, the ark of Noah.
61. ná bí liom, 'Don't be at me': Cía bí leat? is said to a crying child, 'who has been annoying you?'
72. anois, 'why then,' 'well really.'
74. lamech, Lamech, Caoin = Cain, the Hebrew for 'smith.'
76. congannta (pron. cúnta) gen. of congnath: fear c., 'man of helping,' i.e., 'assistant.'
80. comhar painn, 'the measure (metre) of a verse.'
85. ní fearair . . . an b: the verb fearair is only used with neg. or interrog. particles.
89. oo . . . gáirí, 'they all burst out laughing.'
91. a cúlleab, lit. 'its continuation,' i.e., 'any more.'
100. fearair: note that fearair is inflected as a past tense.
115. fear ná eóluir, 'knowledge nor information.'
124. t. bréige, 'a fraud as a College of Bards.'
128. i gcruab-éir, 'in a predicament.'
- 145-6. ír . . . eile, 'We prefer it from you rather than from from any other person.'
- 148-9. ar . . . amach, 'immediately opposite M.'
152. map beab, 'like.'
153. ac í beir, 'except that it was.'
- 156-7. ag . . . doibhir, 'taking in the enjoyment.'
170. ambara, 'though,' 'indeed': probably a euphemism for ambairteab, 'by my Baptism'; abairte is the Connacht form.
171. ag ríleab (veop understood), 'shedding tears.'
173. i noisib ar noisib, 'gradually,' 'by degrees.'
181. . . . laige, 'ready to faint.'
184. um . . . fan, 'By that time.'

XXV.

TÁIN BÓ CUAILGNE.

- 3-4. ag . . . labair, 'wringing their hands.'
- 6-7. ag dubab . . . banab, 'they were turning black and blue and white': note this construction with ag (acu).

16. ná . . . aip, 'that he was incapable of continuing it any longer.'
21. ba m . . . ríópnaí, 'gave his throat a squeeze.'
24. aíl leir, 'one of his eyes.'
25. ar ríleas leir, 'hanging down from him.'
43. Fíor mac fíormairc, 'Knowledge son of Enquiry,' a comically coined name: one of the oldest poems in Irish says that knowledge is begotten of enquiry. Cf. 'Necessity is the mother of invention.'
- 60-1. ír . . . labpar, 'I am very glad that I spoke': note this use of map.
- 70-1. ní mairc liom, 'I have no objection.'
74. éadé ve ríéalcaib, 'a wonderful lot of stories.'
- 85-6. agur . . . aip, 'while his eyes were opening wide.'
- 89-90. as aenarc aip, 'imitating him,' repeating the words after him in a contemptuous manner.
- 108-9. Vo lar . . . gcluar, 'He blushed up to the ends of his ears': 'to the roots of his hair' is the English phrase.
109. vo bánuig aip, 'he grew pale.'
120. tugad an táin rin, 'that Táin was taken': táin bó vo éabairc was the expression for carrying off a cattle-spoil.
125. ríuicad céao, 'the district': ríuicad or ríuicá céao = a hundred or cantred; so-called because it is the thirtieth part of the fifth (cúigeat) of Ireland.
132. ve gearaid, 'as bonds,' as an obligation: gear = *tabu*.
165. noulaig = O. Ir. *Nollaic* = Latin *Natalicia*: imro = Latin *Initium*, i.e., the beginning (of Lent).
190. O'a méro—ipead ba luá, 'The more—the less.'

XXVI.

THE DEPARTURE OF THE COLLEGE OF BARDS.

4. oclán bpóin, 'an overwhelming sorrow' (lit. 'a groaning of sorrow').
11. cao . . . pán, 'what it was to be wandering.'
13. tul éun bócaip, 'take to the road.'
23. bíod . . . ann, 'Although we are very numerous.'
30. bpiro mán-fáit, 'Brigid of the big appetite.'
32. 'gá éapaó linn, 'reproaching us with it.'
43. céao puo; note *not* an céao puo; the def. art. is omitted, the phrase introduced by the particle ná being considered definite enough.
64. fearc aige; the aige implies that M. was secretly angry with them, had angry feelings in store; aip would mean that he had a fit of anger on him just then.
92. ríeo bail, 'direction.'
108. ní . . . rin, 'That would be but a begging benefit.'

111. **ἑλλανταὶ** : many collective nouns are formed by means of the termination -**ταὶ** (lit. 'running,' 'course'); e.g. **μαχαταὶ**, **πιοῦταὶ**, **εἰσπταὶ**. It spread from words like **εἰσπταὶ** (a course or stud of horses) and **ἰσηπταὶ** (the course of summer).
115. **οἷα**, cannot be rendered into English; it corresponds to the Latin "dative of disadvantage." It leaves traces in Irish-English, as when a man says, "My cow died
" on me."
117. **νὺν** **λεγεῖται** **αὖτις**, 'There is no help for it.'
122. **ἀρπυριακὴ**, "musical performance" (on wind instruments); **αὖτις**-**φθόγγος** = **αὖτις** **φθόγγος**, 'I blow upon.'
126. **ἀπὸ** **τῆς** **ἐναντίας**, 'but the opposite.'
130. **ὁ** **νῦν**-**αὖτις** **ἄνθρωπος**, 'the young people'; this word, which is also masc. in O. Ir., is, apparently, quite distinct from **αὖτις** (**αὖτις**), 'age,' which was neuter.
149. The verse is in *Deibhidhe* metre, but not a good specimen, since it does not fulfil all the requirements. **ἑπταπλάσιον** = 1 *pl.*; **βεβηκασμένον** = old *acc.* case of **βεβηκασμένος**; **ἵππος** = **ἵππος**.
151. **ἀντί**: the old form of the 1st *pl.*; **ἀντί** is a later formation.
165. **ἵνα** **ὁ** **καὶ** **ἔσται** **ἡ** **ὑμῶν** **ἡ** **ὁδὸς**, amounts to 'I wish you a safe journey'; French '*bon voyage!*'
166. **ἡ** **ὑμῶν** **ἡ** **ὁδὸς**, more emphatic than **ἡ** **ὁδὸς** **ὑμῶν**, 'a fond farewell to you.'
180. **οὐ** . . . **καλὸν**, 'it is not a good thing for it.'
188. **οὐ** = **οὐκ**.
195. **κατα** . . . **ὑμῶν**, 'the dogs will be set on you.'
212. **ὁ** **καὶ** **ἔσται** **ἡ** **ὁδὸς**, 'trying to.'
216. **ὁ** **καὶ** **ἔσται** . . . **ὁ** **καὶ** **ἔσται**, 'getting into a tangle.'
226. **ὁ** **καὶ** **ἔσται** **ἡ** **ὁδὸς** **ὑμῶν**, 'they gave it up.'
231. **ὁ** **καὶ** **ἔσται**, 'nonsensical drivel.'
233. **ὁ** . . . **καὶ**, 'they were in a nice fix.'

XXVII.

A KISS ON A LEPER'S MOUTH.

- 4-5. **ὁ** **καὶ** **ἔσται** . . . **καὶ**, 'in the humour to ask for advice nor in the humour to give advice.'
24. **ἀρπυριακὴ**, 'outrageously absurd.'
25. **ὁ** . . . **καὶ**, 'Matters are in a miserable way with you.'
41. **καὶ** **ὁ** **καὶ** **ἔσται**, 'on your behalf,' instead of you: i.e., he would recite a poem of his own composition as though it were theirs.
43. **ὁ** **καὶ** **ἔσται** **ἡ** **ὁδὸς** ! 'You could do no such thing !'; 'What a chance you would have of doing that !'; lit. 'It would not be a matter for you'.

45. b féioirp . . . opair-pe, 'Perhaps it was a good thing for you.'
60. a bérò uair, 'will you require.'
66. lúge, 'oath'; no connexion with lúgim, 'I lie,' which might more correctly be spelled laigim.
67. túsaoirp . . . leaoirp, 'They all swore.'
68. ad go, 'provided that.'
- 81-2. cuineaoirp rúile rúar, 'they struck,' rebelled; (lit. 'put up a sulk').
99. mo . . . clám, 'a leper like me': *not* clám o.m' l., because leitéio refers to an individual; but one may say clám oem' póro, because póro refers to a class.
130. bar-óran, 'knocker' (lit. 'hand-club'): in olden times the knocker was a club which hung on a peg beside the door, and the visitor took it from its peg to use it.
132. Cé h-ao ríbre, *pl.* of Cé h-é tura.
144. tá ceana, 'Yes we have.'
147. ní . . . opc-ra, 'You don't look a very prepossessing reciter.'
151. uaoirp agus boctaineact, 'chagrin and vexation': ceann fé, 'humiliation.'
153. brút éuge, 'suppress,' 'swallow.'
169. fearteamail, 'tastefully arranged.'
179. am briatar, ríal, 'Upon my word you will not.'
181. ní fíor, 'There is no knowing,' 'One never knows.'
189. as brút . . . opair, 'forcing myself on you or encroaching on you.'
- 192-3. beal . . . amat, 'out the harbour's mouth.'
195. rúirp, *f.*, helm; rudder: from Icelandic *tyri*.
199. manainn, 'of the Isle of Man'; Oileán Manainn, or as the Manxmen call it, 'Ellán Vannin.'
201. cuirp . . . lúige, 'the prow of the ship' (lit. 'the front beak').
207. i n-agar, 'to match.'
209. Saib, 'Recite.'
235. agus breall opair, 'in disgrace.'

XXVIII.

ST. CAILLIN.

4. banliar, the earliest mention of a lady-doctor.
11. bí . . . pótham-ra, 'You behaved in a churlish manner towards me.'
17. mapá . . . lib, 'but for my coming with you.'
- 28-9. pé . . . é, 'whether S. likes it or not.'
30. o a éagmuir rin, 'besides,' apart from that.
35. a . . . o íb, 'unknown to them.'

38. *fiompáoin fáilte*, 'a hearty welcome' (lit. 'a truly beautiful welcome'). *Caoin* is used as a substantive. *fáilte* in the older language meant 'joy'; so that *tá f. roimhat* meant 'There is joy before you,' i.e., at your coming.
43. *Tá . . . reo*, 'We are in a position to-night, as a College of Bards, in which we have never been before.'
- 52-3. *go . . . opa.b*, 'that I would give you this entertainment.'
- 68-9. *deánfaid . . . gnó*, 'that much money will suffice for you.'
72. *'n-ar . . . o'fáigil*, 'in which you will be most likely to get an account of the T.'
- 96-7. *ná . . . o'fáigil*, 'that you have not chance of getting' (lit. 'there is not getting hold of it at you').
104. *readar . . . acu*, 'any more than they had': *read* corresponds to Lat. *secus*.
116. *agus . . . acu*, 'when they had not got the T.' There is really no English phrase which can render the exact force of this *agus*.
118. *oúrlar 5*, 'the Durlas of G.': the 5. is not aspirated, although the initial consonant of a proper name in the gen. is aspirated as a rule in Mod. Ir. As aspiration depends on the preceding word ending originally in a vowel, it is not invariable in the older language.
- 121-2. *ar . . . éúda*, 'on the following morning.'
125. *ve n. ná o'u.*; *ná* not *nó*, because the sense negatives both *n* and *u*.
129. *o'á fíor: a* is the proleptic poss. pron. introducing the phrase *cao . . . deanam*.
132. *o'á olcar é*, 'bad as he was'; *o'á 5. é*, 'ugly as he was.'
- 138-9. *as deanam opta*, 'coming towards them.'
145. *opitáir*: the historical and etymological spelling is *oeapbriacáir* = *oeapb-briacáir* = true-brother (*briacáir* alone having come to mean 'a friar'); but it is nowhere so pronounced in the spoken language. In Munster it is *opitáir*, in Connacht *opitáir*, in Ulster *oeapáir*.
158. *as long an rgeil*, 'to look for the story'; *ap l. 7pl.*, 'on the track of the story,' i.e., actually engaged in the search.

XXIX.

THE FEIGNED LEPER.

11. *asá*: when the prep. and poss. pron. are run together into one word the *a* is lengthened, as in *o'a*.
18. *ap é. gneannmar*, 'in a curious way.'
21. *failede*: *failede* has two forms for comparative; *failege* and *failede*.

25. $\sigma\mu\omicron\sigma\alpha\sigma$, 'a creepy feeling,' a tingling of the nerves.
29. $\rho\acute{\upsilon}\lambda$, g. pl. of $\rho\acute{\upsilon}\lambda$.
54. $\xi\epsilon\iota\delta\iota\mu$. . . $\rho\acute{\epsilon}\iota\mu$, 'I smell it even now': $\beta\alpha\lambda\upsilon\epsilon$ σ' $\rho\acute{\alpha}\gamma\alpha\iota$, is the phrase for 'to smell': 'smell that I' = $\rho\acute{\alpha}\gamma$ (or $\kappa\upsilon\mu$) Δ $\beta\alpha\lambda\upsilon\epsilon$ $\rho\acute{\iota}\mu$.
57. $\beta\epsilon\rho\acute{o}$. . . $\lambda\acute{\alpha}\iota\tau\epsilon\alpha\delta$, 'I will come back to you immediately.'
61. $\rho\acute{\iota}\upsilon\sigma$. . . $\lambda\omicron\delta\alpha\rho$, lit. 'behold (coming) towards them out of the house—the leper': the order of words is deliberate and leads up to the climax. $\rho\acute{\iota}\upsilon\sigma$ is short for $\alpha\gamma$ $\rho\acute{\iota}\upsilon\sigma$ = Mid. Ir. *ac-sút*! 'see yonder!'
- 62-3. $\iota\omicron\alpha\sigma\sigma$. . . $\delta\acute{\upsilon}\lambda$, 'backwards.'
66. $\lambda\epsilon\omicron\varsigma$ $\sigma\acute{o}$ $\rho\acute{\epsilon}\iota\mu$, 'let him alone': emphasis falls on $\sigma\acute{o}$.
75. $\beta\iota\rho\acute{\epsilon}\alpha\sigma$, from *biretta*.
- 76-7. δ' $\rho\acute{\iota}\mu\acute{\epsilon}$. . . $\alpha\mu\alpha\delta$, 'there they had St. C., as large as life, opposite them!'
84. $\iota\tau$ $\mu\acute{\epsilon}$ $\epsilon\alpha\alpha\alpha$, 'It certainly was I.'
- 85-6. $\eta\alpha\rho$. . . $\sigma\acute{\upsilon}\eta\eta\eta$, 'that you did not make yourself known to us.'
88. Δ η . $\sigma\epsilon$ $\delta\iota\alpha\lambda\lambda$. $\eta\eta$, 'better sense than you had'; (lit. 'a different kind of sense as compared with what you had').
95. $\sigma\acute{o}$ 'n ϵ .— $\sigma\acute{o}$ ϕ ., note that the prep. must be repeated.
100. 'n- Δ λ . $\sigma\acute{\alpha}\rho\iota\mu\iota\upsilon\delta$, 'a real leper.'
- 101-2. $\eta\iota\omicron\rho$. . . $\alpha\gamma\alpha\tau$, 'you had deserved no less than that very thing,' i.e., you fully deserved that result.
103. $\epsilon\alpha\sigma\tau$ $\rho\epsilon\alpha\gamma\alpha\iota$, beggars used to smear rye dough on their skins to simulate leprosy and so appeal to people's charity, as their modern brethren in some countries paint sores on themselves.
109. $\epsilon\alpha\pi$ $\epsilon\alpha\sigma\tau$ = $\epsilon\alpha$ $\Delta\rho$ $\Delta\beta$ ϵ ., 'where it is right'; $\epsilon\alpha\pi$ $\epsilon\alpha\sigma\tau$ = $\epsilon\alpha$ $\Delta\rho$ $\beta\upsilon\theta$ ϵ ., 'where it would be right.'
- 111-2. $\eta\acute{\iota}$ ' λ . . . $\Delta\rho$, 'it is not at all possible for us to.'
118. 'n $\acute{\alpha}$ 'than,' = $\iota\omicron\eta\acute{\alpha}$ = $\iota\omicron\eta\alpha\tau$ = \acute{O} . Ir. *indaas*, where *daas* = *laas*, the relative form of $\epsilon\acute{\alpha}$, and means 'than which is.'
123. $\eta\acute{\iota}$. . . $\sigma\upsilon\eta\tau$, 'We do not grudge you,' We have no objection to your asking.
131. $\Delta\epsilon$ $\epsilon\omicron\eta\mu$ $\beta\epsilon\alpha\varsigma$, 'either,' lit. 'but as little.'
133. $\lambda\epsilon$ $\lambda\acute{\alpha}\eta$ - $\sigma\omicron\iota\lambda$, 'most willingly.'
- 147-8. $\mu\upsilon\pi\alpha\delta$. . . $\mu\iota\alpha\mu$, 'if we never were before.'
148. $\eta\acute{\iota}$ $\rho\epsilon\omicron\upsilon\eta\mu$: older $\eta\acute{\iota}$ η - $\epsilon\omicron\upsilon\eta\mu$, where $\epsilon\omicron\upsilon\eta\mu$ = *thiz*, pres. auton. of *thaim*, 'I obtain, am able': $\eta\acute{\iota}$ ρ . σ . = lit. 'It is not obtainable by us.' The use of ρ . with $\iota\tau$ is later, and is due to the fact that ρ . came to be regarded as a noun or adj. In parts of Ireland people say $\iota\tau$ $\epsilon\acute{\iota}\varsigma$ $\lambda\iota\omicron\mu$ as the opposite of $\eta\acute{\iota}$ $\epsilon\acute{\iota}\varsigma$ $\lambda\iota\omicron\mu$.
154. $\sigma\omicron\iota\tau\varsigma$. . . $\sigma\upsilon\pi\alpha\delta$, 'on account of the bonds being on you': ϵ is a substantive, and the phrase really is 'the cause (is the fact that) the bonds,' etc.
158. $\sigma\acute{o}\iota\epsilon$ $\alpha\gamma\upsilon\rho$ $\alpha\eta\sigma\acute{o}\iota\epsilon$, 'likely and unlikely (places)'

- 161-2. má tagann féin, 'even if it should come.' In speaking 'broken English' people render it, 'if it comes *insei*.' (i.e., itself).

XXX.

"MAKING FUN OF US YOU ARE."

11. an é. rin, 'that speech,' those words. Siúo . . . 120, 'off they went.'
35. go móp móp, 'especially.'
- 37-8. a éur . . . opéa, 'to impress upon them,' convince them.
- 51-2. ar an no. . . ar é, note the repeated prep.
92. táinig = tángair: in Munster the g is aspirated with the result that the vowel of that syllable is lengthened. Cf. inéan (pron. inian), feaógail (feaoaóil), (aongur) (aonuior).
100. ní f. leat, 'you are determined'; ní f. uisc, 'you must.'
105. i n-ar n-a, 'as fools.'
106. amuic ná i mb., 'at home or abroad.'
119. cuirfeadh . . . neamhú, 'ye would have annihilated his character for generosity.'
120. ba . . . agair, 'It was a villainous attempt on your part.'
121. agur . . . , oaoib, 'notwithstanding all the benefit he was conferring on you.'
- 130-1. níor . . . ámhac, 'You were not to be thanked for that, however.'
- 127-8. cor ra tpaogal, 'a turn in the world,' a revolution in the ordinary course of things.
140. oap leo féin, 'in their own estimation.'
- 143-4. ní . . . lib, 'I cannot have patience with you.'
- 153-4. ní'l . . . anoir, 'There is no other way for you out of the fix you are in now.'

XXXI.

THE FASTING OF THE COLLEGE OF BARDS.

5. i paéairib, 'ready to.'
12. éug agair ap, 'turned on.'
14. Cao . . . uisc, 'What did you mean by'; It was an outrageous thing for you to do.
26. 'gá éapad liom-ra, 'reproaching me with the fact.'
35. ír . . . ran, 'It is he himself who knows that best,' he is the best judge of that matter.'
45. cúir leir, 'a reason for it.'

58-9.

"The hardest hold
May God loosen it!"

63. *cuḡadap*, 'they spent.'

80. *leanamaint ap, 7pl*, means to continue with the *policy* of fasting, etc.; *leanmairt ve* = to continue at the *action* of fasting, etc. *lean ve rin* can only be said to someone actually engaged in some action: the bards just then were assembled listening to the speaker.

92. *an . . . rḡeíl*, lit. 'that much of the story'; the English expression would be "that whole business."

110. *an maite linne*, 'for our good.'113-4. *céimeanna cruada*, 'hard passes'; acute difficulties.124. *i no. na o.*, 'at the end of the transaction'; in the end.147. *apió rior*, 'down through it,' without omitting a word.

VOCABULARY

NOTE.—In a few cases alternate forms and spellings are added in round brackets.

ábainn, *f.*, a river.
 ábalta, *able*.
 ábarta, *said; repeated*.
 ábrao (i bpaó), *long; for a long time or space*.
 ábráim, *dep. form of ábreim, I say*.
 ácmairéad (áccomairéad), *f.*, nearness.
 ácpaon, *m.*, entanglement.
 ádbar, *m.*, material; reason.
 ádmao, *m.*, wood.
 áomáil, *v.n.*, acknowledging.
 áothuigim, *I confess; admit*.
 áópáim, *I adore*.
 ágaró, *f.*, the face. i n-a., against, opposite.
 ágaire, *f.*, revenge; arraignment.
 áibí, *ripe; lively*.
 áice, *f.*, proximity. i n-a., near.
 áipéiread, *absurd; outrageously comical*.
 áigne, *m.*, mind.
 áigneas, *m.*, disputation; argument.
 áil, *f.*, pleasure; wish. ir á. liom, *I desire*.
 áithéoin, *f.*, unwillingness i n-a., in spite of.
 áimpeiré (áimpeiré), *f.*, entanglement.
 áimpeim, *I aim at; succeed in hitting*.
 áimrip, *f.*, time.
 áinbfiar, *m.*, ignorance.
 áinbfiarad, *ignorant*.
 áineir, *wretched*.
 áinim *m. and f.*, a name.

áipe, *f.*, care; attention.
 áipeadar, *m.*, care; attention.
 áipeácaint, *v.n.*, hearing; perceiving.
 áirgeas, *m.*, money.
 áirigim, *I hear; perceive*.
 áirigíte, *certain; particular*.
 áirib, *interj.*, really!
 áir, *f.*, back. tar n-a., back again.
 áirceas, *m.*, a journey. i n-a., in vain.
 áit, *f.*, a place.
 áiteam, *v.n.*, disputing.
 áitne, *v.n.*, recognizing.
 áitne, *f.*, acquaintance; knowledge.
 áitnigim, *I recognize*.
 áitnim, *v.*, áitnigim.
 áitneadar, *m.*, regret; compunction.
 áil, *m.*, brood; the young of any animal.
 áluinn, *beautiful*. go h-a., perfectly well.
 álltaad, *f.*, amazement.
 állur, *m.*, sweet.
 ámaoán, *m.*, a fool.
 ámhán, *only*.
 ámhcapad, *f.*, barking.
 ámhpar, *m.*, doubt; suspicion.
 áh and ámhéad, *conj.*, however.
 ámuiré (ámuiré), *outside; abroad* (lit. 'in the plain').
 ándápoe, *up; on high*.
 ánáil, *f.*, the breath.
 ánam, *m.*, soul; life.
 áncáipe, *f.*, an anchor.
 ánoide, *f.*, improbability.

annam, seldom; rare (Mid. I., *andam*=lit. 'undomesticated').

anonn, over; across.

ánpaó, *m.*, a poet of the next grade to that of ollamh.

aoi ann, delightful.

aoibneaf, *m.*, delight; enjoyment.

aoimfeáct (lit. 'one time'). *i n. a.*, at once; together; simultaneously.

aoimne, anyone. **gáó a.**, everyone.

aoim-tígear, *m.*, living in the same house.

aoip, *f.*, satire; lampoon.

aoipao, *v.n.*, satirising.

aoipoe, *f.*, height: also *compar.* of **ápo**.

aoipar, *m.*, singleness (lit. 'one-man,' *aoip-feap*).

aoi, *m.*, people; folk.

apán, *m.*, bread.

apbar, *m.*, corn.

ápo, high: also *n. m.*, a height; protuberance.

ápo-tion, *m.*, great regard.

ápo-pí, *m.*, a high king; over-king.

ápéac, *m.*, a vessel.

ap, *a'*, from; out of.

apadón (*admirán*), *m.*, reproach; reproof.

ápuigim (*admirigim*), I change.

ácar, *m.*, gladness.

bac, *m.*, an impediment; hindrance.

bacairge, *f.*, lameness; halting rhythm.

bacaim, I hinder; mind; take notice of.

baélae, *m.*, a boor; tramp: one who carries a *baéall* (staff); as *adj.* beggarly.

bail, *f.*, luck; prosperity.

bailc, strong.

baile, *m.*, a town; home. *i mb.*, at home.

ball, *m.*, limit; spot; place. *ap b.*, after a while; by and by.

baluic (*boluic*), *m.*, an odour; smell.

bánas, *v.n.*, growing pale.

bantlaig, *f.*, a female physician.

baot, vain; silly.

bápp, *m.*, a top. *oe b.*, as a result of; *cap b.*, exceedingly.

bápcan, *m.*, a mishap; accident.

bár, *m.*, death.

bar-épann, *m.*, a door-knocker.

beac, *f.*, a bee.

béal, *m.*, a mouth.

beam, *i pl. ful.* of *cáim*.

beann, *f.*, heed; regard.

beannaéct, *f.*, a blessing.

beannuigim, I bless. *b. oo*, I greet; salute.

beapa, *g. sg.* of *biop*, *g.v.*

béapra, *m.*, a verse; stanza.

beapt, *f.*, an act; deed.

beapcuigim, I meditate; propose to do.

béapac, mannerly; well-bred.

beata, *f.*, *ds.* *beataic*, life. *'n. a.* *b.*, alive (lit. 'in his life').

béile, *m.*, a meal.

beint, *f.*, a couple; pair.

beiríbeac, *m.*, an animal.

beo, living; alive.

biac, *m.*, food.

binn, melodious.

binneaf, *m.*, melody.

biop, *m.*, a spit; skewer.

bipéao, *m.*, a hat; head dress.

bícin, *tré b.*, by means of.

blapta, tasty; go *b.*, tastefully; (of music), harmoniously.

bliaóaim, *f.*, a year.

blon g., *f.*, lard.

blúipe, *m.*, a bit; morsel.

bó, *f.*, a cow.

boet, poor.

boetaineac, *f.*, poverty.

bópo, *ap b.*, on board (ship).

bočan, *m.*, a hut.

bócar, *m.*, a road.

bpaóán, *m.*, a salmon.

bpaigineaf, *m.*, captivity; imprisonment.

bpaon, *m.*, a drop.

bpat, *m.*, a cloak.
 bpat, go b., ever (lit. 'until judgment').
 bpat, *v.n.*, spying; estimating: with ap, expecting; depending on.
 bpácap, *m.*, a brother (archaic); in Mod. lang. a friar.
 bpéag, a lie.
 bpéag (bpeagda = Bregian, i.e., royal; splendid). fine.
 bpeagac, spurious; fictitious.
 bpeall, *m.*, a blemish; blundering stupidly. tá b. opt, you have made an ass of yourself.
 bpeir, *f.*, increase; addition. b. agur, more than.
 bpeir, *f.*, power; opportunity (with ap); judgment; sentence.
 bpeiteamtar, *m.*, judgment.
 bpeoirce, sick.
 bpeoirceact, *f.*, sickness.
 bpaicap, *f.*, word. am b., upon my word.
 bpiš, *f.*, strength; efficacy; meaning. o'á b. rin, on that account.
 bpišmap, vigorous; powerful.
 bpiread, *v.n.*, breaking.
 bprob, *pl.* bprobnača, *m.*, a rush; straw.
 bpollac, *m.*, the breast; bosom.
 bpón, *m.*, grief; sorrow.
 bpónac, sorrowful.
 bpuac, *m.*, a brink.
 bpuigean (bpuidean), *f.*, a mansion; residence.
 bpuigean, *f.*, a quarrel; fight.
 bpuic, *v.n.*, crushing; pressing.
 buacáill, *m.*, a boy.
 buadactaint, *v.n.*, winning.
 buadapta, troubled.
 buaidim (ap), I surpass; gain victory over.
 buaidpé, *g.* buadapta, *f.*, trouble; grief.
 buaidpead, *m.*, trouble.
 buailim, I strike. b. um, I meet.
 bualac, *v.n.*, striking.
 buideac, thankful.

buideacap, *m.*, thankfulness; gratitude.
 buidean, *f.*, a company; troop.
 buile, *f.*, madness. ap b. mad.
 buille, *m.*, a blow.
 búipeact, *f.*, a roaring; bellowing.
 bun, *m.*, a foundation. b. leir, the cause of it.
 búntairce, *f.*, advantage.
 bunúr (bunadap), *m.*, origin; force; substance.
 Cabail, *f.*, the body; trunk.
 cáil, *f.*, fame; reputation.
 cailín, *m.*, a girl.
 cailleamaint, *v.n.*, losing.
 caillim, I lose. c. ap, I fail.
 cailte, lost; abandoned; vile.
 cáinead, *v.n.*, dispraising.
 caint, *f.*, speech.
 caiteam, *v.n.*, consuming. c. amipe, pastime; amusement. i gc., during.
 caitim, I throw; I must: *ful. auton.* caiteap.
 caitin (cačain), accented on second syllable, probably = *cachuin*. Cf. Mid. Ir. *cuin*, when.
 calad-popt, *m.*, a harbour.
 glacaim c., I land.
 camaim, I bend; make crooked.
 cancap, *m.*, vexation.
 cantain, *f.*, singing; chanting.
 caod, blind (originally 'blind of one eye').
 caorpa (caopa), *f.*, a sheep.
 caogao, fifty.
 caoluğad, *v.n.*, narrowing; making thin.
 caon, *f.*, a firebrand; thunderbolt. c. iapainn, a red-hot mass of iron.
 capapad, *m.*, friendship.
 capraig, *f.*, a rock.
 captanac, friendly; kind.
 cáp, *m.*, a case; state of affairs.
 capactac, *m.* and *f.*, a cough: *v.n.*, coughing.

capaim, I turn. c. le, I meet.
 cap-fiaclad, with curved tusks.
 cat, *m.*, a battle.
 cafaoir, *f.*, a chair.
 cafuḡad, *m.*, regret; contrition.
 ceao, *m.*, permission.
 céana, same.
 ceangailte, bound.
 ceann, *m.*, head; one.
 ceapaim, I think; intend.
 ceapáide (ceapugáide), intended.
 ceapb éluarad, jagged-eared.
 ceapóda (pron. ceapda), *f.*, a
 forge, (lit. 'trade-house,' O. Ir.,
cerdā-chae).
 ceapc, right.
 ceapcáinnad, *m.*, a questioner.
 céile, *m.*, a companion. a é.,
 one another; each other.
 ceileabrad, *v.n.*, warbling; sing-
 ing.
 céille, *g. sg.* of ciall, sense.
 céim, *m.* and *f.*, a step; pass.
 céipo, *f.*, art; trade.
 ceipt, *f.*, a question; uneasiness
 of mind.
 ceiptigim, I question.
 ceo, *m.*, mist; gloom.
 ceol, *m.*, music.
 ceolmar, musical.
 ciall, *f.*, sense.
 éim, I see.
 eimeáasaim, I keep.
 éimilt, *v.n.*, rubbing. c. baire,
 stroking; cajoling.
 éiontad, guilty.
 eipce, *g. sg.* of ceapc, a hen.
 eipce, *compar.* of ceapc, right.
 eipcéim (ceipcéim), *f.*, a step;
 footstep.
 éigin, quiet; silent.
 eimhar, *m.*, and eimhar, *f.*, an
 edge; border.
 clárúe, *m.*, a ditch.
 clath, *m.*, a leper.
 clann, *f.*, children.
 cleap, *m.*, a trick; feat.
 cleapad, the bones of the
 thorax.
 cléib, *g. sg.* of cliab, chest

cléip, *d. sg.* of cliap, used as
nom.
 cliab, *m.*, the chest.
 cliab-leatan, broad-chested.
 cliap, *f.*, company (of bards).
 cliapáirdeact, *f.*, minstrelsy;
 singing.
 clóc, *f.*, a stone. c. faobair, a
 whetstone.
 clóca, *m.*, a cloak; mantle.
 cloice, *g. sg.* of clóc.
 clú, *m.* and *f.*, reputation; re-
 nown.
 cnám, *m.*, a bone.
 cneaoad, *v.n.*, grunting.
 cneapda, gentle; pleasing.
 cnó, *m.* and *f.*, a nut.
 cnoc, *m.*, a hill; lump.
 coéall, *m.*, hood; hair of the
 head.
 cooa, *g. sg.* of curo.
 coolaó (*gen.* coolaíca), *m.*, sleep.
 cogaint, *v.n.*, chewing.
 cogán, *m.*, a whisper: used as
imper.
 coiríe (lit. 'until night'), *adv.*,
with neg., never.
 coill, *f.*, a wood.
 coin, *d. sg.*, of cú, a hound.
 coingoll, *m.*, a condition; stipu-
 lation.
 coinne, *f.*, a meeting; appoint-
 ment; expectation. i gcoin-
 nib (*d. pl.*), against.
 cóip, right; proper.
 cóip, *f.*, proper provision; main-
 tenance. i gc., in preparation
 for; for.
 coir, *d. sg.* of cor, a foot; used
 as *prep.*, beside; close by.
 coirgim, I prevent; hinder.
 coiríann (coiríenn), general;
 common; usual.
 col, *m.*, impediment; prohibi-
 tion; infraction.
 cómaét, *f.*, power.
 cómaétraé, powerful.
 cómar, *f.*, presence. ór c., in
 presence of.
 comairce, *f.*, protection.

cómhainle, *f.*, advice.
 cómhara, *f.*, a neighbour (lit. 'one whose doorpost (upra) adjoins ours').
 cómhgar, *m.*, nearness; proximity.
 cómhgar, *m.*, relationship.
 cómlionadó, *v.n.*, fulfilling.
 cómnúide, *v.n.*, living; dwelling.
 i gc., constantly; always.
 cómnúidim, I dwell.
 compórsamail, comfortable.
 cómpa, *f.*, a coffin; chest.
 congnam (pron. cúnám), *gen.*
 congnata, *m.*, help (lit. 'co-operation,' con + gníomh).
 contabairt, *f.*, danger; risk.
 cor, *m.*, a turn; movement. i n áon é., at all.
 corp, *m.*, a body; corpse.
 cùrr, *f.*, prow or stern of a ship (defined by addition of corais or corpiú).
 coruigim, I shy; move.
 córuigadó, *v.n.*, arranging.
 coraint, *v.n.*, defending.
 coróar, *m.*, expense.
 coróarsamail, expensive.
 corú, *m.*, a stop; check.
 cótuigadó, *v.n.*, feeding; supporting.
 cótuigim, I feed; support.
 cráide, tormented. cruas é., a terrible pity.
 cráin, *f.*, female of some animals; e. huice, a sow.
 crann, *m.*, a tree; mast.
 craob, *f.*, a branch. an é., the palm of victory.
 cré, *f.*, earth; clay.
 creas, *f.*, ruin.
 creasra, ruined.
 creasán, *m.*, a shake; trembling.
 creveam, *m.*, belief; religion. an c., the Faith, i.e., Christianity.
 creveamhaist, *f.*, credit.
 creveamhnaí, respectable; worthy of credit.
 creiom, I believe.
 crú, *v.n.*, shaking; trembling.

croiceann, *m.*, a skin.
 croíde, *m.*, heart: c.-bairte, heart-broken.
 cromaim, I stoop. c. ar, I begin.
 cróán, *m.*, humming; crooning; lilting.
 crónanac, making a purring sound.
 crónánúide, *m.*, a 'cronauner'; crooner; lilter.
 crón-fúileac, having dark-green eyes.
 cruas, *f.*, a heap; stack; rick.
 cruas éar, *m.*, difficulty; hard plight.
 cruasóran, *m.*, distress; hardship.
 cruasó, hard.
 cruinnighe, collected.
 cruinnigadó, *m.*, a gathering: *v.n.*, collecting.
 cruít, *f.*, a harp.
 cruítíre, *m.*, a harper.
 cruítíreac, *f.*, harping.
 cruíteasac, *f.*, corn; wheat.
 cruitigim, I create; prove.
 cú (*gen.* con, *dat.* coin), *f.*, a hound.
 cuac, *f.*, a cuckoo.
 cuair, 3 *sg.* past of téigim, I go.
 cuairt, *f.*, a visit; tour.
 cuaisac, *f.*, a company; band of followers.
 cuapóac, *v.n.*, searching.
 cuapouighe, searched.
 cuibe, proper; fitting.
 cuio, *f.*, a share; portion.
 cuioasra, *f.*, a company.
 cuimh, *f.*, a thing remembered. i c. liom, I remember.
 cuimneam, *v.n.*, remembering; thinking of.
 cuimnigim, I remember; think of.
 cuipead, *m.*, an invitation.
 cuirim, I put; send.
 cuirpm, *f.*, ale (archaic).
 cúir, *f.*, a cause; reason.
 cúiteam, *v.n.*, requiting; balancing. ag cup agus ag c., debating; considering the pro's and con's.

cúicigim, I requite.

cúl, *m.*, back. cup ar gc.,
abolish.

cuma, equal; all the same.

cuma, *f.*, form; shape; state.

cumar, *m.*, power.

cun, to (govs. *gen.*).

cúpla, *m.*, a couple; pair.

cúpra, *m.*, a course; event.

Dačao (= dá ficeao = fíctio),
forty.

daingean, firm.

daire, *f.*, an oak.

dáirírib, in earnest.

dalca, *m.*, a foster-child.

dán, *m.*, art; profession; song.

daonnairde, human: *as noun*, a
human being.

dač, *m.*, a colour.

dačamail, handsome.

dačpáin, *m.*, appearance.

dačpáingteac, likely; to all
appearances.

dačair, difficult.

dačair, 3rd *sg. past dep.* of
dačaim, I go.

dačgumta, well-shaped.

dačtabarča ruar, well brought
up.

dačaim (dačaim), I make; do.

dač, fé no., *defect. verb.* caused.

dačpa, tugaim fé no. I notice.

dačg-larab, *m.*, red-hot condi-
tion.

dačmha (dačmha), *m.*, forget-
fulness; mistake.

dač, nice.

dačdaac, late; last.

dačme, *f.*, certainty.

dač, fé ó., towards.

dačme, *f.*, vehemence.

dačpac, *m.*, an end. fé ó., at
last.

dačpacac, late, last.

dačpa, *f.*, charity (= dá + fepc,
love of God).

dačaim, I say: *past*, dačair.

dačpáacac, witty, ready witted

dačpáacac, *f.*, ready wit

dačpáacac, *v. n.*, improving; orna-
menting.

dačpáacac, *m.*, ten persons.

dač, *f.*, an end. go ó., for ever;
with *neg.*, never.

dač, *f.*, *gs.* dač, a drink.

dač, *m.*, a tear.

dačpáac, *m.*, a wanderer

dač, 1 no., after.

dač, pious.

dač, vehement; earnest.

dačpáin, I banish; exile.

dačpáin, *m.*, utmost endeavour.

dačpáin, industrious; diligent.

dačpáin, *v. n.*, revenging.

dačpáin, *m.*, vengeance; re-
venge.

dačpáin, *f.*, harm; injury.

dačpáin, I pay; requite. (ar,
for.)

dačpáin-rúac, *m.*, a rabble.

dačpáin, exact; exactly.

dačpáin, I attack; begin

dačpáin, legal; permissible.

dačpáin, *f.*, a law.

dačpáin, *m.*, an otter.

dačpáin, likely; probable.

dačpáin, *v.* dačpáin.

dačpáin (dačpáin), *m.*, churlish-
ness.

dačpáin, *f.*, hope; conjecture. dač
no., of course; no doubt.

dačpáin, deep.

dačpáin, *f.*, bad weather.

dačpáin, *m.*, a door-keeper.

dačpáin, *m.*, sufficiency; enough.

dačpáin, *m.*, world.

dačpáin, wretched.

dačpáin, *m.*, mischief.

dačpáin, *m.*, a door.

dačpáin, dark; obscure.

dačpáin, *m.*, a humming.

dačpáin (dačpáin), *m.*, a
brother.

dačpáin, *adj. pres.*, bad.

dačpáin, *m.*, toil; trouble. a lán
dačpáin, a lot of trouble from
him.

dačpáin, *f.*, a present; reward.

dačpáin, *m.*, duty.

oíon, *f.*, a poem ; song
 oíba, *v.m.*, darkening.
 oíbalta, double
 oíal, *f.*, a liking
 oíne, *m.*, a person. *an o.*, each.
 oí, *v.m.*, going.
 oíaim, I shut.
 oí áir, *m.*, fortified dwelling ;
 castle.
 oí, *f.*, dull ; stupid.
 oíslar, *m.*, a strong fort ;
 stronghold : name of town,
 Thurles
 oísta, *f.*, a district ; native
 place.
 éad, *m.*, an exploit ; a great
 number.
 ead, *m.*, origin *neut. pron.* O. Ir.
ed corr. to Lat. *id*, it. *if e.*,
 it is it ; yes. *ni h-e.*, it is not
 it ; no. *maí ó'e.* = *maí buí*
 ead, as though it were it ; "by
 the way" (ironically).
 éad, *m.*, a cloth.
 éadan, *m.*, face ; forehead.
 éagal, timid. *if éagal* *liom*, I
 am afraid.
 éagail, *f.*, injustice.
 éagair, *m.*, malady ; fever.
 eagla, *m.*, fear.
 eagair, *f.*, want, lack.
 éagramla, strange ; extraordi-
 nary.
 eolá, *f.*, *gen.* -an, art ; pro-
 fession.
 eolabanta, ingenious.
 eon, *m.*, bird.
 earga (*eargair*), quick ; swift.
 (*lit.* unwearied, e-rgá).
 eiríam, *m.*, lack. *in e.*, lacking.
 eiríad, *f.*, disrespect.
 eiríalláir, senseless.
 eiríar, *f.*, necessity ; force.
 eiríar, *m.*, a poet ; sage.
 éirí, *f.*, collect., poets.
 eiríall (*eiríall*), *m.*, a tail
 éirí, *v.m.*, rising.
 éiríam, I rise. *eiríam ar*, I give
 up ; cease doing.

éiríam, *f.*, ability ; capacity.
 éiríleat, *m.*, havoc
 éiríam, I listen.
 éiríleat, *v.m.*, listening ; becom-
 ing silent
 éiríleat, *m.*, perjury & lie.
 eol, *m.*, knowledge. *if eol* *liom*,
 I know.
 eolair, *m.*, knowledge ; skill.
 eolairleat, learned ; skilful.

fada, long.
 fágáil, *v.m.*, leaving.
 fágaim, I leave.
 fágaim (*fáigim*), I get.
 fadó, length. *an f.*, whilst.
 fáilce, *f.*, welcome.
 fáilcead, hospitable.
 fáilceugáil, *v.m.*, welcoming.
 fáilce, *v.m.*, watching.
 fáilce (*fáilceang*), *f.*, wide ;
 spacious.
 fáilce, tightened.
 fáilce (*fáilce*), a green ; lawn.
 fan, *prep. gov. gen.*, about ;
 around.
 fánam, I wait ; remain.
 fanamainc, *v.m.*, remaining.
 fantair, *f.*, a fainting fit.
 faoban, *m.*, an edge.
 faolá, *f.*, a wolf.
 faon óir, *f.*, a 'lean' ear (of
 corn).
 fapáige (*fáilge*), *f.*, sea
 fapáim, I grow.
 fá, *m.*, a reason ; cause.
 féatam, I look ; appear.
 féatam, *v.m.*, looking ; seeming.
 féad, *ap f.*, during.
 féatúil, *v.m.*, whistling.
 féatúil, *past aithn.* of féatúil,
 I am able
 féatúil, *dependent verb*, I know
 (only used with a negative or
 interrogative).
 féatú, *f.*, anger.
 féatú, *f.*, beard.
 féatú, henceforth
 féatú, *past* of féatú, knew.

féiríof, possible: in origin *pres.*
auton. of féaraíam, I can. *v.*
note chap.

féiríam, *f.*, force; effort. *i* *bp.*,
in force.

féirgin (by metathesis for féo-
rinc), *v.n.*, seeing.

féirteamail, *v.* note.

féiteam, *v.n.*, waiting.

féoil, *f.*, flesh; meat.

fiacal, *f.*, a tooth.

fiacaint. See note, Chap. XXIII.

14.

fiapnaige, *v.n.*, enquiring.

fiab, generous; liberal.

fián, *f.*, a host.

fiile, *m.*, a poet.

fiilídeact, *f.*, poetry.

fiillim, I return.

fióthar, furious.

fionacpié, *m.*, cold shivering.

fióinn, fair.

fióinn-dóll, *m.*, white hazel.

fiop-dáim, *v.* note, Chap.

XXVIII.

fiop, *m.*, knowledge. agam *f.*
v., without the knowledge of.

fiopéann (fiopíonn), male.

fiop-míreneaé, truly hateful.

fiéad, *f.*, a feast.

fiuic, wet.

fiuicéim, I moisten.

fiódaip, *f.*, proximity; presence.

i *bp.*, along with.

focal, *m.*, a word.

fóganca, useful; good.

fógar, *m.*, sound; noise.

fóiríne, *f.*, patience.

fóiríneam, *v.n.*, having patience.

fóil (fóill), go *f.*, gently;

awhile; yet.

fóipim, I help.

fólaé, *m.*, a covering; hiding-
place.

fólaip, *f.*, abundance; excess,
ní *f.*, it is necessary; it must
be (lit. 'it is not excessive').

fólam, empty.

fónn, *m.*, desire.

fócanamail, sheltered.

fóctam, *m.*, a noise.

fneagairt, *v.n.*, answering.

fneagna, *m.*, an answer.

fneaspaim, I answer.

fneapual, *v.n.*, attending; atten-
dance.

friocálam, *m.*, attendance.

fuaé, *m.*, cold.

fueap, *m.*, inclination; inten-
tion.

fuaio, *ap f.*, all over; throughout.

fuaím, *m.*, a sound.

fuairepaé, terrible.

fuaireait, *f.*, deliverance; relief.

fuaé, *m.*, hatred; aversion.

fuaéuigim, I hate.

furo = fuaio.

fuiréac, copious; free.

fuiréac, *m.*, a remainder; leav-
ings.

fuinim, I knead.

fuirirce, easy.

fulang, *v.n.*, suffering; enduring.

gaba, *m.*, a smith.

gabáil, *v.n.*, of gabáim.

gabáim, I take; recite.

gáb, *m.*, need.

gabap, *m.*, a dog.

gáipe, *m.*, laughter.

galap, *m.*, a disease.

ganóal, *m.*, a gander.

gapb, rough.

gé, *m.*, a goose.

géag, *f.*, a branch.

geal, bright.

geall, *m.*, a promise; pledge.

geall le = as good as, prac-
tically. geall leir = almost;

map g. ap = on account of.

geallaim, I promise.

geapnaim, I cut.

geapna-laige, *f.*, shortness of
breath.

geibim, I get; find.

géríneam, *m.*, a fetter; a hobble;
trouble.

geóbaip, 2 *sg. fut.* of geibim.

gilla, *m.*, a boy; servant.

giollanpaé, *f.*, coll., youths

giorraíocht, *f.*, nearness.
 glacaó, *v.n.*, taking.
 glacaim, I take.
 glan, clean.
 glansaim, I clean.
 glaothaim, I call.
 gléar, *m.*, a contrivance.
 gluaiseacht, *v.n.*, moving.
 gluairim, I move; proceed.
 glúin, *f.*, a knee; generation.
 gnát, customary.
 gníomh, *m.*, deed; performance.
 gnó, *m.*, work; business. *vean-
 fadó rin an g.*, that will do;
 serve the purpose.
 gnóir, *f.*, face.
 goile, *m.* and *f.*, appetite.
 goirgeach, surly; peevish.
 gol, *v.n.*, crying; weeping.
 gormugach, *v.n.*, growing purple.
 gráim, *f.*, hatred; disgust.
 gráinne, *m.*, a grain.
 gráinneacht, *f.*, ugliness.
 gneann, *m.*, fun.
 gneannmhar, comical; extraordi-
 nary.
 gneine, *g. sg.* of *grian*.
 grian, *f.*, sun.
 gaoisao, *m.*, a tingling; shudder.
 ghuao, *pl. -adno, f.*, a cheek.
 ghuamó, sullen; surly.
 guró, a prayer.
 gúe, *m.*, a voice.

halla, *m.*, a hall.

.i., contraction for Lat. *id est*;
 Irish *eao ón* = that is; viz.
 iapann, *m.*, iron.
 iapacht, *f.*, an attempt; a slight
 degree.
 iapadó, *v.n.*, asking; attempt-
 ing.
 iapaim, I ask.
 iap-uá, *m.*, a grandson (archaic).
 iapaict, *f.*, a loan; gen. used as
adj., strange; foreign.
 iap, between. 1. *asur* = both
 ... and.
 imeaglach, fearful; apprehensive.

impim, I play.
 imtheacht, *f.*, departing; departure
 imtígeann ar, happens to.
 imtígim, I go; depart.
 imtígte, gone.
 ineaó (ionao), *m.*, place.
 ingin-géar, sharp-nailed.
 inneoin, *f.*, an anvil.
 innirim, I tell.
 innirint, *vn.* of *innirim*.
 intinn, *f.*, mind; intention.
 intleacht, *f.*, intellect; ingenuity
 iompugim, I turn.
 ionann, equivalent; the same.
 ionga, *f.*, a nail; claw.
 iongantach, *m.*, wonderful; sur-
 prising.
 iongnab, *m.* and *f.*, a wonder.
 ior- *ful, stem* of *írim*; the only s-
 fut. in mod. Ir.
 íreal, low. *óir íreal*, secretly;
 privately.
 irooróche, at night. 1. *amáireac,*
 to-morrow night.
 íte, *v.n.*, eating.
 ítim, I eat.
 ítir, *f.*, soil.
 iutair, *f.*, spawn; roe (of fish).

laobair, *m.*, space between fingers
 lag, weak.
 lagúach, *v.n.*, weakening.
 láim le, beside.
 láisteach, present; at once.
 lámh, the hand.
 lámháilim, I permit; allow.
 lánama (lánamaim = lán +
 eamaim, 'a complete pair'), *f.*,
 a married couple.
 laog, *m.*, a calf; fawn: also used
 as a term of endearment.
 leaba, *f.*, bed.
 leacht, *m.*, grave; tombstone.
 leanaim, I follow; continue:
 with *oe*, stick to.
 leanamaint, *v.n.*, following.
 leat, *f.*, a half.
 leacach, *v.n.*, widening; opening
 out. *an l.*, wide open.

le-é-táih; *f.*, one hand.
 leat-múcca, half smothered.
 leat-réal, *m.*, an excuse.
 leat-fuil, *f.*, one eye.
 leat-cácaite, half-choked.
 leicineat, *f.*, mumps.
 léigean, *m.*, learning.
 léigeanca, learned.
 leigear, *m.*, healing; cure. ní'l
 l. ap, it cannot be helped.
 léigim, I read.
 léim, *f.*, a leap.
 léimim, I leap.
 leite, *f.*, porridge; stirabout.
 leitéio, *f.*, something similar
 a l. oe —, such a —.
 leogaim (leigim), I let; allow.
 l. onm, I pretend.
 león (leomán), *m.*, a lion.
 liat, a scream.
 liacápnat, *ds.* of liacápnat,
 screaming.
 liaig, *m.*, a physician.
 liapóio (liapóio), *f.*, a ball;
 knob.
 list, grey.
 linn, *f.*, time; period. le l., at
 the time of.
 lionhta, polished.
 lionthap, plentiful; numerous.
 lúg, a shout.
 lócaint, *v.n.*, dawning.
 loctán, *m.*, a pool.
 loct, *m.*, fault.
 lóg, *m.*, reward; recompense.
 loiríte (loiríte), burnt.
 lon, *m.*, a blackbird. l. uirge,
 a water ousel.
 lón, *m.*, provision; necessities.
 long, *f.*, a ship.
 long, *m.*, a track; wish; search-
 ing for. o'a l., searching for
 it.
 long, *g.* longán, *f.*, a shin; leg.
 longaim, I seek.
 longat, *v.n.*, burning.
 luacáip, *f.*, rushes.
 luaimneat, swiftly gliding.
 luargat, *v.n.*, swaying; rocking.
 luac, swift; soon.

luatact, *f.*, swiftness; speedi-
 ness.
 lúb, *f.*, a loop; stitch. l. ap
 lap, a dropped stitch; a gap.
 lúbat, *v.n.* of lúbaim.
 lú, *pl.* lúat, *f.*, a mouse.
 luét, *m.*, people.
 lug, in phrase tuit a lug ap a
 lóg. See note, Chap. XVII.,
 35.
 luige, *m.*, lying down. cup 'n-a
 luige ap, to impress upon.
 luige, *m.*, an oath.
 luigeao, *m.*, smallness; fewness.
 luigeavugat, *v.n.*, decreasing.
 lumite, *m.*, a churn dash; piston.
 lúteasca, *pl.*, sinews; tendons.

macánta, honest; good.
 macaoh, *m.*, a lad; youth.
 macnath, *m.*, thinking; medi-
 tation.
 maos and mapsa, *m.*, a dog. n.
 puat, a fox. m. uirge an otter.
 magat, *v.n.*, mocking; jeering
 (ré, at).
 maioion, *f.*, morning.
 maing, *f.*, a mark (coin).
 maipim, I live. an o'a lá 'r 'n
 fao a maipseao, till the day
 of my death; as long as I live.
 maire, *f.*, elegance; behaviour.
 ba maie (uob' oic) an th. tuit
 é, it was well (ill) done of you.
 maie, *adj.* and *n.*, good; a chief.
 malaip, *f.*, a change. a
 malapic ve éuam, a change
 of care, i.e., something else to
 attend to.
 maoréath, *v.n.* of maoróim.
 maoróim (ap), I boast (of).
 maolugat, *v.n.*, blunting.
 mapsa, *gs.* of muip, the sea.
 map an téosona, in like manner;
 as well.
 maph, dead.
 mapbúiteat, deadly.
 mapbúim, I kill.
 mapla, *m.*, insult.

meabair, *f.*, mind; memory. *m.*
 éinn, brain-power; intellect.

méarúgáð *v.n.*, increasing.

mealláð, *v.n.*, deceiving; enticing.

meanma, thought; spirit.

meap, swift; enraged.

méap, a finger.

meapátaí, *m.*, confusion; distraction.

meap, *m.*, esteem.

meapa, *compar.* of olc, bad.

meapaim, I suppose; estimate.

meapgað, *v.n.*, mixing; mingling
 (ap, with).

méio, *m.*, amount.

meill-ingneac, chip-nailed.

meipgeac, rusty; shabby.

méirpgeac, scarred.

mí, *f.*, a month.

mian, *m.*, wish; desire.

míle, *f.*, a thousand, *pl.* mílce.

mílleán, *m.*, blame.

mílleacá, ruinous; terrible.

mínic, often.

míol-móp, *m.*, a whale.

mí-péarúnta, unreasonable.

mí-rgiathac ugly.

míre (míroe) = meapa-oe, the
 worse of it. ní *m.*, it is no
 harm.

míro, *f.*, urgency; high time.

míaoi, *ds.* of bean, a woman.

'míó ('míó) = íomóe, many.

mólað, *m.*, praising.

móp-uairle, *pl.* great nobles.

móp-timéall, all around.

mótsalac, bushy.

moéugim, I perceive; feel.

muc, *f.*, a pig.

muicíoe, *m.*, a swineherd.

muicíoeac, *f.*, herding swine.

muin, *f.*, back. ap an eíð, on
 horseback.

máineac, *v.n.*, teaching.

muinéal, *m.*, nests.

máinto, educated.

muinip (-ceap), *f.*, collect. house-
 hold; followers. muinceap,
 from Latin *monasterium*, origi-

nally meant a religious com-
 munity.

mups (muna), unless; if not.

'nás, (older íonás), than.

ná, *introd. particle.*

náipe, *f.*, shame.

náipeac, shameful.

naipgim, I bind; enjoin (ap, on).

náma (námaio), *m.* and *f.*, an
 enemy.

naom, *m.*, a saint.

naomta, holy; saintly. —*n.*, St.—

naonbar, *m.*, nine persons.

neam, *gs.* neime, heaven.

neam-éupamaç, officious;

meddlesome.

neam-élan, unclean.

neam-níð, *m.*, nothing.

neam-éuppeac, officious, having
 nothing to do.

neantóg, *f.*, a nettle.

neapt, *g.* nipt, *m.*, strength.

neimneac, *f.*, venomousness.

neorpi = inneorpiðe; *cond. auton.*
 innipim.

nio, *d. sg.* of neao, *f.*, a nest.

níð *pl.* neíðe, *m.*, a thing. His-
 torically there is no justifica-
 tion for the final ð, but it is
 usually so written, and it helps
 to distinguish it from the neg.
 ní.

níge, *v.n.*, washing.

ním, *f.*, poison.

nimneac, poisonous.

noctaim, I bare; disclose

nóin, ap *n.*, a form of vap nóig,
 sure; why.

Obair, *f.*, work.

ócáio, *f.*, an occasion.

oélan, *m.*, a sigh, groan.

oepap, *m.*, hunger.

ó-éap, southward.

oibpe, *gs.* of obair.

oíðe, *f.*, night.

oíðeac, *f.*, hospitality.

óigean, *f.*, a young woman.

oileadhaint, *f.*, nourishing; bringing up.

oileán, *m.*, an island.

oileasá, *f.*, skill; dexterity.

oileas, *m.*, generosity; hospitality.

oileaspar, *m.*, excellency; nobility.

oileas, *m.*, an amount, an o. le, as much as. o. agus, as much as.

oileadhaim (nuigim), I fit; suit.

ól, *v.n.*, drinking.

olc, bad.

ollam, *m.*, a professor; bard. oig-o., head professor; chief bard.

ollam (ullam), ready.

ollamhacht, *f.*, professorship; bardic profession.

ollamhachtar, *m.*, wealth. The prefix oll- is from the same root as ollam (professor), and means "powerful," "great."

ollmhéán, *m.*, preparation. The termination -éán, -áán, denotes continuous or protracted action. Cf. ceirteáán.

ollmhúas, *v.n.*, preparing.

onóir, *f.*, honour.

onórach, honourable.

óp, *m.*, gold.

op, *m.*, a young pig.

opo, *m.*, a hammer; sledge-hammer.

opuigé, ordered; arranged.

orgailim, I open.

ornuol, *v.n.*, sighing.

ó-thiaró, northward.

parop, *f.*, the Paternoster; a prayer.

paropeas, *pl.* of parop.

páip, *f.*, a field.

paipéir (paipil), *f.*, a tremor; palsy.

páirt, *f.*, a part. gabaim a p., I side with him.

parpoise, *m.* and *f.*, a parish.

peaca, *m.*, a pet. p. cuaisé, a pet cuckoo

pingin, *f.*, a penny.

pioe, *m.*, a bit.

pioas, *m.*, picking; selecting.

piopán, *m.*, a small pipe; the windpipe.

pircin, *m.*, a kitten.

plamár, *m.*, flattering; soothing speech.

plaoir, *f.*, a shell; skull.

plúr, *m.*, flour.

póg, *f.*, a kiss. p. = O. Ir. póc from Latin *pacem* (kiss of peace).

pógas, *v.n.*, kissing.

poiblídeas, *f.*, the public.

poll, *m.*, a hole.

pórta, married.

pneabaim, I spring; rush.

pneabannaig, *ds.* of pneabanna, *v.n.*, springing; leaping.

ppriom, prefix from Latin *primus*, chief; prime. p.-thar, a prime ear (of corn). p.-tharó, a chief prophet.

puinn, an amount: used with negatives like the French *point* from which it is borrowed.

púnc, *m.*, a point; moment of danger; jeopardy.

puruol (puróil), *f.*, pouting; sulking.

Rabéar, *past auton.* indirect of caim.

raé, *m.*, a fit (of laughter, etc.).

ráb, *v.n.*, saying.

raéap, *m.*, a sight; spectacle.

rag-, *ful.* stem of raigim, I go.

ragas, *ful.* I sg. of raigim.

ráróe, said.

ráite, *f.*, a quarter (of a year).

raíap (raíam), fat; thick.

raim, *m.*, a verse; stanza.

raé, *m.*, good luck; prosperity

raéap, *m.*, a reciter.

raéapaeas, *f.*, reciting; recitation.

raéapae, *m.*, a steward.

rárb, ready; done for.

rárbéas, *m.*, reconciliation: *v.n.* smoothing disentangling

réiticiúim I arrange; regulate.
pl. g. *nióg. d. and acc. níg, m., a king.*

riabac, roan.

riacraic, necessary.

riagalca, regular; under rule.
bean *p., a nun.*

rian, *m., a track; trace.*

riapao, *v. n., dividing; distributing; managing.*

rigeac, *f., a kingdom.*

rigear, *m., delay.*

riú-ollam, *m., chief-professor or bard.*

riú-éaglaic, *m., royal household.*

riú, *f., a point (of a weapon).*

riú, *m., shape; form. i p. in the shape of; on the point of.*

riúgaib, *f., coll. kings.*

riúim, I run.

ró, *intens. prefix corr. to Latin and Greek pro, very; great.*

roga, *f., a choice; selection.*

rois, *f., a churchyard, graveyard. r = O. Ir. reilic from Lat. reliquiae, 'relics.'*

rois (rois) before.

rois, *f., a share; portion: v.n., sharing; dividing.*

rois, *m., a seal (animal).*

rois-éaglaic, *m., a great chieftain.*

rois, *m., a thing.*

rois, *past auton. of beirim, I bring; bear.*

rois, *m., a kind; sort.*

roisbeag, *m., wealth.*

rois, stuck.

rois, *pl. of rois.*

rois, *f., fat.*

rois, *f., sufficiency.*

rois, dirty.

rois, *m., salt.*

rois, quiet; tranquil.

rois, *m., summer.*

rois, *m., life; life-time.*

rois, free; safe; cheap.

rois, I deliver.

rois, *v.n., labouring; toiling; earning.*

rois (a rois), before: a worn-down form of O. Ir. *resiu ro > suro > sul and sar.*

roisúim [ar], I surpass [for].

rois, *v. rois*

rois, *v.n., satisfying.*

rois, satisfied.

rois, *f., ease; contentment.*

rois, I tread on; trample on.

rois (= rois a' r, as compared with).

rois, *f., a week.*

rois, rye.

rois-éaglaic, *m., a grandfather.*

rois, ancient.

rois, bitter; disgusted.

rois, I blow.

rois, agreeable; civil.

rois, I play (music).

rois, *f., possession.*

roisbeag, *m., a servant.*

roisbeag, disgust.

rois, *d. of roisbeag, f., neighing.*

rois, *f., a jewel; treasure; article of value.*

rois, *pl. rois, m., a sail; sailing.*

rois, *m., a room.*

rois, *m., a cloud.*

rois, terror.

rois, *v.n., parting; separating.*

rois, *éaglaic, I let pass; do not meddle with.*

rois, I separate. r. le, I part with.

rois, *m., a frightened look.*

rois, *m., shyness.*

rois, *m., a story; affair.*

rois, *m., a story-teller.*

roisbeag, *f., storyteller.*

rois, *f., a brush; bramble.*

rois, *d. pl. of rois, a knife.*

rois, *m., a membrane; shred.*

rois, *v.n., shouting, bursting.*

rois, I shout, burst out.

rgeinnim, I start; fly.
 rġian, *f.*, a knife.
 rġiát, *f.*, a shield.
 rġoile, *v.n.*, splitting; a cleft;
 fissure.
 rġóla, scalded; smarting.
 rġópnac, *f.*, throat.
 rġneao, *m.*, a cry; scream.
 rġníobda, written.
 rġnuoraím, I destroy; clear out.
 rġup, *v.n.*, stopping; desisting.
 rġim, I stretch.
 rġnġear, *m.*, ancestry; ancestors.
 rġince, stretched.
 rġoc, *m.*, frost.
 rġlaetmar, well-favoured; neat.
 rġloet, *m.*, race; family; result.
 cá a f. ar, "sign is on him,"
 he is suffering from its conse-
 quences.
 rġlóg, *g.pl.* of rġuas, *m.*, an
 army; host. -ar, a hosting.
 rġlogaó, *v.n.*, swallowing.
 rġmeap, *m.* and *f.*, a berry. *p.*
 oub, a blackberry.
 rġmior, *m.*, marrow.
 rġmuca, *m.*, a bit.
 rġnap, *m.*, a snatch; snap.
 rġneacta, *m.*, snow.
 rġocair, settled; quiet.
 rġocarpugaó, *v.n.*, settling.
 rġodparó, *f.*, a funeral.
 rġoap, *m.*, a trot; trotting.
 rġoiléir, clear; evident.
 rġoilre *f.*, light; majesty (of
 royalty).
 rġoitead, *m.*, a vessel; matrix.
 rġólar, *m.*, solace; comfort.
 rġolar, *m.*, light.
 rġolarġmar, luminous; bright.
 rġolácar, *v.n.*, providing, supply-
 ing.
 rġolácpuigim, I supply.
 rġópo (rġope), *m.*, sort; kind.
 rġeasbnaoiol, ravings.
 rġeóir, *f.*, regard; liking.
 rġpíobéan [ar], *v.n.*, abusing.
 rġpangán, *m.*, a string.
 rġpoirim, I reach.
 rġpón, *f.*, nose; promontory.

rġpuacán, *m.*, a stream.
 rġtaoaim, I stop; cease.
 rġtúpuigim, I direct.
 rġoc, *m.*, stock; cattle.
 rġracaó, *v.n.*, tearing.
 rġtuamda, steady.
 rġuáimneap, *m.*, ease; quietness.
 rġuáimneapac, peaceful.
 rġuáirc, pleasant.
 rġuan, *m.*, sleep; rest.
 rġuapacar, *m.*, insignificance;
 small amount.
 rġuataó, *m.*, a shaking; jolt;
 also *v.n.*, swaying.
 rġub, *m.*, a berry. *p.* péite, moun-
 tain berry.
 rġurde, *m.*, a seat.
 rġúil, *f.*, eye; hope; expectation.
 rġuim, *f.*, regard; heed. cuirim
 rġuim, I pay heed to.
 rġúl, *g. pl.* of rġúil.

Tabairt rġuar, education.
 tabairte, given.
 taca, um an oc., by the time.
 taetacó, *v.n.*, choking.
 tagaó, 3 *sg. pres. subj.* of cigim,
 tagaíte, come.
 táin, *f.*, a cattle-spoil.
 tairġnim [le], I please.
 tairġbde, *m.*, usefulness.
 tairġbdeac, useful; profitable.
 tairġbeánaim, I show.
 tairġbeánta, shown.
 tairġceal, *v.n.*, journeying.
 talam, *m.*, and *f.*, earth; ground.
 tamall, *m.*, a while.
 tánas, *past 1 sg.* of cigim, I
 come. In Munster the *g* is
 silent in 2 *sg.* tángair (cánsair),
 and all through *pl.* tángamaí,
 cángabair, cángamaí.
 tángacair, *past auton.* of cigim.
 taob, *m.*, a side. *10c.*, as regards;
 about.
 taob leatán, broad-sided.
 taor, *m.*, dough.
 tapair, quick.
 tapairim (taipirim), I offer.
 tarp, *m.*, a bull.

capcuirne, *f.*, contempt; insolence.

capcuirneadh, insolent.

capla, *defect. verb. past 3 sg.*, it happened; there chanced.

capna, second. The classical an capna represents O. Ir. *ind ala* (the other). The Munster form capna and Connacht capna represent O. Ir., *ind ala n-ai* (the other one of them).

cappað, *v.n.*, drawing.

cappaingim, I draw.

caðant (capann), *v.n.*, urging.

caðt, *v.n.*, coming. *c. ó*, escape from.

caðcaipe, *m.*, a messenger.

caðcaipeadh, *f.*, a message.

caðgar, *v.n.*, instructing.

caðgar (ðar), *m.*, a dwelling-house.

caðlad (= cað-flóg), *m.*, a household.

caðladap, *f.*, a smith's tongs; pincers.

caenn, tight.

caanam, *caenaid imper. 1 and 2 pl.* Come!

caanna, *1 oc. together. 1 oc.*

a caile, all together. 'n-a c.

pin, in addition to that.

caar, in the south.

caar, *m.*, heat.

caaraid, hot.

caarcuigim, I am lacking. caar-cuigeann — uaim, I want

caime, *f.*, a fire.

caip [ap], *v.n.*, failing.

cí, ap c., on the point of; about to.

cíap, in the west.

cícapna, *m.*, a lord.

cigim, I come.

ciméall, *prep. with gen.*, about.

cinnear, *m.*, sickness; soreness.

cinteán, *m.*, a hearth.

cioc, *fut. stem* of cigim.

ciompán, *m.*, a timbrel; drum.

ciompánuid, a timpanist.

cionóir, *f.*, an accident; mishap.

cí, *pl. cíonta, f.*, a country.

cíim, dry.

cíuð, thick; dense; fast.

cíuðad, envious.

cobap, *m.*, a well.

coga, *f.*, a choice; best of anything.

cógaint = cógail (cógbail), *v.n.*, lifting; taking.

cógálad, taking; contagious.

coil, *f.*, will; consent.

coip, in the east.

coirneair, *m.*, obstruction; mischief.

coir, *conj.*, because of; on account of.

coihap, *m.*, a measure.

copad, *m.*, fruit.

cope, *m.*, a boar.

copmar, *m.*, grumbling at one's food; sulking.

copad, *m.*, beginning; front.

copnuigim, I begin.

cpáct, *v.n.*, mentioning.

cpáctaim [ap], I mention.

cpáig, *f.*, shore; strand.

cpaepna, across (with *gen.*)

cpaep, *f.*, strength: also *comp.* of cpéan, strong.

cpaep = cpé a'p, because.

cpé, *m.*, direction. *1 oc. go*, so that.

cpail, *f.*, a trial.

cpall, *v.n.*, travelling; approaching. *as c. ap*, towards; to.

cpian, *m.*, a third; formerly neuter; hence *óa oc.*

cpio, through.

cpioblóroead, troublesome.

cpioðao, thirty.

cpiomuðad, *v.n.*, drying.

cpiuðs (= c. céas), a cantred.

cpíup, *g.*, cpíu, three persons.

cpíup is really the *dat.* which has replaced the old *nom.* cpíap. The use of the *dat.* has spread from phrases like *cuaoap a ocíup* (they went in their

three-men), the three of them went. *criap* = *cri-fear*, *crip* = *cri-fir*, *criúr* = *cri-f-ur* (*criur* = old *dat.* of *fear*).

croio, *f.*, a fight

cpom, heavy.

cpoma-cporde, dejection.

cpomodám, *f.*, assembly of bards.

cporgad, *m.*, fasting.

cpuag, *f.*, a pity.

cpúmpalán, *m.*, a beetle.

cuairig, *f.*, an account.

cuairim, *f.*, an idea; estimate.

cuaparcal, *m.*, wages.

cuat, *f.*, a tribe; clan.

cugad, *past auton.* of *beipim*.

cuisim, I understand.

cuilte, earned.

cuillead, *m.*, increase; addition.

▲ *t.*, any more. *c.* *airgo*, more money.

cuirpe, *f.*, weariness; sadness.

cuirpim, I weary.

cúir, *an ot.*, at first.

cupar, *m.*, journey; occasion.

cúirge, *an cúirge* immediately.

cuirgint, *v.n.* of *cuisim*.

cuitim, I fall.

cuiteann amad, happens.

cup, dry; short, rude (of speech.)

uadár, *m.*, pride.

uag, *f.*, a grave.

uaim, *f.*, a cave.

uairlead, *f.*, nobility.

uan, *m.*, a lamb.

uasal, noble; *as noun*, *m.*, a noble.

uadár, *m.*, terror; astonishment.

uadárac, horrible; wonderful.

uóac, *f.*, a will. *ragaim le h-u.* I solemnly declare (as

though the statement were my last will and testament).

uile, all. *an u.* (aspiring!), every.

úil, or *iúil*. *Cuirim i n-úil* make known.

úiro, *g.s.* of *óro*.

uirge, *m.*, water.

uithuirgeacr, *f.*, humility.

upcar, *m.*, a shot; cast.

uplabra, *m.*, power of speech.

upnuigte, *pl.* of *upnuige*, a prayer.

upá, *compar.* of *supul*, *supuigte*, easy.

PERSONAL NAMES

Beaogíll, XVIII, maid to bpiúro.

Beag baimíge, XVIII, 106.

bpiúro ingean Oimídeiríne, *pass.*, Brigid, wife of Shanachán.

Caillin naomta, *pass.*, St. Caillin of Fenagh, brother of Shanachán.

Cairíte Ceoldinn, XXIV., timpanist.

Cana Clémhóp, XXIII.

Casmhaol Cruicíne, XXIII, Casmhaol the Harper.

Clapán, XIX, St. Kieran of Clonmacnoise : died A.D. 549.

Connra Caoch, king of Leinster.

Cronánac a' Cruacáin, name of a cat.

Daol Duileadh, XXIII, bard of Leinster.

Feangur mac Róig, Fergus mac Roy.

Fíor mac Fódhainc, XXV, the storyteller.

Fípín, name of a dog.

Fuasamán Fap-fiaclaí, name of a cat.

Fuaípe mac Colmáin, *pass.* king of Connacht ; also called Fuaípe Aíóne.

Iopurán mac Apuráin, XIX, king of the Tribe of Cats.

Macuel, XXIII.

Maol Seidic, XXVIII, chief bard of Scotland.

Maibhán, *pass.* a hermit, brother of Fuaípe ; v. Meyer's *King and Hermit*.

Meabh, queen of Connacht.

Meib, *pass.*, daughter of Shanachán.

Meib and Mupáinn, two women in the story of Fípín.

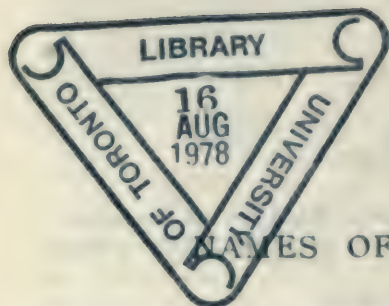
Naor, Nee ; Noah.

Oilioll, king of Connacht.

Reang Féap-fiaclaí, name of a cat.

Riadaill Rinnfiaclaí, ingean Clab Aíóinne, name of a cat.

Seanacán Sean-fíle, *pass.* chief poet of Ireland, successor of Dallán also called Seanachán Torpeist.

NAMES OF PLACES

Alba, *g. -an, d. -ain*, Scotland.

Cámar, XXIII.

Cluain mhic nóir, Clonmacnoise.

Cnoúda, Knowth in Co. Meath.

Connacra, Connacht. A plural noun, the form Connacht being the *gen. pl.*

Cuailgne, Cooley.

Éire, Ireland.

Gleann an Sgáil (The Hero's Glen), *pass.* Glenn-a-sgaíl, near Kinvarra, Co. Galway.

Laign, *pl., gen. pl.*, Laignean, Leinster.

Manann, Man.

Muma, *g. an, d. -ain*, Munster.

naí na píog, Naas, Co. Kildare.

- AR NÓDÍCHIN ARÁON.** A book of short stories. By CANON O'LEARY. Edited by Rev. Richard Fleming, Adm., Ph.D. With notes and vocabulary. An invaluable book for teachers, 1s.
- AR NÓHIN ARÁN.** In Simplified Spelling, indicating the pronunciation, with English translation. 1s.
- AS SÉIDEADÚ ASUS AS ÍCE.** A book of short stories. By CANON O'LEARY. With 100 pages of questions on the text, notes, and vocabulary. An invaluable book for teachers. 1s. net.
- LEABRÍN NA LEANÚ.** A selection of Tales from HANS CHRISTIAN ANDERSEN, translated into Irish by NORMA BORTHWICK. The stories are divided into short lessons, each lesson being headed by a vocabulary of the less common words. Price 3d. The book thus forms a very suitable text to follow *Ceaceta Beaga* *Saeúilge* or other Irish primers. Also in Simplified Spelling. 40 pp. Price 3d.
- SLIAD NA MBÁN BÉIRINN.** A reading book of stories told by CANON O'LEARY. The stories are divided into short lessons, each headed by a vocabulary. The book also contains three simple poems, each poem being headed by a vocabulary. 3d. Also in Simplified Spelling. 3d.
- ÆSOP A CÉINIS 50 h-ÉIRINN. CNUAPÁC A h-ÁON.** First Series of Æsop's Fables in Irish. By CANON O'LEARY. With a vocabulary. 8d. net, by post, 9d. English translation, 4d. net; by post, 5½d. Also in Simplified Spelling.
- ÆSOP A CÉINIS 50 h-ÉIRINN. CNUAPÁC A DÓ.** Second Series of Æsop's Fables in Irish. By CANON O'LEARY. Specially prepared for Intermediate Schools, with 50 pages of notes and vocabulary. 1s. net; by post, 1s. 2d.
- AN CLEASADÚE.** A modernisation of a sixteenth-century story. Edited by ELEANOR KNOTT. With introduction, notes, vocabulary and indexes of personal and place names. 1s. 6d. net; by post, 1s. 8d.
- LUŠADÚ MAC CON.** Edited by ELEANOR KNOTT. A modernisation of the old tale, "Cath Muige Mucrimé." With introduction, notes, vocabulary, and indexes of personal and place names. 1s. 6d. net; by post 1s. 9d.
- SUAIRE.** Edited by CONALL CEARNAČ. A modernisation of the old tale, "Imtheacht na Trom-dhaimhe." With introduction, notes, vocabulary, and indexes of personal and place names. In two Parts. Each part, paper covers, 1s. 6d. net; by post, 1s. 9d. Cloth, 2s. net; by post, 2s. 3d.
- BRICRIU.** A modernisation of the old tale, "Fled Bricrend." Edited by CONALL CEARNAČ. With introduction, notes, vocabulary and indexes of personal and place names. Paper, 1s. 6d. net; by post, 1s. 9d. Cloth, 2s. net; by post, 2s. 3d.
- AN CRAOS-DEATHAN.** A modern Irish version of the ancient comical story, "Arlinge meic Conglinne." With a vocabulary. 1s. 6d. net; by post, 1s. 9d.
- EISIRT.** An ancient story given in Modern Irish. By CANON O'LEARY. The story of *Eisirt* is supposed to have formed the basis of Swift's "Voyage to Lilliput," and also to have supplied some ideas for his "Brobdignag." 1s. net; by post, 1s. 1½d.
- VOCABULARY TO EISIRT.** 56 pp. double columns. Compiled by ELEANOR KNOTT. 1s. net; by post, 1s. 1½d.
- ESHIRT.** In Simplified Spelling. With introduction giving paradigms of the verbs, notes, and a vocabulary. Invaluable as a key to pronunciation and as an aid in memorising the text. 2s. net; by post, 2s. 3d. The text only, 1s. net; by post, 1s. 1½d.

- SÍO CEOL.** Curo a h-aon 7 Curo a 'Dó. By Rev. P. A. WALSH, C.M.
each 2s. 6d.
- SONGS OF THE GAEL.** A collection of Anglo-Irish songs and
wedded to old traditional Irish airs. By AN T-*dean*
*u*neatnae. Series 1, 2, 3 and 4. Each, Cloth, 2s. 6d.
post, 2s. 10d. (Four Vols., 11s. post free.)
- AN BEALAÍ BUIÓE.** A short play of the time of Re
O'Donnell. By CANON O'LEARY. 3d. net; by post, 4d.
- BÁS BAILLÁIN; ASUR TAOIS SAOR.** By CANON O'LEA
net; by post, 2½d.
- Ó FÁILBE MÓR.** Oireachtas Prize Play. By DANIEL CORN
Seán Tóibín. With an introduction by Piaras Béaslaí.
post, 1s. 1d.

RELIGIOUS WORKS IN IRISH.

- CRÍOST MAC DÉ.** Curo a h-aon. Cloth Boards; lettered
3s. 6d. Curo a 'Dó, 3s. 6d.; Curo a Trí, 3s. 6d.
- SSEALAIUEACTA AS AN MBÍOBIA NAOMHÁ.** Curo a
Curo a 'Dó, Curo a Trí, Curo a Ceathair, Curo a Cúig
a Sé, Curo a Seacht. By CANON O'LEARY. Each, cloth
2s. 6d.
- SSEALAIUEACT NA MACABÉAC.** Curo a h-aon, 3s. 6d.
a 'Dó (later), 3s. 6d.
- MUIRE MÁTAR LOURDES.** An Irish version of the Lourdes
By CANON O'LEARY. 2s. 6d. per 100; single copies, 1d.
- SEIN SAN TEIMEAL.** An Irish version of "Immaculate"
By CANON O'LEARY. 2s. 6d. per 100; single copies, 1d.
- AN CORÓINN MUIRE.** The Rosary. By CANON O'LEA
net; by post, 3d.
- NA CEITRE SOISGÉIL AS AN OTIOMNA NUA.** The Four
translated from the Latin Vulgate. By CANON O'LEARY.
annotations and references. Cloth, 6s. net; by post, 6s.
Each Gospel separately—Cloth, 1s. net; by post, 1s. 2d.
- AITRIS AR CRÍOST.** Translated from the Latin of Thomas a
by CANON O'LEARY. Library edition, 4s. net; by post, 4s.
- SHOIHARTA NA N-ASPOL.** By CANON O'LEARY. Cloth
by post, 1s. 3d.
- MO SLÍSE CÚN DÉ.** Irish Prayer Book. By CANON O'
Cloth, 2s. 6d. French Morocco, 3s. 6d. Full Calf, 5s.
- SEANMÓIN ASUS TRÍ PÍCÍD.** Sixty-one sermons in Irish
Gospel for every Sunday and Holiday in the year. By
O'LEARY. In two volumes. Each vol. 4s. 6d. net; by post, 5s.
- AN TEASSASS CRÍOSTAÍOE.** The Catechism. By CANON O'
With a vocabulary. 4d.; by post, 6d.
- AN TEAGASC CRISDY.** Catechism in Irish, according to th
nunciation of CANON O'LEARY. 3d. net; by post, 4d.
- ST. MALACHY'S PROPHECY.** In Irish or English. Suitabl
framing. On card, 1s. each; by post, 1s. 2d.

A Vest-pocket Irish Prayer Book.

Compiled from the best sources, principally from Manuscripts
Originals, and containing all the usual Devotional Exercises
including the Ordinary of the Mass in Latin and Irish.
the Imprimatur of His Grace the Archbishop of Dublin.

- SCÁCHAN NA BPIRÉAN.** Leabap upnuiríoe Caithicrío. By
O'DONOGHUE. Cloth binding. Burnished edges. Round ca
2s., 3s.

**PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET**

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

